

**Teerste deel vande Spieghel der zeevaerdt, vande navigatie
der Westersche Zee, innehoudende alle de custen van
Vranckrijck, Spaignen ende 't principaelste deel van
Engelandt, in diversche zee caerten begrepen**

<https://hdl.handle.net/1874/210220>

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI.

AVRASINO.

Uf de vergulde letters op den band van dit Exemplaar
gevonden wordende, zoude men kunnen vermoeden,
dat hetzelfde eenmaal tot de bibliotheek van Willem I
prins van Oranije behoort hebbe; - doch het is meer waarschyn-
lyk, dat dit Exemplaar door den Aukteur is gelyk gemaakt,
om aan dien vorst, aan wien het is opgedragen ten geschenken
te worden aangeboden; doch welk voornemen door den
dood van dien vorst, kort na de uitgave van dit werk
in 1584, zal zyn verhindeert geworden.

Teerste Deel Zande

Spiegel der Zeevaert, vande nauigatie
 der Westersche Zee, Innehoudende alle de Custe
 va Vranckryck Spaingen en t'principaelste
 deel van Engelandt, in diuersche Zee Caerte
 begrepe, met den gebruycke van dien, nu met
 grooter naersticheyt by ee vergadert en ghe-
 practizeert. Door Lucas Jansz Waghenaer
 Pilot ofte Stuyrman Residerende Inde
 Zmaerde Zeestadt Enchuyssen.

Cum Priuilegio ad decennium.

1. 5. 83.

Ioannes a Doctorem Fecit.

Ghedruet tot Leyden/ by Christoffel Plantijn/

voor Lucas Jansz/ Waghenaer van Enckhuysen.

Anno M. D. LXXIIII.

SONET.

Op den Spieghel der Zeêvaert.

Waer ist, dat ghy my voert, ô Typhis sonder flauwen
Deur t'blau-gheverfde velt, deur d'onghebaende plas
Des woesten Oceaëns; my, die te voren was
Voor t'zeylgaen oyt beschreumt, en voor Neptunus grauwen?

O LVCAS wilt verzocht, op v, zoo will' ick bouwen,
Oick altijt volghen op de streeck van uw Compas.
Welck hebbend' int ghesicht, ick op geen bancken pas;
Al waert dat mist en sneeu oick Tethim quam benauwen.

Wat wil ick treuren doch, zoo lang ghy my verzelt,
En zonder eenich noot op uw Taneel ghestelt
Mach zeylen ouer all, vry vant verloop der zanden,
Ziend' all de baecken juyft wel ouer een ghebracht,
End' op wat klip, oft blenck hy wesen moet verdacht,
Die niet foeckt met zijn Schip aen Charons kust te stranden?

I. DOVZA.

Allen den Doorluchtighen ende Ghoetghen-

boren Vorst, V Vilhelm by der gratien Gods, Prince van Oraen-
gien, Graue van Nassau, van Catzen-ellenboghe, van Vianden,
Dietz, Linghen, Bueren, Leerdam, &c. Marquis vander Vere en-
de Vlissinghen, Heere ende Baroen van Breda, Diest, Grimber-
ghen, Arlay, Nozeroy, &c. Erfburchgraue van Antwerpen,
ende van Befançon, Gouverneur van Brabandt, Hollandt, Zee-
landt, Vrieslandt ende Vtrecht, ende Admirael generael vander
Zee deser Nederlanden, mynen ghenadighen Heere, &c.

It yemant ter auontuere ghenadighe Vorst ende Heere/ hem
verarchde ofte my voor een vermetelheyt wilde toe schryuen/
dat ick (een simpel Burgher ende Stuerman ter Zee ghe-
weest zijnde) my seluen verstout hebbe/ omme v Vorstelicke
Ghen. te dediceren desen Zeechaerte Boeck/ by my/ ten ver-
soecke van vele vrome Cooplunden/ treffelicke Schippers
ende Piloten/ met groote moenten by een vergadert/ ende in bequamer for-
me gheredigeert. Also v Vorst. Ghen. met meer dan te vele ghewichtighe
Landsaecten daghelick geoccupeert ende becommert is. Dan alsoo twel-
waren der landen van v Vorstel. Ghen. Gouvernemente/ so vele aen de Zee
vaert ghelegen is/ ende door crachte vanden Dorlochschepen/ Cromsteuens/
Galenen/ etc. respectiue elck op syne stromen/ ende nature der wateren (door
vromicheyt der Griechslunden/ ende t Zeevarendt volck daer op geweest zijn-
de) soo menighen triumphante victorien opten gheweldighen vyandt ver-
creghen/ alsulcke eere ende prijs ingheleyt hebben/ dat/ soo langhe de werelt
int wesen blijft/ t selfde uyt smenschen memorie niet sal gheraecten. Soo
hebbe ick niet connen nae laten (achterstellende alle opspraken der nueswy-
sen) v Vorstl. Ghen. als Admirael Generael vande Zee/ desen toe te eyghe-
nen/ onder wiens protectie den seluen Boecke voor allen benyders ende be-
rispers genoegsaem bevrijdt sal zijn. Niet twyfelende hoe wel dit werck niet
so practijckich/ constich/ ende subtyl schijnt te wesen: oft t sal nochtans v Vor-
stel. Ghen. in ruste vande moyelicke besoignen/ somwylen eenige vermakin-
ghe inne brengen/ ende lust gheuen omme de Riieren/ Stromen/ Zeen ende
Wateren (hoe wel int cleyne) te aenschouwen ende mette vingheren mogen
wysen/ daer soo vele miraculoese victorien (niet sonder de ghenade Gods)
gheschiet ende gheualen sijn: ende daerinne oock moghen bemercken/ ende
clærlicken beschouwen de streckinghen van alle de voornoemde stromen/ on-
diepten/ zanden ende gronden van onse Landen. Ende daer uyt rypelic oor-
deelen/ wat maniere van Schepen (door langh ondersoek ende experientie)
op elck water stromen/ Zeen/ Inlantsche Meeren ende Riieren/ nut ende
bequaem ter oorloghe sijn. Bouen alle soo voorschreuen is/ sullen hen meer

andere vermakelicke ende wonderbaerlicke Zeevarende zaecken (buntens landts streckende) int progres deses Boeks ooghenschijnlic openbaren/ bewysende die principaelste hauenen ende stromen onser nauigatten ende trafficquen/ daer wt alle vrome luyden/ van wat qualiteyt die zijn/ ter Zee handelende sullen moghen beschouwen/ ende vermercken die plaetsen huerlieder handelinghe. Ende so eentich ongeual van Scheepsbrefinghe (dat Godt be tert vele ghebeurt) geleden werde/ De Coopluyden assureerders ende dierghelijcken te lichtelijcker/ sullen mogen oordeelen van alsulcken sneuwel ende ongheluck/ siende door desen Ontwerp/ de streckinge vande landen/ hoecken/ ondiepten/ clippen/ etc. daer sulcken ongeual gheschiet is. Sal v Borst. Ghen. hier mede oock beuinden/ de wonderbaerlicke wercken/ die den Allmogenden Godt/ op ende in/ de Zee stromen/ benessens/ en lancx alle Custen/ Hauenen/ Clippen ende Riuieren geschapen heeft. Ende tot sommige plaetsen zeer wijt in Zee/ daer die waterbaren/ golfen ende dynningen (met schoon weder) in/ ende tegens den anderen also loopen ende rauelen/ dat daer dore vele schepen/ metten volcke om liiff en goet ghecomen zijn/ behaluen dat den Zee-varenden man van Godes weder/ door tempeeste/ storm en windt/ noch is opcomende: De principaelste plaetse daer sulcx gheschiet/ is wel de voornaemste en periculooste/ de Maelstromen/ Belle/ oft Slope/ ghenaemt Mouske stroom/ ghelegen achter Noorweghen op de 68. graden/ aen de Noortzijde van een Eylandt oft Clippe/ diemen noemt Beeroy. Dese Belle trectet water mette vloet/ t'geheele ghetye/ te weten den tijt van ses uyren so geweldelic innewaerts/ met alsulcken gedruys/ drayinghe/ getumel/ vallinge van baren ende stromen/ datter meer is van te verwonderen dan te schryuen/ in sulcker voeghen/ datter in dien tijt/ streckende meer dan twee mylen weechs ronts omme de Clippe van Mouske (daer t'water mede onder door gaet) gheene schepen en mogen genaecten/ oft souden met groot pericule daer inne verleyt werden. Ende ten tyde vande Ebbe/ wertet water daer teghens wederomme so crachtelic opwaerts gheworpen/ datter gheene materialen (hoe sware die oock zijn) te gronde moghen gaen. Sulcx dat de Noortsche vischers/ tot dien tyde/ met hare Zollen ofte vischbootkens/ zeer vele diuersche en vrende formen van vischen (alleenlic met haecten bequamelic daer toe ghemaect zijnde) in hare schuyten halen ende lichtelicken vanghen/ wantse alsdan ganschelic niet onder water ende te gronde konnen gheraken. Ende vermoeden de Noorluyden de Clippen daer ontrent bewoonende/ dese strome onder een deel van Noorweghen (tot opte Noortbodem in Dost Finlandt) door te gaen ende te strecken/ oorsaecke/ dat ter seluer plaetse mede een Maelstromen beuonden werdt/ maer niet so gheweldich ofte periculoos/ daermen ghelijcke vischen vangt/ als onder oft ontrent de Clippe van Mouske/ en t'water mede zout is. Waer dore de selue Slope/ by vele eruarene Piloten ghenaemt wert de Nauel der Zee/ causerende de Ebben ende vloeden alle de Landen (aen dese Noortzijde vanden Equinoctiael) omme loopende/ als bequamelic daer toe ghelegen zijnde/ omme de wateren Zuyden/ Noorden/ Dost/ ende West/ door alle de Zeen te verspreyen; Te weten Noortwaerts naer den

Polum Arcticum. Sundtoostwaerts / bouen Russlandt ende Tartarien naer de strate vande groote Zuyder-Zee/ ghenaemt *Mar del Sur*. Daer inne de Eylanden vande Specerien/ *Moluccae Insula*, onder d'Equinoctiael ghelegen zijn/ Sundtwaerts naer de Noort-Zee/ ende dese Nederlanden voorts achter Schotlandt ende Yerlandt naer de Spaensche ende Atlantische Zee. Ende Noortwestwaert achter Yslandt naer de Strate van Frobisher Engghelsman/ daermen vermoet Cathayen te moghen beseylen. Voorts vindt men opte Westersche vaert / zeer dangerouse stroomen ende wateren: Als t'Kas van Porthlant/ daer tot allen tyden alsulcken gedray ende ravelingen van stromen beuonden werden/ dat de schepen aldaer veel tyden in groot perijckel zijn. Item t'Kas van Blancquert/ tusschen Normandien ende t'Engglandt Ormay/ is mede zeer woedende ende rasende/ sulcx dat vele schepen aldaer mette voorsteuen/ soo diepe in geuallen zijn/ datse oock subytelicken naeden grondt gheschoten ende ghebleuen zijn. Bouen dese ist alder periculooste t'Kas van Fontenau/ daer menighe Britannische Scheepkens/ oock mede Schepen uyt dese ende andere Landen gebleuen/ ende zeer subytelick naer de grondt ghetogen zijn. Int innecomen vande Garonne oft Riuere van Bourdeaux tusschen den toorn van Cordam/ de Zuyder en Noorder Esels ist geheel danghereus/ ende blyuen vele schepen. Deze Ghenadighe Vorst ende Heere zijn de verschrickelickste wateren ende stromen / die opte Noortsche ende Westersche vaert beuonden werden/ die alle Zeevarende luyden voorzigtelick moeten aen zeylen/ ende hun zeer nauwe wachten/ scherpelicken lettende op de periculen der seluighen. Omme dan v' Vorstel. Ghenaden/ door langher voor reden niet verdrietsaem te zijne/ dese eyndende: Bidde den Almachtighen Godt/

Doorluchtighe Hoochgheboren Vorst/ ende Ghenadige Heere v' Vorstel. Ghen. te verleenen in langduerighe ghesontheyt een ghelucksalich lanck leuen / tot zijns naems prijs/ eere ende glorie/ bescherminghe ende welwaert der ghemeynthe aen lijf ende siele. Amen. Wt Enckhuyzen den lesten dach van October. Anno 1583.

V Vorstel. Ghen. onderdanighe
Dienaer, ende in als bereyt

Lucas Janss. Waghenaeer.

Op den Spieghele der Zeevaert/

uyt ghegheuen by Lucas Waghenaeer.

Ode.

Ey scheldt de Waghenaeers hooz onnutte in t'ghemeen;
Se daet, doch, diemey hier ziet, zeyt daer teghens neey:
Want elck vindt hier sulck eey,
Sie han ziny kindtsche iarey
Langs de onghedaende baey han t'hochte best gheuarey
Heeft, ey ziny besneude harey
Oock duyfsentmaels bedout
Mit bracke goluey, zoo dat hey nu wesende out
Se Azuren-haer setrou
Sey teughel zijnder paerden.
(Shelijck den Dorlochsheld Enyo den Germaerden
Crijch hoerende opter aerden)
Sees mennende ony het meer
Sey waghey, siet de spits der clippey met t'hoofst neer,
Merck hoe mit t'stozmend weer
Se goluey hier ony brandey.
Merck de ghelegghentheyte der vruchteloze strandey
Merck banckey, platen zandey
Ghelegghen diep in Zee
(Zaek die heel duyfsenden, bracht niet alleey in see
Maer op de Stixsche Zee)
Sit al heeft tooch begrepen,
Shetrou oock hier ghestelt ten dienst han alle Schepen.
Comt day ey wert beslepen,
Sie Boyer, Sulck, Camey,
Carviel, Hen, Brommelaer, Vust, Bergantij, Saley,
Buis, Lichter, Pinck, Hazeyl,
Omy winst deur wint wilt stussey
Langs de herwoede Zee, leert wat plaets ghy te grussey,
Ey als pest hebt te schussey:
Leert wat ghy wederom
Zens loufs bezeyley moecht met h' Scheeps-kieley cron,
Leert hier de lesse ston
Hoe elck landt hey outdoet:
De haeckey ouer eey te bringhey, hoe heel goet
De coude-en-huchte bloet
Der creeckey, Hauens stromey
(Saer elck eey heeft ghemunt) sy diep in tinnecomey
Hier deur siet wert benomey
Way manney heel ey zroussen
(Sees die haers bloets herlies die goets herlies hey zoussey
Beclaghey) al huy roussey
Ey harten-knaghent, claghey swaer:
Twelck deur t'goet onderwijs alhier, can ziny sehoussey
Sies ouerluyt ontoussey
Wilt, sonder eynd, prys, lof, ende eere ons Luytkey Waghenaeer:

Hout en wint.

Aen de Oude ende Nieuwe Compaignie van t'by nae

veruallen Comptoir van Assurantie binnen der Stadt

H O O R N.

Op desen Spieghel der Zeevaert.

O D E.

De d'lang crackerel, isst y gheraet,
Maer al i'gheding, u zeluer guetly,
Wat zalt doch zyn? day cost (helaet)
En tijt verliest. werdt weer gesellet:
Wilt al u scheel aen manney stellet.

Clax aling, alle daynghey doot,
De zack in t'suyr, spant u weer tzaemey:
Maer dast verbont, t'ghetal vergrout:
Voor d'ouerledy, nienusse namey
Nermt, kiest Egenieny naer t'betamey.

Shy waert, g'loofst my, gantsch wijs besaemt,
Int rustich handeluy, wel brateny,
Shetuygh zy Middelborch vernamey:
Dock Amsterdam quam zonder drakeny,
Antwerpen zelfs tyt haer nyet haleny.

Sees quamey al tot u int perck,
Om t'assurerey t'alley dordey
Maer t'Oost, naer t'West, t'was al u werck,
Ieruz'lem mede, dock Zuyd en Moordey,
Day Hoon in mey doey deel wonderd hoordey.

Tis waer segdy, maer wat proufyt
Is daer af by ons op ghesiekeny?
Dock cleyn schae ghy daer by lijdt:
Maer wilty wetey de ghebrekeny?
D'ontwisse Stuckuy op haer strekeny

Sees zijnder deel, i'fy Godt gheclaeht,
En wetey noch en willeuy hoordey,
Jae way haer slecht een Boorsman draecht
Wat landt is dat? wat roy? wat toorzy?
Verstont al guozend huy verstordey.

Dock Schippers karich, ionck end' oudt
Sie op huy eyghey dol vertrouwey
Shien Sturman winney, jae wel stout,
Des Boorsmans looy zelfs voor haer houwey:
Maer d'ur zy Schip en goet vertrouwey.

Welck heeft verdroey myney Vriendt,
Sie willend' hier een schut door schyeteny,
Sees WAGHENAER, hy heeft ghemunt
Met schand sees Wrausers te doey slyeteny,
Sochd' alle may zyn kunst ghenyeteny.

Want hy stelt hier een Spieghel clae
Voor ooghy, om te seerey kenney,
De waere kunst, wanner, en waer
En hoemey sal zyn Waghen menney,
Saer me hy plach door d'Zee te kenney.

t'Compas voor al, daer nae t'Cyhetey,
Leert hy wel giffey, dock het wijckey
Day Clip, day ruds, day banck onury,
Maer haeckey, toorny, duyny, dijkey,
Catp, toy, uyt neghy ooghy kijckey.

Wat grondt, hoe dyep, hoe wiidt day landt,
Dor d' Astrolaby constich metey,
Shy dach, d' Epact, t'Jaer op u handt,
Des Zons en Maens verloop te wetey,
Al waer schooy d' Almanack verseey.

Te syndy dock een lusse Zee
Om schip en goet tek groot te berghy:
Veruyent wel naer eysh der Zee,
Om af te wendy d'windich terghy.
Wat zoudmy hem meer kenney verghy?

Mey, waerlicy ney: want hy soldoet
d'Hoochbootsman, Rock en Schimmay mede,
Shy Timmerman, Meerklimmer goet,
Ruecht, putgher, sees loekt hy met see
Tot t' Sturmans ampt, naer kunst en zede.

En denotse dock al in corten tijt
Tot gorde Meesters zelfs te maekky:
Dus gript weer moet, comt al int krijt,
Vockt Jonghy aen, soldoert de zackey,
Saer duysent Luy alree naer haekky.

Want Coopman, Schipper werdt gheryst,
D' Stadt die zuldy zeer seerey,
t'Comptoir wert metter tijt ghesyft
t'Verboemey, t' Ryckey sal verneey:
Sat nu doet schip en goet verterey.

Dit gunn' ons Godt dyet al vermach
En stier t'schip in besouwey haey,
Satt het u wel? ghedenckt dey dach
Mijns LUCAS konst, wilt hem beghaey
Ter ionst day uwey I. WALRAVEN.

Sommarisch begrip ende inhoud deses

Chaerte Boecks / ende d'ordre daer inne ghevolcht.

Also ons meyninghe wel was / de gheheele Navigatie vande Oostersehe / Westersehe / ende Noorsehe Zee / stromen ende rivieren in diuersche Chaerten eenemale / ende in een volumen uyt te laten gaen / dan t'selfde door seker oorsaecken soo haestich niet te weghe konnende ghebrenghen / sy ghenootsaect gheweest / ten versoccke / ende heftich aen dinghende van vele treffelike Cooplieden / groote Schippers ende suerlieden / by promisse int licha te doen comen. Deerste deel deser Spiegel der Zeevaert / daerinne d'ordre ghehouden werdt / soo hier naer volcht. Ende hebben de bladeren gheteekent achtervolgens metten Nombren 1. 2. 3. etc. uytghesondert daer de Tafelen der Declinatie / Ghesernten Chaerten / ende anders ghedruet sijn / ouermidts die meest al twee zyden beslaen / soude daer omme hier confusie maken / maer volghen alsulcke Tafelen ende Chaerten / elcks hare instructien ende onderrichtingen omme me slaende t'blad voor de seluighe ghestelt ende uyt ghedruet.

Tafel van d'eerste deel deses Chaertboecks.

Aenwysinghe ende onderrichtinge deses Boecks.	pag 5	Elevatie oft hoochde des Pools.	29	de Custen / ondiepte daer ontrent binnen ende buyten liggende.	5
Toc ten goetwillighen Leser / van sonderlinge eygenscapen der Zee.	6	Verclaringhe opte gemeyne Tpe-haerte.	29	Zee-kusten beginnende van Sine Malo / tot voor by die haven van Konsthou.	6
Vermaninghe tot alle ionghe Zeevarende lieden.	7	Dolle Zee op Vlaenderen / Normandpen / Britaignen / Gascoignen / Wiscapen / Galicien / Portugael / ende Spaengien.	30	Dan t' Conquest / Brest / Fontenau / de wonderlicke Custen van Britaignen.	7
Maniere om t' allen tyden t' gulden ghetal / sonder cenich ghebyrck van Boecken oft Almanacke te binden.	8	Verclaringhe hoe veel mylen men op veder streke vant Compasse zeylet voor een grade / etc.	31	Zuydkuste van Britaignen / tusschen Blauet ende Picqueliers / daer onder Belylle (d'welck onse schippers Bouslyn noemen) ende Groye mede ghelegghen sijn.	8
Tafel vande nieuwe Maen.	9	T'ghetal ende mylen hoe veel men zeylet moet op veder streke vant Compasse / etc.	32	Zee-kuste van Picquelier / Rochelle / Bragie mette Eplanden / Clippen ende ondiepten daer onder ghelegghen / totte riviere van Bordeaux / genaemt la Goronne.	9
Om t' Schyckel Jaer alrijt sonder Boeck oft Almanack te binden.	10	T'getal en de mylen diemen is zeylende buyten de Meridionael linie.	32	Custen van Acalon ende Bayonne metter Oostersehe deel van Wiscapen tot Castro toe.	10
Cozte onderrichtinghe vande Tafel der Declinatie / der Sonnen van niens ghecalculeert ende gherectificeert / etc.	10	Verclaringe vande Tafel daer na volghende.	33	Zee-kusten tusschen Laredo ende Sentillana.	11
Onderrichtinghe vande Tafel der Declinatie vander Sonnen.	11	Tpe-haerte / midtsgaders ballinge van stroomen opte selue streken vanden Compasse.	33	Zee-kusten van Rio de Sella tot Auiles.	12
Om tot allen tyden te binden de nieuwe Maen.	14	Tafel om t' Ghetpe / hooch ende leech water tot allen plaetsen lichtelick te binden.	34	Verclaringhe vande kuste van Ribadeo / Buiere ende Luarro.	13
Tafel oft beschypuinge vade voor naemste vatte Sterren.	15	Dallinge van stroomen langs Drielandt / Hollandt / Zeelandt / en Vlaenderen / 36.	36	Vande Corumna / Ferol en Monisia / die vermaerke havenen van Galicien.	14
Tafel vande rechte Ascensien der Sonnen van dach tot dach / het gheheele iaer deur gherekent.	18	Dallinge van stroomen beneffens de Noortkuste van Schotlande ende Enghelant.	36	Verclaringhe der Zee-kusten van Galicien / vande Cape de Finisterre tot voor by Camino.	15
Verclaringhe hoemen mette sterren / die ontrent d'Equinoctiael linie door de Meridionael circkel drayende sijn / etc.	19	Dallinge van stroomen lanx de kusten van Britaignen ende Francrijck / 36.	36	Custen vant Noorderste deel van Portugael hun streckende van Diana tot C. de Montego.	16
Verclaringe vant instrument hier toe bequaem.	20	Dallinge van stroomen vande Westkusten van Enghelant ende Perlandt.	36	Zee-kusten van t' vermaerke deel van Portugael / vande Barlinges tot voor by S. Dues.	17
Ommedrayende compasse / oft instrument mette ghesernte.	21	Beschypuinge vande gronden ende diepten / beneffens diuersche Provincien onser Navigatie.	38	Zee-kusten van Algarue (by onse schippers Algarben ghenaemt) t' Suyderste deel van Portugael.	18
Maniere om alderley graet bogen te teekenen.	22	Diepten en gronden tusschen Perlant / Engelandt en Normandpen.	39	Dan Andalusia / ende die havenen der selue Zee-kusten.	19
Onewerp der graetboghden instrumente / ende fabrije van dien.	23	Diepten en gronden vande Noortzee.	39	Verclaringe op te Zee Caerte van Enghelants eynde / hem streckende tot Pleympden.	20
Verclaringhe hoemen een perfecte Pascaerte maken sal.	24	Diepten en gronden ontrent Ierlandt ende Amelandt.	40	De Zee-kusten van Engelandt / tusschen Pleymouth en Porthlandt.	21
Beduydenisse vande simpele letteren in dese nauolghende Tafelen.	25	Europa oft t' meeste deel van dien.	1	Zee-kusten tusschen Wicht en Doueren / ende die beschypuinghe van dien.	22
Streckinghe van alle de Custen van Hollandt / Zeelandt / Franckrijck / ende Spaengien / op hare winden ende mylen.	26	Cozte onderrichtinghe vanden fatsoene / ende forme van tonnen / baekens / capen / etc.	1	Dan t' principael deel van Enghelant / te weten die Riviere van London / met alle die banchen hem streckende tot Berwitz.	23
Streckinghe vande dwers Courten ouer de Westersehe vaerwater.	26	Beschypuinge vant Dyle en Merckdiep.	2		
Streckinghe van Noortweghen / Sweden / ende Gostinlandt.	27	Vande Mael-stroomen ende t' Goetseelche gadt in Zuydhollandt.	3		
Streckinghe van dweerscoursen ouer de heele Oostersehe Zeevaert.	27	Zee-kusten van Vlaenderen met alle de banchen ende ondiepte / hen voor by Calas streckende.	4		
Streckinghe van Drielandt / Ierlandt / Pomerren / Pruppen / Courlant ende Lijflandt.	28	Vade Eplandt van Ornay / Garnsey / Jarsey / Quasquettes (die onse schippers Ritskallen noemen) met alle			
Streckinghe achter Moscouia / ende generalijck van alle Zeevaerte.	28				

Eynde des Tafels.

Nenwijsinge ende onderrichtinge deses Boecks/ ende het ghebruyck van dien.

Wme desen bouck naert behooren ende nuttelijcken te ghebruycken / salmen int eerste verstaen ende wel daer op letten / dat alle ghedaenten ende opdoeninghen van elck Landt / particulierlijck bouen inde Chaerten ofte daer de meeste spatie is / alleen ende vry ghestelt zijn / oock altemet inde eerstvolghende Chaerte om de bequaemheyt der plaetsen / soomen bemerct dat de ghedaenten van Hollandt ende Zeelandt meest ghestelt sijn bouen inde spatie vande Chaerte van Vlaenderen / so hem de selue Landen als men die ynter Zee eerst bekent / opdoen ende verthoonen. Welcke kennisse men oordeelt ynt de hoochten ende leechsten / Brosschagien / Gheberchten / Zoens / Steden / Capen / etc. E' landt erkent sijnde / behoort den bedreuenen Stuyerman terstondt te weten hoe hy t' selfde aen sal zeylen / op wat streckinghe vant Compasse de Hauen ofte Riuiere ghelegghen is / wat Dancken / Riffen / Clippen / t' sij onder ofte bouen d' water hy schouwen moet / wat diepte ontrent t' selfde Landt is. Ende daer by comende wat Capen / Zoens / Molens / Berghen ofte Doomen / etc. hy ouer een brenghen moet / omme t' rechte Diep te treffen. Moet oock verstaen / hoe de Sonnen int inne / ende ynt zeylen vande Riuieren vanden anderen ghelegghen sijn. Sulcx inde verclaeringhe van elcke particuliere Chaerte pertinentelijck ende duydelijck ghenoech ghestelt ende te vollen wtghedruct is. Ende also vele die persoonelijck noyt ter Zee gheweest en sijn (niet sonder redenen) hun souden moghen verwonderen / dese onse particuliere Chaerten siende / waeromme op eenighe Custen / Riuieren ende andere binnenlandische waeteren / de Steden / Zoornen / Clippen ende andere mercken / mettet opperste aen d' eene sijde / nederwaerts schijnen te staen ende op d' ander zijde ter contrarien. Sal den onpartijdigghen Lesser gheskruen te verstaen / dat wy (voor so vele de Zee-vaert lijden mach) t' selfde in onse particuliere Chaerten gheschouwet hebben / dan ouermidts de Schippers / Piloten / Woodsghesellen ende andere Zee-varende luyden (die meest aengaet) ende de Zee persoonelijck moeten ghebruycken / sulcx alst ghevoert hebben / ende noch ghewoone zijn / ende door een cleyne veranderinghe dickwils Schip ende goet souden moghen pericliteren. Hebbe (door oorsaecte van dien) t' selfde so schielijcken niet dommen veranderen / hoe wel wy nochtans sekerlijck weten dattet voor Cunstighe ende Subtiele gheesten gheheel absurdt ende impertinent sal schijnen te wesen / die wy midts desen ghesbeden willen hebben t' selfde voor gheexcuseert te houden / op dat door onghewoonte ende alsulcke curieuse veranderinghe / de Zee-varende luyden (uyt liefde der consten) in gheene confusie gheleydt en souden werden / waer doze vele Inconuenienten ende perijckelen mochten wispruyten. Doct en sal hem niemant vervremden oft daer eenighe Custen / Hauen / Landen / etc. so suyst ende eyghentlijcken in haerlieder ghedaenten ende wesen niet op en deden als die in effecte zijn / ende in onse particuliere Chaerten afghemalen staen. Hoe wel wy alle de selue lieden ghecommuniceert verthoont en naer huerlieder memorialen ghecorrigeert die elcx int sijne / hen wetenschapspe ende oordeeleby brenghende alle dese particuliere Chaerten voor goet ende perfect gheapprobeert hebben / waer nae wy de selue in deser forme hebben laten uytgaen / dan also het menschelijck is hem te vergripen / ende de menschen niet alleen diuersche oordeelen / maer oock diuersche oogghenschijnlijcke ghebrecen hebben / sal in desen / moeghelijck wel eenighe faulten gheuonden werden / die den uerighen Zeeman / nochtans door hulpe ende goede adresse van dese Chaerten / wel lichtelijck sal hebben te remedieren / wantet minder conste is t' gheuonden te corrigeren dan van nieuws te vinden.

B

Totten goetwilligen Leser van sonder-
linghe eygheschappen der Zee/ daerinne hem in voorleden tijden/ ve-
le verwondert hebben ende noch huydens daechs verwonderen.

De weten / Waeromme ende uyt wat oorsaecke de groote Zee
Oceanus hare golffuen / baren / ofte ghewichten (niet ieghen-
staende contrarie windē) altijt ontrent alle Custē en inde Zeen
onser Nauigatiē / uyt den Noortwesten hun bewegende aen-
comende rollen / En somtijden so hooch en verre vanden ande-
ren verscheyden / dat twee Schepen hebbende alsulcke golffue
tusschen hun beyden d'een des anderen mast noch toppe sien en
moghen / en dat sonderlinghe met stil en schoon weder / ende sijn alsulcke baren
so verde verscheyden / datmen met een goede Goetelinghe van d'een op d'andere
niet en soude moghen schieten. Men bemerct oock van alle Landt Zeen / datse
altijt yeghens de Custen Stranden en Deueren oploopen ende ghedreuen wer-
den. Vande cleyne wateren ende Rivieren sietmen de golffkens mede altijt yeg-
ghens de Stranden aenrollen / hoe wel de windt astantich is / dat seer te verwon-
deren ende vrent schijnt te wesen. Ende hebbe oock niemandē hoozen diffinie-
ren ofte eyndelijck affirmeren uyt wat crachte sulcx natuerlijck gheschiedt / dan
sult altijt (nae mijn cleyne verstant) mijn opinie hier van een weynich ontdeckē.
D'oorlaecke deser beweghinghe uyt den Noortwesten / mijns bedunckens sou-
de moghen sijn / datter vele tempeesten / stroomen int Noorden ende Noortwe-
sten genereren door de conde ende onghetempertheyt des Luchts / aertrijer ende
Zee / voortbrengende so harde ende sterke winden die de Zee ende Wateren
so crachtelijck beweghen ende voortdrijven / dat niet yeghenstaede / andere con-
trarie winden / hare coursen ende voortganghen niet ghestent moghen worden
ouermidts t'vervolch / van so verre spatie haer beghinsel nemende / ende d'een
golffue de andere so fortelijcken aendrijvende / mochte yemanden segghen ende
obijcieren / waeromme tselde niet veel eer en geschiet uyt den Zuytwesten / daer
de Zee opt wijtste en breefste is : Staet te antwoorden / de Sonne int zuyden de
winden / wateren ende stroomen / also met natuerlijcke hitte temporeert / datter
so veel ontweders niet uytrijzen en can / sulcx men aēde Indische Schepen dage-
lijck bemerct ende by experientie bevindt / dat de hoochgaēde Sonne int zuyden
stille maect ende de Zee slechtet. Maer ter contrarie de Sonne int Noorde ende
Noortwesten alsulcke crachte niet hebbende ende hitte van hem ghenende / sou-
de d'oorlaecke wel moghen sijn / dat de golffuen / baren en dypninghen / der groo-
ter Zee Oceani / als vozen verhaelt is / altijt ontrent alle de Custē van Europa
uyt den Noortwesten hun beweghen ende aen comē rollen. Dan een Schip mid-
den ofte seer verre inde Noortweste Zee zeplende / sal (mijns bedunckens /) van
sulcx niet weten ofte comen bemercken / maer ghenakende de Custē van Terre
Nova ofte daer ontrent / sal wederom beuinden de Land-zeen ende dypninghen
aldaer altijt uyt den Noortoosten aen te comen ghestriicken. Dit goetwillighe
Leser is mijn simpel opinie van deser laecke / altijt onder correctie van beter ge-
voelen / dan de verborghentheiden vande onbegrijpeliicke alder oppersten regie-
renden Godt en Schepper van alles / hoe wel wy sterckelijcke mensche de Lucht /
Hemelen / zeen / Aertrijcke metten ooghen moghen aenschouwen / de wonder-
baerlijcke verholentheden / des selfs Gods / sijn so ongrondelijck ende onbegrijp-
elijck voor ons / dat wy arme creatueren / in respecte van zijne moghentheyt /
daer van niet suffisant / iae / niet weerdich en sijn yet van te oordeelē ofte seker-
licz besluyten / dan alleenlijck voor so vele ons menschelijc verstant ende vernuft
(ons door den seluen Godt verleent) natuerlijck begriepē mach ende verder niet.
De reste zijne opperste Majesteit met onsen dootlijcken uytganck uyt desen el-
lendighen Wereldt ghenadelijck beuelende.

7

Vermaeninghe tot alle ionghe Zee-vae- rende luyden / yuerich zijnde om yet te leeren.

Nime perfectelijck tot de Goste en weteschappe der Zeevaert te gheraken. Is de principaelste middele / dat soe wanneer een Stuerman ofte Bootsghesel / uyt eenighe Landen / Ri- uieren ofte Hauenen zeylen wil / sal wel scherpelijck moeten letten / wat ghebouw / Sloten / Toornen / Kercken / bekende Berghen / Dymnen / Molens ofte andere mercken daer op staen. Ende alle tselfde alst nu een kenninghe van v beghindt te legghen / mette penne ontwerpen ofte contrefaicten / en dit op sekere en ghewisse stre- ken vanden Compasse / so ghy daer uyt en van ghevaren zijt / ter wijlen ghy noch bescheydelijck bemercken meucht al datter op d' landt staet / omme die ghedaente te beter te treffen / dickwils t' loot ghebruyckende op dat ghy per- fectelijck in uwe Memorialen aenteekenen moecht / hoe wijt alle ondiepten buytens landts streckende zijn. Van ghelijcken salmen doe int ontdecken en aencomen van andere Landen / als men ooghschijnelijck bemercken can de ghedaente vant selue / tsh dan hooch ofte leech met alle d' opstaende mer- ken / en vergelijckē dat met desen onsen tegenwoordich Gaerte bouck. Welck Landt also int gheheel ofte deel bekendt zijnde / salmen voorzichtigelijck onder- soecken / omme by ghewisse mercken / toornen / kercken ofte Capen (die meest by alle hauenen / gaten ende wythoecken bevonden werden) omme t' rechte Diep en Kille aen te soecken ende te treffen / oock neerstelijck te letten op de inzenlinghe / insghelijck als ghy van daer wederom uytzeylt. Dit yuerich ende met goede couragie aengrijpende sal yeder vernustich Bootsman wel tot goede kundtschap en kennisse der Zeevaert gheraecten. Want dat een man ofte ionck gheselle selfs aenwaert / byder hande neemt ende aen teeckē sal hem langher by bliuen dan of hijt van anderen gheleert hadde / Sal daerome niet nae laeten ofte hē eenichsins schamen aen den Stuerman ofte andere bedreuenen luyden opten schepe / dickmaels te vraghen de ghele- ghentheydt der Landen / Diepten / Streckingen / Eleuatie ofte hoochde des Pools. Ende daer toe oock ghebruycken der Sonnen Graetboghe en d' Astrolabie welck de twee oorbaerlicxste Instrumenten zijn (uytghesondert het Compasse) diemen ter Zee tot verskeringhe ende kennisse der Zee- vaert is gebruyckende. Is daeromme dit onderwijs hier alleenslijck ghe- stelt tot vorderinghe en behulp vanden iongen onbedreuenen aencomende Bootsghesellen / yuerich sijnde om yet te leeren.

Tafel vanc gulden ghetal / ende vander Epacte van neghelijck Jaer/ dienende op de nieuwe rekeninghe vande Jaeren.

1 gulden ghetal.	Nieuwe Epacte.	Oude Epacte.
1	1	11
2	12	22
3	23	3
4	4	14
5	15	25
6	26	6
7	7	17
8	18	28
9	29	9
10	10	20
11	21	1
12	2	12
13	13	23
14	24	4
15	5	15
16	16	26
17	27	7
18	8	18
19	19	29

D byder herten nae de nieuwe rekeninghe vanden Jaere d'Epacte te rekenen/so sult ghy 1 gulden ghetal vanden Jaere tellen op de drie litten vanden duym / beghinnende van onder opwarts / ende ist dat de tellinghe eyndet onder aen d'eerste lide soe is 1 gulden ghetal en d'Epacte euen vele/ maer ist dat die eyndet aen twees de lide/so voecht 10. tot v gulden ghetal/ want dese twee getalen t'samen ghevoecht/maecken 1 ghetal vander Epacte: ende ist dat de selue tellinghe eyndet op d'uyterste vanden duym/voecht twintich tot het gulden ghetal/ ende sult d'Epacte hebben vanden Jaere.

Exempel.

Ick wil weten d'Epacte vanden Jaere 1584. 1 gulden ghetal is 8. waer af de tellinghe eyndet op het tweede lide vanden duym / waerom dat ick 10. daer by voeghe/ ende comt 18. d'welck is d'Epacte van dien Jaere / ghelijck men t'selue mach sien in t'voorgaende tafellen : alles int breede verclaert. fol. 14.

Maniere omme tot allen tijden t'gulden ghetal sonder eenich ghebruyc van Boecken ofte Almanacken te vinden.

Almen voor al weten dattet alle neghentien Jaeren verschijnt ende postponerende ofte achterlatende van Christus gheboorte de vijffschienhondert verloopende Jaeren / salmen ouerleggen hoe menichmael datmen 19. in 82. heeft/welck beuindende dat viermaelen uytcomt. Sullen de ses ouerblijuende ghetalen/voor 1 gulden ghetal ghenomen worden / ende so voorts veruolghende tot dat de 19. wederomme verlopen zijn/beghinnende alsdan van nieuws 1. 2. 3. etc. Ende dit gulden ghetal is spruytende uyte rekeninghe vande Maen/door dien dat de selue alle 19. Jaeren door alle de teekenen vanden Zodiaeck gaet/ ende haer ganische operatie metter Sonnen doet/hem also in zijn eerste beghinselen ofte ganghen voecht.

Volcht de tafel omme de Nieuwe Maen te vinden.

S Deet in dese Tafel/ dat gulden ghetal vanc Jaer daer inne ghy zijt / so vindt ghy neffens de selue van maent tot maent gheteekent den dach vze ende minuten der nieuwe Manen / ende somtijts comen daer twee Manen in een Maent/die welcke alhier mede onderscheydentlijck zijn aengheteekent/ende zijn allesamen ghecalent/ ad tempus veræ coniunctionis luminarium. Naer de reformatie des Jaers / op den Meridiaen van Enchusen/ende gheverificeert eygentlijck opten naestvolghenden Jare onses Heeren 1584. totten Jare 1602. inclusys. Welcken tijt gheexpireert wesende so compt de Nieuwe mane volghende de middelbare of aquabile loop van beyde de licheten/by naest anderhalf uyre nae opten seluen dach ende stonde/ die welcke men alsdan moet afstrecken / midts oock resgard nemende op de schrickelbaghen.

Tafel

Tafel vande nieuwe Vlaen.

Tgulden ghetal.	Ianuarius.			Februari ^o .			Martius.			Aprilis.			Maius.			Iunius.		
	dag.	vren.	min.	dag.	vren.	min.	dag.	vren.	min.	dag.	vren.	min.	dag.	vren.	min.	dag.	vren.	min.
1	29	0	23	27	16	16	28	8	46	27	0	58	26	16	17	25	6	19
2	17	10	40	15	22	58	17	12	26	16	2	41	15	17	21	14	8	18
3	7	2	0	5	12	23	6	22	46	5	9	49	4	21	35	3	10	16
4	2	4	33	24	14	26	25	23	30	24	8	31	23	18	1	22	4	50
5	15	18	10	14	6	22	14	16	13	13	0	36	12	8	13	10	16	4
6	4	1	11	2	17	23	4	6	40	2	17	6	2	1	27	29	15	25
7	22	21	9	21	14	34	23	5	6	21	16	33	21	1	28	19	8	50
8	12	13	2	11	6	39	11	21	19	10	9	3	9	18	0	8	1	21
9	30	8	5	29	2	18	30	17	56	29	6	44	28	16	56	27	1	12
10	19	7	56	18	2	24	19	20	20	18	12	32	18	2	28	16	14	8
11	8	12	38	7	4	12	8	20	44	7	13	28	7	5	29	5	20	0
12	27	12	24	26	1	35	26	15	45	25	6	34	24	21	38	2	12	33
13	16	2	47	14	13	21	16	0	7	14	11	56	14	0	24	12	14	0
14	5	18	46	4	5	18	5	14	53	4	0	0	3	9	27	1	19	42
15	24	20	21	23	7	20	24	16	29	23	0	32	22	8	21	20	16	46
16	14	5	27	12	20	22	13	8	13	11	17	32	11	0	13	9	8	12
17	2	7	34	1	2	12	2	18	18	1	7	26	30	1	35	28	8	30
18	21	2	21	19	21	18	21	14	12	20	4	20	19	15	44	18	0	52
19	10	3	4	8	12	8	10	15	14	9	8	11	8	23	11	7	11	58

Tgulden ghetal.	Iulius.			Augustus.			Septemb.			October.			Nouemb.			Decemb.		
	dag.	vren.	min.	dag.	vren.	min.	dag.	vren.	min.	dag.	vren.	min.	dag.	vren.	min.	dag.	vren.	min.
1	24	18	59	23	6	19	21	16	49	21	2	50	19	12	48	18	23	16
2	13	23	8	12	13	28	11	3	12	10	16	4	9	4	8	8	15	19
3	3	0	20	1	15	17	29	22	43	29	14	9	28	4	34	27	17	21
4	21	17	18	31	6	34	19	0	0	18	17	21	17	10	58	17	3	36
5	10	1	0	20	7	40	7	1	21	6	17	25	5	11	38	5	6	44
6	28	23	8	8	11	58	25	20	55	25	12	15	24	6	17	24	1	51
7	18	15	18	27	8	44	15	7	35	14	18	42	13	10	55	13	1	46
8	7	8	7	16	22	53	3	23	43	3	10	43	2	0	36	1	17	33
9	26	8	18	5	15	14	23	0	0	22	10	8	2	0	36	20	14	19
10	16	0	0	24	15	46	12	16	46	12	1	28	20	22	47	9	22	55
11	5	9	26	14	8	32	2	7	50	1	17	33	10	11	18	29	0	24
12	23	3	4	3	21	15	20	5	57	19	18	4	29	13	37	17	16	19
13	12	4	28	21	16	56	20	5	57	18	18	4	18	5	28	17	6	48
14	1	7	26	10	19	42	9	11	16	9	2	43	7	17	26	7	6	48
15	30	20	13	29	12	7	28	4	52	27	22	21	26	15	24	26	6	57
16	20	2	42	18	14	48	17	5	28	16	22	33	15	17	11	15	12	0
17	8	15	29	6	23	56	5	10	46	5	0	18	3	16	58	3	11	53
18	27	15	20	25	23	5	24	8	52	23	21	15	22	12	55	22	7	2
19	17	8	36	15	11	55	13	23	39	13	8	55	11	20	23	11	10	29
20	6	22	47	5	8	5	3	16	36	3	1	9	30	10	28	30	9	48

Omme t' Schrickel Jaer althijt sonder Boeck ofte Almanack sekerlijck te vinden.

Wkent het Jaer ons Heeren Jesu Christi van vijftien hondert ende tachtich / stelt aen d'een sijde ofte trect af de vijftien hondert / blijft v ouer tachtich / t' selfde ghetal stelt in twee deelen / compt tweemaal veertich / uyt brenghende twee euen getalē / twelck beduyt t' Schrickel Jaer. Item t' Jaer van een en tachtich brenghet uyt twee ghetalē elcx van veertich ende een halue beteeckenende d'eerste Jaer nae t' Schrickel Jaer. Item t' Jaer van twee en tachtich brenghet uyt twee oneffen ghetalen elcx van een ende veertich / ende is tweede Jaer. Item t' Jaer van drie en tachtich brenghet uyt twee ghetalen elcx van een en veertich ende een halue / wesende het derde Jaer nae t' Schrickel Jaer. Ende t' Jaer van vier en tachtich brenghet uyt twee euen ghetalen elcx van twee en veertich / d'welck wederom t' Schrickel Jaer beteeckent. Dit alle Jaeren achtervolghende / is een ghewisse ende sekeren reghel omme t' Schrickel Jaer tot alle tijden sonder eenich boeck te weten.

Corte onderrichtinghe vande tafele der

Declinatie der Sonnē van nieuws ghecalculeert ende gherectificeert / enghentlijck opte vier eerstcomende Jaeren van 1585. 86. 87. ende 88. per
Adr. Anth. Geometrum: Ingenieur der Staten Graeffelijcheyts van Hollandt.

Wedemael dat by alle Vorsten ende Potentaten in Christenrijck omme vele ende beweghelijke redenen ende oorzaecken / dat Jaer is eens voor al op deser tijdt afghecoort thien daghen. Waer mede nu den standt der Equinoctien ende Solstitien / als mede de saysoenen des Winters / Somers / Herfte ende der Lenten weder ghebracht zijn op de selue daghen der Maenden als die eertijts plachten te comen.

So hebben wy hier naer mede alle Zee-varende luyden ten dienste dese tafel der Declinatien der Sonnen ghereformeert ende van nieuws wel scherpelijc ende neerlijck weder gherekent / so wel naer den waren loop der Sonnen / als naer die apparente obliquatie des Zodiaecc / soe die ieghenwoordich tot onsen tijden beuonden werdt.

Want ghelijckerwijs als die Astronomische Phenomena & Hypothesis des achtsten Sphcers uytwijzen eene merckelijke onghelijckheyt inde grootheyt der Sonnen Jaeren / so wert oock door de selue in laucheydt van tijden ghespoert eene merckelijke veranderinghe ende verloop inde obliquatie des Zodiaecc / ofte grootste Declinatie der Sonnen / die t' zedert Christus gheboorte alleynkens afgenomen heeft en ghemindert is / van drie en twintich graden twee en vijftich minuten / tot op de drie en twintich graden acht en twintich minuten.

Onder

Onderrichtinghe vande Tafel der Declinatie van de Sonne.

Wer breeder bliicken byde obseruantien Eratosthenis, Hipparchi & Ptholomaei diese tot haren tijden op het grootste ende hoogste beuonden hebben/daer maer oock byde obseruantien Albategni, Arzahelis Hispani, Almconis Almanforis, Veneri, Prophati Iudei, ende meer andere/diese elck tot zijnen tijt onderscheydentlijk minder beuonden hebben. Ende is binnen hondert Jaeren herwaerts/byde obseruatien Georgij Purbackij, Iohannis Regiomontani, Veneri, Copernici ende meer andere beuonde die en twintich graden / acht en twintich minuten / als oock mede byenghen alle de obseruatien die noch daghelick tot desen daghe toe ghedaen zijn / de welke wy ghevolcht hebben/omme alle occasie ende dwalinghe wech te nemen hopende dat desen onsen aerbeyt ende moeyte voor alle Stuerlieden niet onvruchtbaer beuonden sal worden.

Omme dan dese Tafelen te ghebruycken / so moet ghy voor eerst weten / oft ghy in een Schrickel-Jaer zijt. Dan of ghy in dat eerste / tweede en derde Jaer zijt naer den Schrickel-Jaer / ende inde tafel des selfs Jaers / soect de Maendt ende den dach vant Jaer / soe beuindt ghy daer neffens gheteckent in graden ende minuten de Declinatie der Sonnen van dien daghe.

Ende merct dat vanden xx. Meerte totten xxiiij. September / soe is de Declinatie by Noorden den Equinoctiael ende vanden xxiiij. September tot weder aenden xx. Meerte / is de Declinatie by Zuyden den Equinoctiael / dat welc wy met de cruyckens afgheteckent hebben.

Wilt ghy dan weten de Latitudo ofte hoochde des Pools ter plaetsen daer ghy zijt / soe neempt acht opde Sonne als die recht zuyden staet / ende meet hem dan aff byden Astrolabium ofte byder Sonnen Graet-boghe / so wert v ghewesen de graden des afstandts der Sonnen vande Zenith ofte opperste point des Hemels dat bouen v hoeft is. Ende is van de Declinatie der Sonnen des seluen daechs Noordelick / so doet de selue tot uwe ghemetene graden des afstandts der Sonnen vant Zenith / maer is de declinatie Zuydelick / so trectse daer af / so hebt ghy de Latitudo ofte hoochde des Pools ghenonden.

Als tot eenre Exempel Anno 1583. den lesten Januarij / soo begheere ick te weten de Declinatie der Sonnen. Daerom also selfde Jaer is het derde naer het Schrickel-Jaer. So soecke ick inde derde tafel den xxxij. Januarij ende beuinde de Declinatie der Sonnen xvij. graden xx. minuten by zuyden den Equinoctiael. So hebben wy opten seluen dach tot Enchusen de Sonne ghemeten byden Astrolabium ende beuonden der Sonnen afstandt vanden Zenith lxix. graden ende ontrent een seste paert of x. minuten / hier af trect nu die Declinatie / ghemerct datse Zuydelick is / so blijft v dan liij. graden l. minuten / dat welck dan is de Latitudo ofte hoochde des Pools ter seluer plaetse.

Om tot allen tijden te vinden de nieuwe Maen/als oock haeren ouderdoom sonder hulpe van eenich boeck ofte Almanack op d'oude rekeninghe.

Erstelijck is van noode te weten t'gulden ghetal/ende de Epacte midtsgaders t'verschil vande selfde. Ende is te weten voor al dattet gulden ghetal altijt beghint opten eersten dach Januarij ende elint: op by een teffens/ sonder hoogher te comen dan neghentien. Beghinnende alsdan weder van voren 1. 2. 3. etc. Maer de Epacte ofte sleutel vant Jaer beghint altijt opten eersten dach Meert ende elint op by eluen teffens / comende niet hoogher dan dertich. Alst nu meerder dan dertich gheworden is/so neemmen die reste ende reken weder by eluen op / maer beghinnende altijt vanden eersten dach Martij tot weder den eersten Martij daer aen volghende.

Alsinen nu wil weten op hoe menighen dach neder Maents het nieuwe Maen sal zijn/ so neemt het ghetal vande Epacte vant loopende Jaer /ende voecht daer by t'ghetal vande Maenden die ghepasseert zijn van Meerte af tot de loopende Maent daer in ghy zijt mede gherekent. Ist nu dat dese twee ghetalen min dan dertich maecten. So vele alster min dan dertich is/opten so veelsten dach vande Maent salt nieuwe Maen zijn.

Maer begheerdij te weten den hoemenichsten dach vande Maent het is/so voecht byde Epacte en de Maenden die van Meerte ghepasseert zijn/die daghen vande Maent daer in ghy zijt. Selt dan dese drie ghetalen te samen/ en tghene datter meer sal zijn dan dertich dat sullen zijn die daghen vanden ouderdoom des Maens. En so t'ghetal mindere sy dan dertich. So sal v' selue ghetal oock die daghen van des Maents ouderdoom verclarin. Als by exempel.

Exempel.

Inden Jaer 1580. hadden wy 14. voor de Epacte. Nu is de vraghe wanneer het nieuwe Maen gheweest is inde Maendt Junij opt selfde Jaer. De Epacte so gheseyt is/ was 14. daer by voeghe ick 4. voorde vier Maenden die ghepasseert zijn vanden eersten Meert af/ Junius mede gherekent. Ende want dese twee ghetalen makende tsamen 18. gheen 30. moghen halen. So trecke ick derhaluen 18. van 30. en biyuen my 12. sulcx dat opten 12. dach Junij voor gheseit. pi. nieuwe maen gheweest is.

Ander Exempel.

Nu is oock de vraghe hoe oudt de Maen gheweest is opten 15. dach Septembis anno 1580. De Epacte ofte sleutel des Jaers was 14. daer by voeghe ick 7. voor de verlopen seuen Maenden van Meerte af/ compt 21. daer nu by ghevoecht de 15. daghen des loopende Maents van September comt tsamen 36. daghen/daer af ghetrocken (so voor gheleert is) 30. blijft noch 6. waer uyt ick besluyte dat opten 15. dach Septembis voorschreuen die maen oudt is gheeweest 6. daghen.

Omme nu die Epacte van buyten te vinden/so doet aldus. Stelt onder aen nuen duym 10. int tweede lidt 20. opt opperste vanden duym 30. Dit ghedaen zijnde stelt insghelijcx opte selue plaetse vanden duym het gulden ghetal/ te weten 1. 2. 3. sulcx dat 1. mette 10. 2. mette 20. ende 3. mette 30. te ghelijck op een plaetse comen te staen. Dit ghedaen sijnde/ tel weder van onder op 4. 5. 6. also langhe tot dat ghy compt aent gulden ghetal van het loopende Jaer: Ist nu dat uwe tellinghe eyndet acnt onderste lidt vanden duym / al waer wy 10. ghestelt hebben / voecht t'gulden ghetal byde 10. ende dese twee ghetalen maecten tsamen t'ghetal van uwe ghesochte Epacte des loopende Jaers. Eyndet v' tellinghe opt tweede lidt daer wy 20. ghestelt hebben/so voecht 5. daer by. Eyndet opt opperste vanden duym daer wy 30. ghestelt hebben/so compt dan t'gulden ghetal ende de Epacte al euen veel. Als by exempel.

Exempel.

Nu is die vraghe wat t'ghetal vande Epacte gheweest is int Jaer 1581. T'gulden ghetal was 5. ende compt na de tellinghe te eynden opt tweede lidt vanden duym daer wy 20. ghestelt hebben. Nu addere ick de 5. tot 20. compt 25. welck is t'ghetal vande Epacte vant voorschreuen Jaer. Welverstaende dattet ghetal vonden Epacte beghint vanden eersten dach Meert/ ghelijckerwijs het gulden ghetal doet vanden eersten dach January. Ende so ghy de nieuwe Maen/ ofte d'ouderdoom van dien door dese rekeninghe begheert te weten/ so moet ghy alsdan tot de nieuwe Maen 10. daghen by voeghen.

Volcht

Volcht dese Tafel Catalogus ofte be-

schrijvinge vande voornaemste vaste Sterren begripende die declina-
tien/rechte Ascensien ende grootheden der seluer. Van nieuws gherekent
uyt hare lengte en breedte. Waer toe die warachtige Precessie den Equi-
noctien ghenomen is op 28. graden ende die Obliquatie des Sodiaeck
op 23. graden 28. minuten ghelijck als die tot onsen tijden beuondē wer-
den alles gheuerificeert. Ende salmen de voors. Sterren ghebruycken
in deser voeghen.

Nden eersten so ist noodelijck te weten dat die Declinatie der Sterren tweederhande sijn/als te weten
Zuydelijck die daer staen by sijnden den Equinoctiael ende Noordelijck die daer by Noorden staen/ ende
werden in dese Tafel gheonderscheyt met 3. Zuyden ende n. Noorden.

Als ghy nu die hoochde des Pools wilt vinden uyt een vande Sterren/die in dese tafel staen/ so meet
die Sterre als hy recht int Zuyden staet/sijne gerechte hoochde boue den Horizon/ dat welck ghy moeche
doen met een Quadrant oft met uwen ghemeenen graetboeck daer ghy den Leyster mede obserueert / dan soect inde
Tafel die Declinatie des seluen Stars/de welke addeert tot uwen ghemetene hoochde/ soo verre die Declinatie Zuy-
delijck is/maer isse Noordelijck so trectse daer af/ so hebt ghy de hoochde des Equatoers/de welke ghetrocken uyt 90.
soo blijft v die hoochde des Pools.

Exempel.

Den 20. Januarij 1583. so hebben wy tot Enchusen smorghens ontrent viif vren metten Graedt-boghe ghemeten
Spicam Virginis, ende hooch beuonden int Zuyden 28. graden ende een quartier/ weler declinatie inde tafel beuonden
wert Zuydelijck 8. graden 55. minuten/daerom so addeert dese 8. graden 55. minuten tot 28. graden 15. minuten/ soo
hebt ghy 37. graden 10. minuten/ dit ghetrocken uyt 90. graden/ so rest v 52. graden 50. minuten dit is de hoochde des
Pools van Enchusen.

Ander Exempel.

Den 21. Januarij t' sauonts ontrent acht vren / werden Aldebaran ofte oculus Tauri int Zuyden beuonden hooch
53. graden 4. minuten/ende want sijne declinatie is Noordelijck 15. graden 54. minuten/so trect dese van de 53. graden
4. minuten so rest 37. graden 10. minuten ende is de eleuatie des Equatoers/de welke ghetrocken uyt 90. soo rest v 52.
graden 50. minuten/ende is die eleuatie des Pools ter seluer plaetse als voren.

Wilt ghy byde Sterren weten de gherechte vre des Nachts.

So wanneer ghy een bekende Sterre siet staen recht int Zuyden/so soect die selue Sterre in dese tafel/ende teeckent
aen die vren ende minuten die neffens die selue Sterre byde declinatie gheteekent staen/daer nae soect in dit naervols
ghende tafellen/den dach vant Jaer/ende trect altijt die vren ende minuten/die ghy daer vint/ uyt die voorgaende vren
ende minuten die byde Sterre gheuonden worden / so rest v so veel vren ende minuten als daer ouerstrecken sijn vande
xij. vren des middaechs die naest voorleden is. Naer oft ghebeurde dat ghy minder vren hadde byde Sterre/als byde
dach vant Jaer/ende daeromme niet soude connen afstrecken/ so doet eerst 24. vren daer by/ende doet dan uwe afstrec-
kinghe als voren.

Exempel.

Hier voren hebben wy Spicam virginis ghesien int Zuyden opten 20. Januarij/om nu te weten die vre soo vinden
wy inde tafel de selue Sterre gheteekent/ met 13. vren drie minuten/ en in dit nauolghende tafellen / soo staet den 20.
Januarij gheteekent met 20. vren 10. minuten/daerom so doen wy eerst 24. vren tot 13. vren en 3. minuten/so hebbe wy
37. vren ende 3. minuten/hier af trecken wy nu 20. vren 10. minuten/ so rest ons 16. vren 53. minuten/ en so veel vre was
ren daer ouerstrecken vanden naest voorleden middach/ en was daerom 4. vren en 53. minuten naer middernacht.

Ander Exempel.

Wy hebben den 21. Januarij t' sauonts ghesien Oculus tauri int Zuyden/ om nu te weten die vre/ so beuonden wy
by Oculum tauri gheteekent 4. vren 12. minuten/ ende neffens den 21. Januarij gheteekent 20. vren 14. minuten.
Daerom eerst totte 4. vren 12. minuten ghedaen 24. vren ende uyt de productie alsdan afghetrocken die 20. vren en 14.
minuten/so blijuender ouer 7. vren 58. minuten/so late wasset naer middach des auonts.

Noch een ander Exempel.

Den 27. Martij 1583. so saghen wy int Zuyden staen Rostrum corui dat is den beek vande Rauen/om nu die vre
te weten/so vinden wy by dese Sterre gheteekent 11. vren 48. minuten/ende byden 27. Martij int naervolghende taf-
fellen 24. minuten/die trect vant voorgaende/so beuindt ghy dattet laet was 11. vren 24. minuten naer middaghe/soo
doet met alle d' andere.

De Hemel teekenen inden Zodiaeck sijn tweederten/Noordlijcken/ende Zuydelijcken die Noordlijck sijn/Aries den
Ram/Taurus den Stier/Gemini die tweelinghen/Cancer de Kreeft/Leo die Leeuwe/Virgo die Maecht. Dese sijn
Somerteekenen. Ende elck van dese werden hare besondere Maenden toegheschreuen/op dese ordre/ Martij, Apri-
lis, Maius, Iunius, Iulius, Augustus. D' ander sijn Zuydelijcke teekenen/Libra t' gewichte/Scorpio den Schorpioen/
Sagittarius de Schutter/Capricornus den Steen-bock/Aquarius de Waterma/Pisces de Bisschen. Dit sijn Wint-
ter teekenen die hare Maenden hebben September, October, Nouember, December, Ianuarius, Februarius.

Dese

Die Tafel der Sterren.

Dese Sterren staen naer hare Longitudo int teecken van Aries.		Declinatie		Denomi- natie.	Die grootte	Recht asst.	
		gra.	min.			vzen.	min.
* Cornu Arietis precedens: De voorsterre inde Kams hoon	—	17	37	N	2	1	32
* Dexter humerus Cephei: Cepheus rechte schouder	—	61	11	N	3	21	5
* Extrema Eridani: Die uysterse des Riuers Eridani	—	50	19	S	1	2	25
* Andromedæ scapillum: Schedar: Die rugghe van Andromeda	—	28	58	N	3	0	18
* Andromedæ cingulus: Mirach: den gordel	—	34	7	N	3	0	46
* Pegasi extrema ala: duyterse vloghel vant groot Peert	—	12	15	N	2	23	55
* Pegasi vmbilicus. Caput Andromedæ. Alpheracz: die nauel vant groot Peert/ende is oock t'hoofst Andromede	—	27	20	N	2	23	49
* Venter Cæti: den buyck vanden Walvisch. Batakaytos	—	13	3	S	3	1	30
* Cæti iuba: dat hals haer of de mane vanden Walvisch	—	7	14	S	4	1	53
* Cæti pectus: de claerste inden borst des Walvischs	—	14	50	S	3	2	25
Dese comen te staen int teecken Taurus.							
* Cæti naris: Menkar: t'noesgat des Walvischs	—	2	47	N	3	2	42
* Pectus Cassiopeiæ: Schedar: de borst van Cassiopeia	—	54	25	N	3	0	18
* Super Cathedram ad coxas Cassiopeiæ: opten setel aen haer huepe	—	58	32	N	3	0	31
* Dexterum latus Persei: Algenib. Perseus rechte sijde	—	48	10	N	2	2	53
* Caput Medusæ: Rasdagol. t'hoofst van Medusa	—	40	1	N	2	2	42
* Pleiadum aut t'Noort eynde vande voorste zijde	—	23	2	N	5	3	18
* Vergiliarum t'Zuidt eynde vande selue	—	23	16	N	5	3	19
* Der seuen Trapeesium: dat naervolghende int alder engste	—	24	12	N	5	3	23
* ghesternte. Die cleyenste ende uysterlicste Noortwaert.	—	23	38	N	5	3	19
Dese staen in Gemini.							
* Prima succularum: dat noesgat vanden Stier	—	14	37	N	3	3	55
* Oculus Tauri: Aldabaran: d' ooghe des Stiers	—	15	54	N	1	4	12
* Orionis humerus dexter: Bedelgeuse: rechte schouder des grooten Jaghers	—	6	16	N	1	5	34
* Orionis sinister humerus: Bellatrix: Elgeuse: de slincke schouder vanden grooten Jagher	—	4	52	N	2	4	50
* Sinister pes Orionis: Rigel: slincker voet des Jaghers	—	9	10	N	1	4	53
* Balthei vel Cinguli Die voorste	—	1	16	N	2	5	7
* Orionis Die middelste	—	1	46	N	2	5	19
* Des Jaghers wapen riem Die naervolghende	—	2	18	N	2	5	27
* Aurigæ humerus Dexter, die Wagheuaers rechte schouder	—	43	19	N	2	5	30
* Sinister, Hircus, Alhaior: den Voet	—	45	7	N	1	4	48
* Stella Polaris, Alruchaba, die Poolster/leydster	—	86	32	N	1	0	20
Dese Sterren staen int teecken Cancer.							
* Canobus in Argo nauis, den riem of roer vant Schip	—	51	38	S	1	6	15
* Canis maior, Sirius, Alhabor: den grooten Hondt	—	15	56	S	1	6	29
* Canis minor, Procyon, Algomeysa: den cleyenen Hondt	—	5	53	S	1	7	19
* Caput Gemini Præcedens, t'hoofst vanden voorsten tweelinc	—	32	16	N	2	7	5
* norum Sequens, t'hoofst des naervolghenden tweelings	—	28	28	N	2	7	22
Dese staen in Leo.							
* Vrsæ minoris, Zydersijde/die middelste Wachter	—	75	35	N	2	14	50
* Des cleyenen Beers Noortsijde/die Zyden Wachter	—	72	53	N	2	13	41
* Lucida Hydræ, Alphard: die claerste vande Waterslang	—	5	4	S	2	9	5
* Pectus Cancræ, Præsepe: die crebbe inden borst vanden Creeft	—	20	28	N	Neb.	8	15
* Humerus Vrsæ maioris: Dubbe: t'Noorderste achter wiel des wagens	—	62	26	N	2	10	46
* Vrsæ maioris Iliæ: dat Zyderste achter wiel	—	58	6	N	2	10	8
* In educatione caudæ: dat Noordlicste voorwiel	—	59	8	N	3	11	48
* In sinistro crure posteriori: dat Zyderlicste voorwiel	—	55	13	N	2	11	31
* Cor Leonis, Regulus, Calbeled: t'herte des Leeuws	—	13	45	N	1	9	45
* Ceruix Leonis: die ne. f. des Leeuws.	—	21	36	N	2	9	55

Die Tafel der Sterren.

Dese staen in Virgo.		Declinaten		Denomi-	Die	Recht asc.	
		gra.	min.	natie.	grootte	oren.	min.
* Lucens in lumbis Leonis: die clare inde lenden des Leeuws	_____	22	10	N	2	10	51
* Caudæ viræ maioris prima: Alioth: d'eerste Paert vanden grooten waghen	_____	57	28	N	2	12	33
* Media in cauda: dat middelste peerde	_____	56	48	N	2	13	2
* Vltima: Elkerdt Bennenacz: dat leste peerde	_____	51	5	N	2	13	30
* Inden uytersten schaft vande sincker ende zuyder vloghel des maechts	_____	4	36	N	3	11	26
* Cauda Leonis: die steerte vanden Leeuwe	_____	16	28	N	1	11	27
* Fundus Crateris sine vasis: den grondt des Beeckers	_____	16	16	S	4	10	38
Dese staen in Libra.							
* Preuindemiatrix: Wijnstijfster	_____	12	30	N	2	9	18
* Spica Virginis: Alramech: de coorn are des maechts	_____	8	55	N	1	13	3
* Sinister humerus Bootis: Teginus	_____	39	58	N	3	14	11
* Arcturus: Alramech.	_____	21	52	N	1	13	57
* Corui rostrum: den Rauens beek	_____	22	26	N	3	11	48
* Corui ala dextra: die rechter vloghel des Rauens	_____	15	54	N	3	11	57
* De rechter voorste voet vande Centaurus.	_____	48	47	S	1	12	24
Dese nauvolgende staen in Scorpio.							
* Lucida Corona: Alpha: die claerste inde noorder Croon	_____	28	25	N	2	15	16
* Lanx Meridionalis: die heldere inde zuyder bilance	_____	13	59	N	2	14	13
* Lanx Septentrionalis: die heldere inde noorder bilance	_____	7	47	N	2	14	55
* In fronte Scorpj die noordelicste	_____	18	22	N	3	15	43
* Int voorhoest die middelste	_____	21	8	N	3	15	40
* vanden Scorpioen. die zuyderste	_____	24	22	N	3	16	34
* Palma Ophiuchi sinistra: Yed: die sincker palm vaden Ophiuchus oft Serpentarius of den slanghen dragher.	_____	2	31	S	3	15	48
Dese staen in Sagittario.							
* Cor Scorpj, Antares: Calbalatrab: dat Scorpioens hert	_____	24	54	S	2	16	5
* Caput Herculis: Rafalgethi: t'hoost van Hercules	_____	15	16	N	3	16	52
* Caput Ophiuchi: Serpentarij: t'hoost van Serpentarius	_____	13	5	N	3	17	14
* Caput Draconis: Rafaben: t'hoost vanden Draeck.	_____	52	8	N	3	11	6
Dese staen in Capricornus.							
* Lucida Liræ: Vuega, Vultur cadens: die vallende Ghier	_____	38	42	N	1	18	21
* Aquila seu vultur volans, Alkayr: vliegghenden Arent	_____	7	36	N	2	19	28
* Inde voorste sincker anelauw van Sagittarius	_____	46	6	N	2	18	45
* Inde knienbooch des seluen	_____	41	10	N	2	18	41
* Oloris, Cygni, seu gallinæ rostrum: den Swaens beek.	_____	27	32	N	3	19	5
Dese staen in Aquarius.							
* Cigni seu oloris pectus: de borst vanden Swaen	_____	38	24	N	3	20	10
* Inde schoft oft ellenboghe des rechter vloghels vande Swaen	_____	44	25	N	3	19	33
* Inde schoft oft ellenboghe des sincker vloghels	_____	32	36	N	3	20	32
* Inde uyterste des seluen vloghels	_____	29	2	N	3	20	58
* Lucens in cauda Delphini: die claerste inden steert vanden Delfhijn	_____	10	11	N	3	20	15
* Romboidis Australis: die zuyderste inde voorste sijde vande Ruyte	_____	13	6	N	3	20	15
* Delphini Borealis: die noorderste des seluen	_____	15	15	N	3	20	17
* Capricorni cauda, Deneb Algedi: den steert vanden Steenboeck	_____	18	5	N	3	21	17
* Capricorni sequens in cauda: die nauvolgende inde selue steerte	_____	17	55	N	3	21	23
* Culpis sagittæ: t'scherp vande stiz ofte pijle	_____	18	35	N	4	19	41
* In rictu que & muscida pegasi, Enifalpheratz: t'peerts myyl	_____	7	37	N	2	21	28
* Fomohant, Vltima aquæ fusionis: die laetste inde waterstoringhe ende staet inden mont vanden Zuydervissche.	_____	33	26	S	1	22	43

Dese

Die Tafel der Sterren.

Dese Sterren staen na haren Longitudo int tecken Pisces.		Declinatien gra. min.		Denomis natie.	Die grootte	Recht ascē. vren. min.	
*	Cauda cygni: Denebadigege: Die steert vanden Swaen	44	8	N	2	20	29
*	Crus pegafi: Scheat alpheratz.	25	43	N	2	22	44
*	Armi alaz vel humerus pegafi: Markab alpheratz: Die schofte des vloghels vant vliegghende peerdt	13	21	N	2	22	45
*	Luccens in capite pegafi: Int hooft vant peerdt	4	32	N	3	21	45
*	Cauda Ceti: Denebkaytos: Inden steert vanden visch	19	46	S	3	0	23
*	Crus Aquarij: Scheath: de rechter scheen vande Waterman.	17	24	S	3	22	31

Tafel vande rechte Ascensien der Sonnen van dach tot dach dat gheheele Jaer dore gherekent naer de Reformatie des Jaers/ ghestelt op uyren ende minuten sonderlinghe ghedienstich om de uyren des nachts byde Sterren te vinden.

Dagen.	Januarius. vrē. min.	Februari ^o . vrē. min.	Martius. vrē. min.	Aprilis. vrē. min.	Maius. vrē. min.	Iunius. vrē. min.	Iulius. vrē. min.	Augustus. vrē. min.	Septemb. vrē. min.	October. vrē. min.	Nouemb. vrē. min.	Decemb. vrē. min.
1	18 48	21 1	22 50	0 43	2 34	4 35	6 39	8 44	10 40	12 28	14 25	16 30
2	18 52	21 5	22 54	0 47	2 38	4 40	6 43	8 47	10 43	12 32	14 29	16 34
3	18 57	21 9	22 58	0 50	2 41	4 44	6 47	8 51	10 47	12 35	14 33	16 38
4	19 1	21 13	23 1	0 54	2 45	4 48	6 51	8 55	10 51	12 39	14 37	16 43
5	19 6	21 17	23 5	0 57	2 49	4 52	6 56	8 56	10 54	12 43	14 41	16 47
6	19 10	21 21	23 9	1 1	2 53	4 56	7 0	9 3	10 58	12 46	14 45	16 50
7	19 15	21 25	23 12	1 5	2 57	5 0	7 4	9 7	11 1	12 50	14 49	16 56
8	19 19	21 29	23 16	1 8	3 1	5 4	7 8	9 10	11 5	12 54	14 53	17 0
9	19 24	21 33	23 20	1 12	3 4	5 8	7 12	9 14	11 9	12 57	14 57	17 5
10	19 28	21 37	23 23	1 16	3 8	5 12	7 16	9 18	11 13	13 1	15 1	17 9
11	19 33	21 41	23 27	1 20	3 12	5 16	7 20	9 22	11 16	13 5	15 5	17 14
12	19 37	21 45	23 31	1 23	3 16	5 20	7 24	9 26	11 20	13 8	15 10	17 18
13	19 41	21 48	23 35	1 27	3 20	5 25	7 28	9 29	11 24	13 12	15 14	17 22
14	19 45	21 52	23 38	1 30	3 23	5 29	7 32	9 33	11 27	13 16	15 18	17 27
15	19 50	21 56	23 42	1 34	3 27	5 33	7 36	9 37	11 31	13 20	15 22	17 31
16	19 54	22 0	23 46	1 38	3 31	5 37	7 40	9 41	11 34	13 23	15 27	17 36
17	19 58	22 4	23 49	1 41	3 35	5 41	7 44	9 45	11 38	13 27	15 31	17 40
18	20 2	22 8	23 53	1 45	3 39	5 45	7 48	9 48	11 42	13 31	15 35	17 45
19	20 6	22 12	23 56	1 49	3 43	5 49	7 52	9 52	11 45	13 35	15 39	17 49
20	20 10	22 16	0 0	1 52	3 47	5 54	7 56	9 56	11 49	13 39	15 43	17 54
21	20 14	22 20	0 3	1 56	3 51	5 58	8 0	10 0	11 53	13 42	15 47	17 58
22	20 19	22 24	0 7	2 0	3 55	6 2	8 4	10 3	11 57	13 46	15 52	18 3
23	20 23	22 28	0 10	2 3	3 59	6 6	8 8	10 7	12 0	13 50	15 56	18 7
24	20 27	22 32	0 14	2 7	4 3	6 10	8 12	10 11	12 4	13 54	16 0	18 12
25	20 32	22 35	0 17	2 11	4 7	6 14	8 16	10 14	12 7	13 58	16 4	18 16
26	20 36	22 39	0 21	2 15	4 11	6 18	8 20	10 18	12 11	14 2	16 8	18 21
27	20 40	22 43	0 24	2 19	4 15	6 23	8 24	10 21	12 14	14 6	16 13	18 25
28	20 45	22 46	0 28	2 22	4 19	6 27	8 28	10 25	12 18	14 9	16 17	18 30
29	20 49		0 32	2 26	4 23	6 31	8 32	10 29	12 21	14 13	16 21	18 34
30	20 53		0 36	2 30	4 27	6 35	8 36	10 33	12 25	14 17	16 25	18 39
31	20 57		0 39	4 31		8 40	10 36	14 21				18 43

Dit sijn sekere vaste Sterren omme bequamelijck mette Graetboghe te ghebruycken/ ende is haer Declinatie ghereformeert inden Jare 1580.

		grootte.	gra.	min.	denom.	de tijt.
*	Dese Sterre salmen alstijnt int Zuyden vinden als de Wachters int zuydoost ouer eynde staen.	1	15	56	S	Herft Sterre
*	Dese comyt int Zuyden als de Wachters Dost staen.	3	5	4	S	Winter Sterre
*	Dese vintmen int Zuyden als de Wachters Noorden ten Dosten staen.	1	8	55	S	Winter Sterre
*	Dese comt int Zuyden tegens dat die Wachters aent Noordwest ouer eynde staen.	2	24	56	S	Lenten Sterre
*	Dese sult ghy int Zuyden vinden als die Wachters West ten Noorden staen.	3	26	23	S	Somer sterre
*	Dese vindt ghy int Zuyden als die Wachters Zuydt zuydt west staen.	3	19	56	S	Somer sterre

Beschrijvinghe

Beschrijvinge ende verclaringhe hoemen 19

metten Sterren die ontrent d'Equinoctiael Lune / door den Meridionaal Circule draeyende zijn / handelen sullen omme de hoochde des Pools te weten.

En eersten sullen wy segghen van Alhabor ofte de ghemeene Suydsterre / welke gaet ouer de zuydlijde vande Equinoctiael xvj. graden om daer by de hoochde des Pools te nemen / so salmen de voorsz. graden ende minuten afstrecken van uwe ghenomen hoochde / so hebt ghy alsdā de Eleuatie ofte hoochde des Pools.

Omme de hoochde vande Sterre staende inde rechte schouder des Reus te nemen / die sal ses graden ende een half moeten toedoen / die sy bouē ende by Noorden den Equinoctiael gaet. Desghelijc om de hoochde te nemen by de rechte voet des selfs Reuse / gaende thien graden by zuyden den Equinoctiael / sal de selue graden vande ghenomen hoochde afstrecken. Van ghelijcke salmen vande opperste vande drie Coninghen ofte de wapen Rieme vanden Reuse / gaende eenē graet by zuyden den Equinoctiael / de selfde graet moeten afstrecken / so hebt ghy de rechte hoochde des Pools. In sulcker voegen salmen de hoochde moghen nemen / van allen andere Sterren haren ganck hebbende ontrēt den Equinoctiael / midts daer eerst es al voren van versekert te sijn / hoe vele graden es minuten / de selue Sterren by zuyde ofte by Noorden den voorsz. Equinoctiale gaende zijn. Ist dat zy by zuyden sijn / salmen de graden vande ghenomen hoochde afstrecken / ende by Noorden gaende salmen de selue graden adderen ofte toedoen. Al selue metter Sonnen boghe / ofte andere Instrumenten / int zuyden haer ghebruyck hebbende.

Dit selfde machmen oock doen met bekende Sterren gaende om t' Noorden / den Pole aldernaest sijnde / alsoo die twee int Etmael ofte om de vierentwintich vren inde Meridionaal linie comen onder en bouen den Pole / salmen de seluighe twee mael moghen ghebruycken als de tijt sulcx eyschende is. By exempel ick neme de middelste sterre vande wachters gaende ouer de Noortzijde vanden Equinoctiael vijf en tseuentich graden ende veertich minuten / comende onder ende bouen den Pole veerthien graden ende twintich minuten. So sult ghy ist dat de Sterre bouen de Pole is tot de ghenomen hoochde de voorsz. veerthien graden ende achtthien minuten moeten toedoen. Ende onder de Pool comende sult ghy de selue graden ende minuten moeten afstrecken. Alsdan hebt ghy de gherechte hoochde vande Pole. Desghelijcken machmen doen mette Sterren vanden grooten Beere / die vele int ghetal sijn / midts datmen wel versekert sal zijn hoe vele graden ende minuten die bouen ofte beneden die Pole gaende zijn / ist datse bouen de Pole is sult de graden die zy bouen de Pole gaet toedoen / ende daer onder gaende sult so vele graden afstrecken / dit al van v ghenomen hoochde / met de Noortsterrē boghe ofte andere Instrumenten daer toe dienende / also veruolghende met alle die andere Sterren die nut ende bequaem sijn ter zee te ghebruycken.

Verclaeringhe vant naevolghende Instrument.

Allen weten/dat om de uiterste Cirkel/de loop ofte ganc vande Wachters gestelt zijn/so de selfde ronsom Leydsterre draeyt / op alle de acht streken vanden Compasse/sulcx mettet ghetal gheteekent staet/ ende als de Wachters tot eenich der voorschreuen plaetsen zijn/sult ghy daer toe doen ofte afreken t'ghetal aldaer gheteekent. Staet hier mede te mercken hoe alle de Sterren door den Meridionael Cirkel passeren/ een yeder op sijne hoochde ofte graden vanden Equinoctiael.

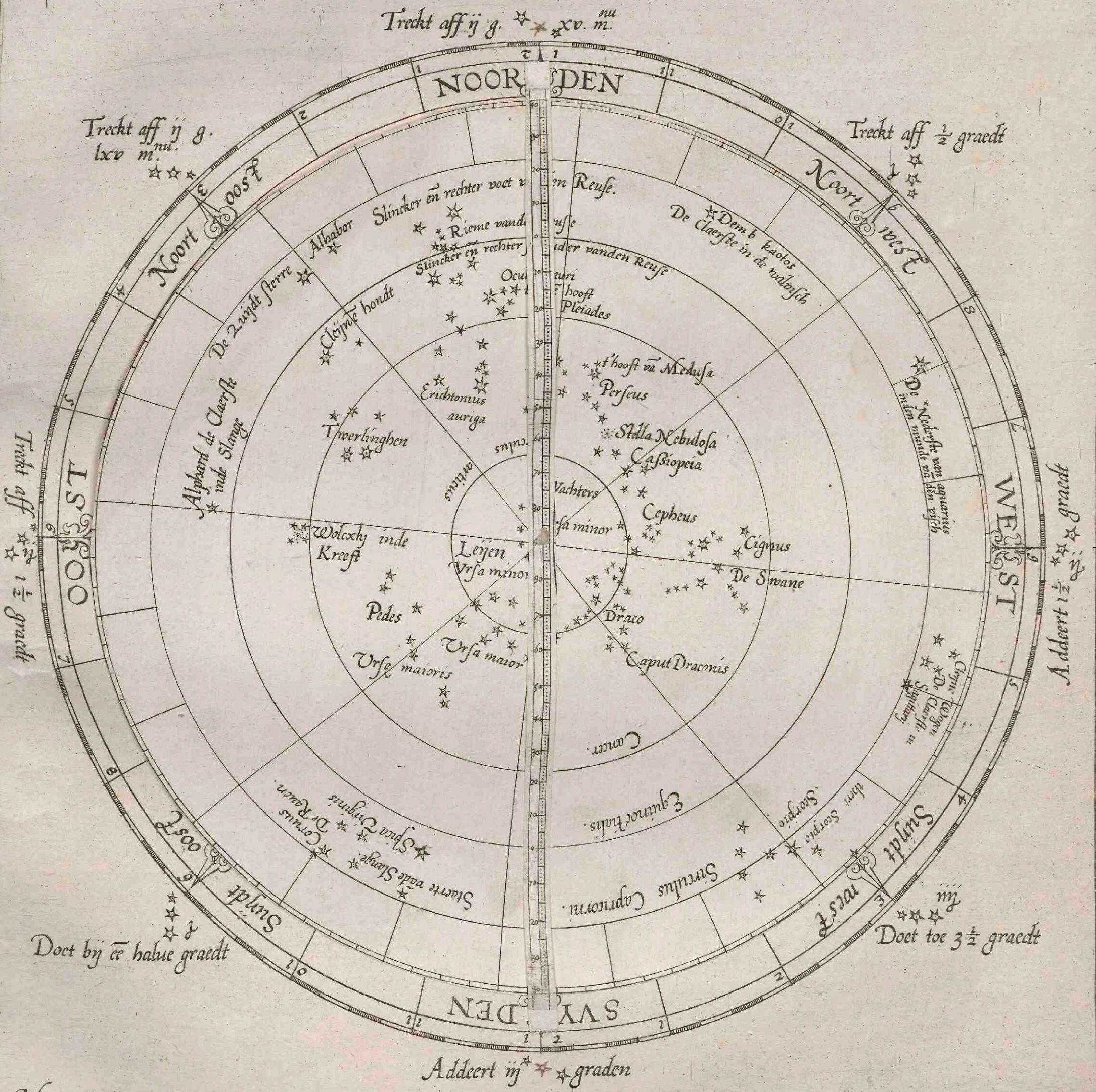
Op den tweeden Cirkel die beroertlijck is / zijn gheteekent de principaelste Sterren/die om t'Noorden ende tusschen tropicum Cancri ende Capricorni draeyen. Naengaende de Noorderlijcke Sterren / byden welcken men lichtelijck tot allen tijden vanden Jare mach weten/ hoe laet het inder Nacht is/ welck men weten ende bemerken sal/ byde Sterren vanden cleynē Beere/ ofte de Wachters die den 30. April des middernachts int Noorden bouen den Polum staen/ is alsdan twaelf uyren inder Nacht. Ende vijftien daghen daer nae staen de voorghenoemde Sterren ter elf der uyren des Nachts ter seluer plaetse. Ende int laetste vande May maendt sullen de voorsijde Sterren ten thien uyre voor middernacht int Noorden bouen den Polum wesen/want sy comen alle Emtalen vier minuten vroezer ter voorschreuen plaetse / makende alle vijftien daghen tseftich minuten/also datse om de vijftien daghen net een uyre ghewonnen hebben/en aent Noorden bouen den Polum zijn comende. Alle twelck een yeder neerstelijck ouerlegghende / sal t'allen tijden konnen vinden hoe vroech/laet ofte wat uyre het inder Nacht is.

Omme de Zuydsterre: (die al meest tusschen Cancrum ende Capricornum haeren loop hebben) ten dienste vande dese bequamelijck te ghebruycken / salmen den opper Cirkel omme draeyen / ende nemen de strecke der voorschreuen Cirkel / ofte t'ommedranende Radt daer die Wachters op gheteekent zijn byden Polum, ende setten de linie op de Zuydoost strecke vant Compasse/ daer van v'beghinsel nemende/ ende sult alsdan bevinden dat den grooten honde (ghenaempt Alhabor) ofte die ghemeene Zuydsterre int Zuyden sal wesen 16. graden ouer de Zuydsijde vanden Equinoctiael. Ende drie vren daer nae draeyende de Wachters int Oost/ so sal de Alphard oft die claerste/ staende in de slanghe int Zuyden wesen/ende daer recht bouen die Crebbe in den Kreeft Nebulosa. Ende die Wachters draeyende int Noort noort oost/ ende Noorden ten Oosten/ soo salmen int Zuyden bevinden Spicam Virginis, de Coorn aee vande Maecht. Ontrent vier vren daer nae als de Wachters bynaest Noortwest ouer eynde staen/ so comt int Zuyden t' hert vanden Scorpioen/ontrent ouer de Zuydsijde vanden Equinoctiael 25. graden. De Wachters comende int West ten Noorden ende west noort west / so comt alsdan de claerste van Sagittario int Zuyden. De Wachters comende int West zuydwest so comt Aquarius staende in den mont vande Zuyder vissche int zuyden. En dese twee voorghenoemde Sterren zijn de alderzuydelijcke/gaende by zuyden den Equinoctiael 25. ende 33. graden. Ende daer nae de Wachters comende int Zuydt zuydwest / soo salt een Sterre inden steerte des Walvischs / ende is die alder claerste/alsdan mede staen int Zuyden/ wesende twintich graden by zuyden den Equinoctiael/ ende alsmen de wachters draeyt int Zuyden ten oosten ende Zuydt zuydt oost/ so sal oculus tauri ende die groote Neuse met alle zijne Sterren int Zuyden wesen. Anderhalf vre daer nae comt de Zuydt sterre ofte Alhabor wederom int Zuyden. Al dese voorschreuen Sterren sijn seer bequaem metten graect-boghe ofte andere Instrumenten ter Zee te ghebruycken / ende men salder twee ofte drie op eenen stock teekenen tot een schuyue ofte cruyce / ende t'cruys sal lanck ofte cort wesen/ naer die distantie die de Sterren int Zuyden hebben. De Zuydelijcke moeten de corste cruycen hebben / sulcx hier naer int artijckel vanden fabrique der graectboghen int breede verhaelt is.

Wert den Leser hier ghewaerschout/dat de Wachters recht teghens hare behoortlijcke plaetse ouer ghestelt zijn / latende nochtans twee de grootste Sterren vande selue wachters op hare plaetse tusschen de Noordt sterre ende Draeken steerte. Om redene datmen daer by soude weten wat Sterren int Zuyden comen / alsmen mette wachters handelt als voren verclaert is/maer men sal t'oppereynde vāt boeck d'welck Noorden is nae t'zuyde wenden/ sulcx dat d'ooststreecke opt oost wijse/so salmen dit ghesternie in zijn ordeninghe vinden. Voortaan machmen t'boeck wenden ende keeren alsmen wil/wel toestende datmen inde strecke niet en saelgere.

Tamme

Zamme dragende Compasse ofte Instru- menten metten ghesternte.

Met privilegien des Conincs, en Cancelliers
van Brabant. tot thien iaeren

C. **Waghenere** m.

Doer Lucas Iansz Waghenac, van Enchuyssen.

Ioannes a Dotecum, Fecit.

Maniere om alderley Graetboghhen te teekenen.

Erst omme der Sonnen en
men trecken een ronde Circ-
lijke gedeelten sullen afpal-
drant / ofte vierde paert niet
al dā eē crups recht int mid-
verre nederwaert gaen omme te betee-

lijnde salmen de twee onderste deelen vande Quadranten / aen neghenen afsteken ofte verdeelē / t welck beduyden sal elck t neghentich graden / diemen daer nae wederom ghe-
lijckelijc aen twee stellē sal / op datse in vijnē aen enckele gradē verdeelt mach worden /
d'ene niet grooter zijnde als d'andere. En sult op elcke sijde vāde voorl. ronde Circule ne-
derwaerts (diemē beneden euen verre vāde lange linie / uyt het midden comēde settē sal)
gelijke mate voerē so datse onder en bouen / int ronde eue verre vande anderen staē / om
datse niet slim ofte scheluwe loopen en sullen. En daer nae salmen linien trecken / uyt het
opperste point vande voornoemde ronde Circule nedergaende: opten eersten ofte t ne-
gentichsten graet / datse aende binnen kante de rechte linie aenroere. So vervolghende
niet alle d'andere graden als byden Instrumente hier voor ooghē claerlijk blijkt: so verre
als v stock lenghen mach / en sult al dan v Schuyue ofte crupce net so lanck maken / als
de vier quadranten wijs zijn / dattet come midden op de sticken van d'eerste graden.

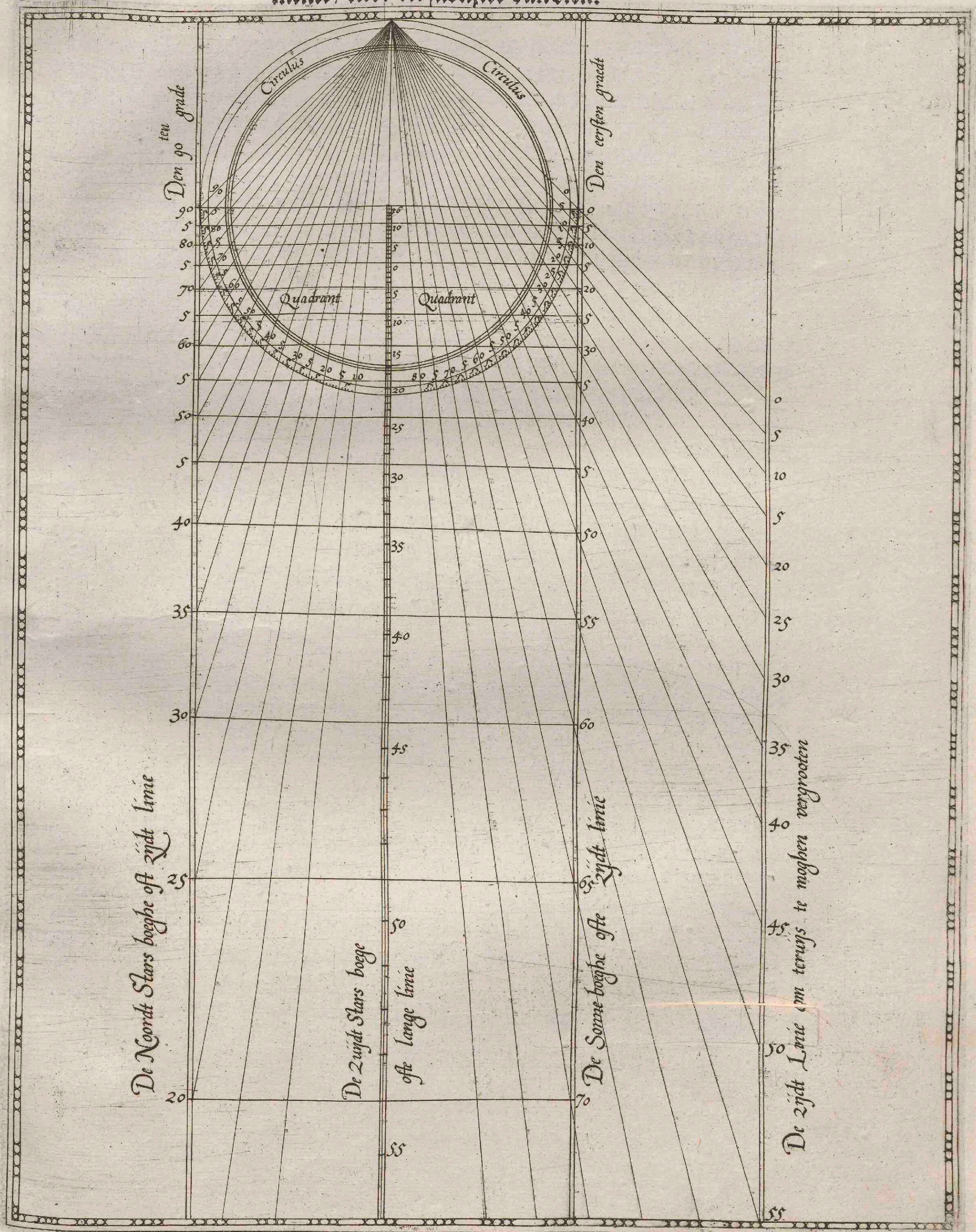
Item oft yemandt sijn schuyue ofte crupce soude willen vergrooten / sal moētē de sijdl-
nie so veel verder uytsetten / als hy sijn crups ofte schuyue soude begheerē grooter te ma-
ken / treckende al dan de graedt linien (spruytēde uyt het point vande ronde Circule) so
vele langher datse aende sijdlinie gheraken. Noorts vervolghende de maniere bouē ver-
claert. De Schuyue ofte t Crups sal altijt lanck wesen dattet rake vande tzellich totte
dertich graden / sulcx datmen de graden buyten beyde eynden vant Crups sal moghen
sien / te weten / van die Sonne ende Noortsters-boghe.

Omme de boghe op diuersche Zuydsterren te teekenen.

Salmen inden eersten byde wachter vernemen / wat Sterren int Zuyden comen / te weten Canis maior, die ghemees-
ne Zuyd-sterre / staende ouer de zuydsijde vanden Equinoctiael seshien graden / van welcke graden ghy v beghinne
nemen sult / ende maken dat t halue Crupce / ende t onderende vanden stock / net opten seshiensten graet raecte / daer
van afsteekende tot d'eerste graet vande linie Equinoctiael / ende daer nae beghinne opwaerts te teekenen vervolghende
tot den eynde vanden stocke / alsoemen hier perfectelijck int midden van desen neghen-ouerstaende Instrumente beschouwen
mach. Item so ghy een ander Sterre die Zuydelijcker ware van twintich ofte vijf en twintich graden begheerde uyt te teekes-
nen / soude al dan moeten beghinne vande twintich ofte vijf en twintich graden na den Equinoctiael / ende voorts Noords
waerts tot het eynde van uwen stock / in maniere bouen verhaelt. Ende so yemandt begheerde uyt te teekenen eenighe Sterren
by Noorden den Equinoctiael / t sy dan de rechte ofte slincke schouder vanden Keuse / die door den Meridionael Circule gaen
op sis ende een half / ende vijf graden / so sult ghy van die graden v beghinne nemen / ende soudt van daer moeten toedoen ses
graden en een half / en vijf graden na den eersten graet vanden Equinoctiael / en maken dattet halue Crups en het onder eyn-
de van uwen stocke niet verder en raecte dan totten Equinoctiael linie / hoe wel v beghin hoogher ende Noordelijcker is. Aldus
machmen de stocke ofte graedt-boghe volmaecten ende teekenen op alle soorten van ghesterten / somen hier sien mach.

Dntwerp

Ontwerp vander Graetbogen Instru- mente / ende die fabriek van dien.

²⁴
Verclaeringhe hoemen een perfecte Pas-
caerte maecten ende ghebruycken sal.

Erst salmen met eenen grooten passer een ronde Circule slaen ende die perfectelijck aen vieren deelen / ende een Cruyce daer door trecken / afteckenende daer naer de selue quartieren wederom in vier ghelijcke deelen / makende te samen seshien Compassen. Trect daer nae de Linien van Oost / West / Zuyden ende Noorden aldereerst. Tselue ghedaen sijnde / sult trecken de Linien van Zuydoost / Noortwest / Zuydwest ende Noordtoost. Voorts de Linien van West zuydt west / Zuydt zuydt oost / Noort noortwest en Zuydt zuydt west. Ende daer naer de Quartier streecken / te weten / West ten zuyden / Zuyde ten westen / ende dat vant eene Compas tottet ander / so langhe alle Compassen afgheliniet sullen zijn.

De Pascaerte also vol ghelijnt zijnde / sult alsdan nemen een perfect Patroon van een Pascaerte / t' selfde vast make onder v ghelintide velle. De Linien opden anderen responderende : sult die alsdan op een glas neghens t' licht stellen / omme v Chaerte alsoe perfectelijcken af te teckenē / met een lootgen omme daer na alle t' selue met een penne perfectelijck nae te trecken / soo sal v Caerte alsdan autentijck ende volmaect zijn.

De Caerte voleyndt ende afghemaect / om de selue alsdan recht te gebruycken. Salmen weten / So nemandt begheerde van Lysaert ofte Heyssant af te zeylen naer Spaignen ofte Tercera (een vande Vlaemsche Eylanden) sal nemen de streke daer toe dienende. Settende een sticke soe verre als hy hem ghist / buyten een van dese Landen te wesen / op dat hy van dien sticke beginnen mach / settende sijn Cours Zuydtwest / ofte Zuydt west ten zuyden tot een ofte twee Et malē zeylens toe. Soo sal hy alsdan nemen twee passers / met d'eene de mijlen metende die hy ghist ghezeylt te hebben. Ende met d'andere passer lancx t' compasse strijckende de Courts die hy ghezeylt heeft tot dat de voeten vanden passers aenden anderen comen / daer weder een sticke met een scherpe passer ofte plompe naelde settende / so datment met cruyt wederom uyt doen kan.

Dst ghebuerde / dat ghy op een ander streke zeylde / t' zy Zuydt zuydtwest / ofte West zuydtwest t' selfde sult ghy in v memorie onthouden / wat ghy op desen ofte d'ander streke ghezeylt ofte behouden hebt / so moet ghy somtijts v Looft lijne / met een hout ofte anders achter uyt laten gaen / ende setten v Compasse achter om hooghe / ende sien byde lijne langs / wat v Schip wraect ofte vanden golffuten af gheworpen wert / op dat ghy gheen quade ghissinghe en maect / tselue ghedaen wesende / so neemt van v sticke af / demijlen met d'eene passer / ende met d'andere de Course die ghy ghezeylt ofte gheuaren hebt / daer weder een sticke stellende / ende also voort aen. Vant op wat streke van t' Compasse dat ghy zeylt / soe sult ghy den eenen voet vanden Passer setten op de naeste streke in v Caerte die ghy zeylende

Vant ghebruyck des Paskaerts.

zeylende zijt/ ende metten anderen voete vanden passer sult ghy den wech vant Schip volghen. Ende sult alsdan met den anderen passer de mijlen nemen/ende meten hoe vele mijlen ghy ghezeylt hebt.

Tis seer goet alle Etmalen eens af te steken/ ende te teekenen watmen ghezeylt ende behouden heeft/ op datmen inde graden sien mach wat hoochde men heeft/ ende hoe alle de houcken ende landen van v zijn leggende. Item tis oock goet dat een Stuerman alle morghens ende auondts/ by gheschifte stelle/ ofte doe stellen/ wat Coursen hy ghezeylt ende behouden heeft/ op datmen daer nae inde Gaerte af steecken en ouerslaen mach/ hoe de houcken ende Canalen van hem sijn legghende. Aldus de Gaerte inder manieren als voren gheseyt is ghebruyckende/ sal die v seer nut ende bequaem sijn om de zeylagie ofte Zeevaert wel te ghebruycken.

Beduydenisse vande simpele letteren in

dese naervolghende Tafelen ende verclaeringhen ghestelt/ ende tot meer andere plaetsen van desen Bouck simpelijken verhaelt.

O. is Oost.

- o. ten z. oost ten zuyden.
- o. z. o. oost zuydoost.
- z. o. ten o. zuydoost ten oosten.
- z. o. zuydoost.
- z. o. ten z. zuydt oost ten zuyden.
- z. z. o. zuydt zuydt oost.
- z. ten o. zuyden ten oosten.
- z. zuyden.
- z. ten w. zuyden ten westen.
- z. z. w. zuydt zuydt west.
- z. w. ten z. zuydt west ten zuyden.
- z. w. zuydt west.
- z. w. ten w. zuydt west ten westen.
- w. z. w. west zuydt west.
- w. ten z. west ten zuyden.

W. West.

- w. ten n. west ten noorden.
- w. n. w. west noordt west.
- n. w. ten w. noordt west ten westen.
- n. w. noordt west.
- n. w. ten n. noordt west ten noorden.
- n. n. w. noordt noordt west.
- n. ten w. noorden ten westen.
- n. Noorden.
- n. ten o. noorden ten oosten.
- n. n. o. noordt noordt oost.
- n. o. ten n. noordt oost ten noorden.
- n. o. noordt oost.
- n. o. ten o. noordt oost ten oosten.
- o. n. o. oost noordt oost.
- o. ten n. oost ten noorden.

Stree

Streckinghe van alle de Custen van Hollandt/ Zeelandt/ Brancfrick ende Spaignen op hare Binden ende mijlen.

In Texel tot Egmonde	z. ten w. 5	mijle	van Chipiona tot Calis malis	z. o. 6	mijle
Van Egmond totte Mase	z. z. w. 11	mijle	van Calis totte stract van Gibraltar	z. z. o. 8	mijle
Vande Mase totte Wielinghe	z. w. 12	mijle	van Calis tot E. de Cantin	z. w. ten z. 60	mijle
vande Wielinghe totte hoofden	w. z. w. 18	mijle	van E. de Cantin tot Ysla Madera	w. 104	mijle
van Walcheren tot Calis	z. w. ten w. 22	mijle	van E. de Vincente tot Madera	z. w. ten w. 115	mijle
van Swartenes tot Diepe	z. z. w. 12	mijle	van Roxent tot Madera	z. w. 130	mijle
van Diepe tot Senn hoof	w. z. w. 11	mijle	van Roxent tot Zereera	west 210	mijle
van Swartenes tot Senn hoof	z. w. ten z. 22	mijle			
van Senn hoof totte Bosse van Caen	z. w. 8	mijle	Streckinge van Engelant/ Yrlant/ ende Schootlandt.		
vande Bosse tot Dierliet	n. w. 12	mijle	Van Boelenes tottet Iyet van Schootlandt	z. z. w. 28	mijle
van Cape de Hage tot Kiscas	w. ten n. 8	mijle	vant Iyet tot Barwijck	z. z. o. 8	mijle
van Kiscas tot Garnzen	z. w. ten w. 4	mijle	van Barwijck tot H. Eylandt/ ofe schasse	o. z. o. 4	mijle
van Garnzen tot sinte Malo	z. z. o. 10	mijle	van Abbenhoof tottet oost eynde van Schasse	z. o. 6	mijle
van Garnzen totte seuen Eylanden	z. w. ten z. 12	mijle	van Schasse totte Zheese	z. z. o. 16	mijle
van 7. Isles tot sinte Pauwels	w. z. w. 8	mijle	van Zheese tot Flamborger hoof	z. o. ten o. 14	mijle
van sinte Pauwels totte Bour	w. z. w. 10	mijle	van Flamborger hoof tot Blackney	z. o. 18	mijle
van Kiscas totte Bour	z. w. ten w. 34	mijle	van Blackney tot Winterduyn	z. o. 8	mijle
vande Backouens tot S. Mattheus houck	z. z. o. 3	mijle	van Winterduyn tot Leystaff	z. ten o. 8	mijle
van Mattheus houck tot Fontenau	z. ten o. 5	mijle	van Leystaff tot Olfersnes	z. 7	mijle
van Heyssant tot Zeems buyten ont	z. 7	mijle	van Olfersnes tottet Voorlandt	z. z. o. 13	mijle
van Fontenau totte West penmarcken	z. o. 7	mijle	van t' Voorlandt tot Doueren	z. 5	mijle
van west penmarque tot Groye	o. ten z. 12	mijle	van Doueren totte Singhel	z. w. ten w. 7	mijle
van west penmarck tot Belysle	o. z. o. 15	mijle	vande Singhel tot Beuechier	w. z. w. 6	mijle
van Belysle tot Heys wel so oostelijck als	z. o. 12	mijle	van Beuechier tot Wiche	w. ten z. 15	mijle
van Boulijn tot Picquelier binnen	o. ten z. 10	mijle	van Wiche tot porthlandt	w. ten z. 10	mijle
van Belysle tot Croeswijck	o. ten n. 9	mijle	van porthlandt tot Gonster	w. z. w. 14	mijle
van Picquelier tot Heys	z. ten w. 5	mijle	van Gonster tot Ramshoof	w. n. w. 6	mijle
van Heys tot Kiliaets	o. z. o. 10	mijle	van ramshoof tot Dodemans hoof	w. z. w. 8	mijle
van Heys tot Porthuys van Dieron	z. o. ten o. 12	mijle	van daer tot Iysaert	z. w. ten w. 6	mijle
van S. Mertens Eylandt/ tottet brant Eylandt	z. o. ten o. 3	mijle	van Iysaert totte Sorlinghes	west 12	mijle
vande brant Eylandt tot d' Duster banck	z. z. o. 3	mijle	van Iysaert tot Engelandis eynde	w. n. w. 8	mijle
van S. Mertens Eylandt totte toorn vā Cordam	z. te o. 12	mijle	van Engelandis eyndt tot Lunday	n. o. 14	mijle
vande toorn van Cordam tot Dajonne	z. ende n. 28	mijle	vande Lunday totte Holmen van Duff	n. o. ten o. 16	mijle
van Dajonne tot Drio	w. z. w. 5	mijle	vande Holmen tot Calday	w. z. w. 12	mijle
van Drio tot S. Juan de Luz	o. z. o. 6	mijle	van Calday tot Saltees aen Yrlant	w. n. w. 20	mijle
van Drio tot S. Ander	w. ten z. 20	mijle	van Saltees tot E. de Clare	w. z. w. 25	mijle
van S. Ander tot E. de pennas	o. ende w. 30	mijle	van E. de Clare tottet Eylandt d' Bsey	west 12	mijle
van E. de pennas tot Ribadeo	z. w. ten w. 12	mijle	vanden houck van d' Bsey tot Blasquy	n. n. w. 16	mijle
van E. de pennas tot Ditegal	w. ten n. 20	mijle	van Blasquy tot Aernis Eylanden	n. n. o. 14	mijle
van Ditegal tot Ribadeo	z. o. 14	mijle	vande Aernis Eylanden tot Galwijck in Yrlant	o. n. o. 6	mijle
van Ditegal tottet Eylandt Cizarga	z. w. ten w. 13	mijle			
van Cizarga totte Coronna	o. z. o. 6	mijle	Streckinghe vande dweers Cour/ sen ouer de Westersche vaerwateren.		
van Coronna tot E. de Coriana	w. z. w. 10	mijle	Van Texel tot Blamborch	w. n. w. 45	mijle
van Coriane tot E. de Finisterre	z. ende n. 3	mijle	van Texel tot Winterduyn	west 32	mijle
van Finisterre tot Bayona	z. o. ten z. 14	mijle	van Texel tot Leystaff	w. ten z. 28	mijle
van Bayona tot port de port	z. z. o. 18	mijle	vande Mase tot Harwitz	west 26	mijle
van port de port tot Auctro	z. en n. 8	mijle	vande Mase tottet Voorlandt	w. ten z. 25	mijle
van Auctro tot Montega	z. z. w. 5	mijle	vant Maersdiep tottet Voorlandt	z. w. 36	mijle
van Montega totte Barlinghes	z. w. 12	mijle	van Maersdiep tot Calis	z. w. ten z. 38	mijle
vande Barlinghes tot Roxende	z. ten o. 12	mijle	van Doueren tot Buenen	z. o. 8	mijle
van Roxende tot S. u. Des houck	z. o. ten z. 8	mijle	van Buenen tot Beuechier	west 16	mijle
van S. u. Des houck tot E. de S. Vincent	z. ende n. 24	mijle	van Beuechier tot Diepe	z. o. 18	mijle
van E. de S. Vincente tot pharo	o. ende w. 14	mijle			
van pharo tot Lepe	n. o. ten o. 12	mijle			
van pharo tot Saltees	o. n. o. 18	mijle			
van Saltees tot Chipiona	z. o. 8	mijle			

van

Streckinghe van verscheyden Landen.

van Diepen tot Wiche	o. z. o.	28	mijle	van Drafer Riff tot Steden	z. ten w.	4	mijle
van Wiche tot Seyn hooft	z. o.	20	mijle	van Steden tot n. eynde van Bornholm	o. ten n.	15	mijle
van Seyn hooft tot Northlandt	w. n. w.	30	mijle	van Bornholm tot Anno	n. ten w.	8	mijle
van Wiche totte Kiscassen	z. w. ten z.	14	mijle	van Anno totter Clippen	n. o.	8	mijle
van Garnsey tot S. Malo	z. z. o.	8	mijle	vande Clippen tot binnen Calmerfonde	n. n. o.	10	mijle
vande Kiscas tot Northlandt	n. ten w.	10	mijle	van Calmerfonde totte Swee: se Jonefrou	n. n. o.	8	mijle
van Kiscas tot Gouster	w. n. w.	16	mijle	vande Jonefrou tot Landtfoort	n. n. o.	18	mijle
van Gouster totte seuen Eylanden	z. z. o.	24	mijle	van Landtfoort tot bunten Dyrhauen	n. o. ten o.	8	mijle
van Gouster tot S. Pauwels	z. ten w.	22	mijle	vande Stockholmse schare tot Dieu van Abo	n. o. ten n.	24	mijle
van S. Pauwels tot Northlandt	n. o. ten n.	32	mijle	van Dieu tot Luus Wscharen	o. n. o.	28	mijle
vande Fours tot Rans hooft	n. n. o.	28	mijle	vande Wscharen tottet Eylandt Putsuagro	o. ten n.	30	mijle
van Gouster tot Heyffant	z. w. ten z.	32	mijle	van Putsuagro tot Somere	o. en w.	9	mijle
van Fours tot Lysardt	z. ende n.	22	mijle	van Somere tot t'Roode hol van Wijborch	n. o.	9	mijle
van Heyffant totte Sorlinghe	n. n. w.	26	mijle	van t'Roode hol tot Dralesandt	n. o. ten n.	2	mijle
vande Sorlinghe tot Mnylvaert	n. ten o.	25	mijle	van daer tot Wijborch.		2	mijle
van Sorlinghes tot Waterfoert	n. n. w.	34	mijle				
van Sorlinghes tot E. de Clare	n. w.	42	mijle				
van E. de Clare tot E. de Finisterre	z. ende n.	130	mijle				
van Lysardt tot E. de Finisterre	z. z. w.	112	mijle				
van Heyffant tot Lizarga	z. z. w.	85	mijle				
van Heyffant tot Laredo	z. z. o.	85	mijle				
van Zeemse tot S. Sebastiaen	z. o. ten z.	90	mijle				
vande Heyffant tot E. de Penmas	z. ende n.	70	mijle				
van Bouthin tot Ditegal	z. w.	75	mijle				
van S. Mertens Eylandt tot Ditegal	w. z. w.	85	mijle				
van Ditegal tot E. de Coriana	z. w. ten w.	24	mijle				
vā E. de Finisterre totte Eylādē vā S. Michiel	w. z. w.	185	mijle				
van S. Michiel tot Sercera	n. w.	26	mijle				
van E. de Finisterre tot Ysla de Madera	z. w. ten z.	190	mijle				
van Madera tot groot Canaria	z. ten o.	60	mijle				
van E. de Finisterre totte Bazonen	z. o. ten z.	15	mijle				
van E. de Finisterre totte Barlinghes	z. ende n.	50	mijle				
vande Barlinghes tot Canarien	z. z. w.	170	mijle				
van Madera tot Calis malis	o. n. o.	150	mijle				
van Calis tot E. de Cantin	z. w. ten z.	65	mijle				
van E. de Vincent tot E. de Cantin	z. ende n.	62	mijle				
van E. de Vincent tot Ysla Madera	z. w. ten w.	120	mijle				
van Noxent tot Sercera.	o. ende w.	210	mijle				

Streckinge vā dweerscoursen ouer de gantsche Dostersche Zee vaert.

Van Bornrif tot Bouenberghe	n. n. o.	45	mijle
van Bouenberghe totter Noes	n. n. w.	24	mijle
vander Noes totte Ems	z. ten o.	58	mijle
vander Noes tot Bornrif	z. ende n.	75	mijle
vander Noes to Walcheren	z. ten w.	92	mijle
vander Noes totte holmen voor Jermuth	z. z. w.	80	mijle
vander Noes tot Tinnebuy	z. w. ten w.	78	mijle
vander Noes tot Bockenes	west	68	mijle
vander Noes totte Holms	z. o.	17	mijle
vander Noes tot Schagen	o. ende w.	25	mijle
van Schagen tot Mardou	n. w.	16	mijle
van Schagen tot Langesonde	n. n. w.	16	mijle
van Schagen tot Berder	n. ten w.	15	mijle
van Schagen tot Maesterlandt	o. n. o.	10	mijle
van Schagen totte Erindel	z. o. ten o.	7	mijle
vande Erindel van Lesou tot Anout	z. o.	8	mijle
van Anout tot Col.	z. z. o.	9	mijle
van Col tot Afelijn aen Zeelandt	z. w. ten w.	8	mijle
van Afelijn tot Steuens hooft	w. n. w.	14	mijle
van Valsterboner Riff tot Witmont	z. o. ten z.	14	mijle
van Steden tot Bornholm	o. ten z.	16	mijle
van Bornholm tot Keefcol	o. ten n.	20	mijle
van Bornholm tot Coofsberghe	z. o.	10	mijle
van Bornholm totte Clippe	n. n. o.	15	mijle
van Bornholm tot Houburch	n. o.	38	mijle
van Houburch tot Rijgs hooft	z. ende n.	28	mijle
van Houburch totter Windou	o. n. o.	26	mijle
van Dostergaerde totter Windou	o. ende w.	20	mijle
vander Windou tot Dageroort	n. o. ten n.	28	mijle
van Dageroort tot Gotsche sandt	n. o. ten n.	18	mijle
van Dageroort tot Dieu	n. w. ten n.	10	mijle
van Gotsche sandt tot Bouschaer	n. ten o.	15	mijle
van Narjen tot Essenvos.	n. n. o.	14	mijle

Streckinge van Norwegen / Swe: din ende Dost Finlandt.

Van Schuytenes totte Beesteen	z. ten o.	4	mijle
vande Beesteen totte Zedder	z. z. o.	4	mijle
vande Zedder totte Boysteen	z. o.	5	mijle
vande Boysteen totter Noes	o. z. o.	6	mijle
vander Noes tot Reperwijck	o. n. o.	8	mijle
van Reperwijck tot Mardou	n. o.	10	mijle
van Mardou tot Zofferlandt	n. o.	8	mijle
van Zofferlandt tot Langesonde	n. n. o.	1	mijle
van Langesondt tot Berderoer	n. o. ten o.	6	mijle
van Berderoer totte Soenwater	noort	6	mijle
van Berder tot Roeghe	n. n. o.	4	mijle
van Berder tot Akerfonde	o. n. o.	6	mijle
van Akerfonde tot Maesterlandt	z. o. ten z.	14	mijle
van Vater nostra tot Nijdingk	z. o.	8	mijle
van Nijdingk tot Waersberghe	z. o. ten o.	4	mijle
van Waersberghe tot Swederoer	z. z. o.	6	mijle
van Swederoer tot Col	z. z. w.	3	mijle
van Col tot Lappesandt	z. o.	3	mijle
van Lappesandt tot Ween	z. z. o.	2	mijle
van Ween tot Drafer Riff	z. ten o.	7	mijle

Streckinge vā Brieslant / Inlant / Pomeran / Courlandt ende Liff landt.

Van Maers diep tot Bornriff	n. o.	10	mijle
van Bornriff tot Wrangerooch	o. n. o.	26	mijle
van Wrangerooch tot Heylich landt	noort	5	mijle
van Heylich landt totte Effue	z. o. ten o.	6	mijle
van Heylich landt totte Eyder	o. ten n.	6	mijle
van Heylich landt tot Rippen	n. o. ten n.	12	mijle

Streckinghe van verscheiden Landen.

van Rippen tot Bouenberghe	n. n. w. 25
van Bouenberghe totte Holmen	n. n. o. 6
vande Holmen tot Robbenkuyt	n. o. 8
van Robbenkuyt tot Schagen	o. n. o. 9
van Schagen tot Zebay	z. ten w. 6
van Zebay tot Hals	z. ten w. 5
van Hals tot Steuens hoof	z. z. o. 5
van Steuens hoof totte groote helm	z. z. w. 6
vande groote helm tot Wero	z. z. o. 3
van Wero tot Volsack	z. z. w. 3
van Volsack tot Sproo	z. z. o. 8
van Sproo tot Langelandt	z. o. 3
van Langelandt tot Lalandts haecke	z. ende n. 7
van Lalandts haecke tot Femeren	z. o. 4
van Femeren inde t'rae van Lubecq	z. z. w. 8
van t'rae tot Cruyscr oort	n. o. ende z. w. 4
van Cruyscroort tot Robbenes	n. o. ten o. 12
van Robbenes tot Witmont	n. o. ten o. 8
van Witmont tot Jasmont	z. o. ten o. 2
van Jasmont tottet Paert	z. z. o. 2
van Paert tot Colfberghe	o. n. o. 12
van Colfberghe tot Garschoof	n. o. ten n. 10
van Garschoof tot Keef Col	o. n. o. 4
van Keef Col tottet Rijfche hoof	o. n. o. 12
van t'Rijfche hoof tot Heel	z. o. 6
van Heel totte wissel van Danzick	z. ten w. 4
van Danzick tot Coeninx berghe Diep	n. o. ten o. 10
van daer totter Memel	n. n. o. 12
vander Memel tot Zeuenberghe	n. n. w. 8
van Zeuenberghe totter Windou	n. ten o. 14
vander Windou tot Iyferoert	n. o. ten o. 4
van Iyferoert tot Domsnes	o. n. o. 8
van Domsnes tot Runen	o. ende w. 6
van Runen tot Rijghe	z. o. 12
van Rijghe tot Pernouth	n. ten o. 14
van Pernouth tottet oost eynde van Difel	w. n. w. 10
van oosteynde van Difel tot Swaluweroort	n. o. 14
van Swaluweroort tot Dageroort	n. n. w. 18
van Dageroort tot Zyburchsnes	n. o. 6
van Zyburchsnes tot Ditzens holm	n. o. ten o. 5
van Ditzens holm tot Narjen	o. n. o. 6
van Narjen tot Branger	oost 6
van Branger tot Eleholm	o. ten z. 7
van Eleholm totter Narue	o. ten z. 12
vande Narue totte Ruffe haecke	noort 4
vande Ruffe haecken tot Wissborch	n. o. ten n. 16
van Hooghelant totter Nerue	z. o. 10
van Hooghelant tot Somere	n. o. ten o. 10
van Somere tot Narjen	w. z. w. 20
van Narjen tot Luz aende scheren	n. n. w. 8
van Bleu tot Bouscher	z. w. ten z. 12
van Bouschaer tot groote Caert	z. z. w. 30
van daer tottet zuyndt eynde van Gotlandt	z. o. ten z. 6
van Houberech tot Rijfghoof	z. ten o. 26
van Houberech tot z. eynde van Delant	z. w. ten w. 18
van Delant tot Bornholm	z. w. ten z. 20
van Borchholm tot Rijfchehoof	z. o. 22
van Borchholm tot Witmont	z. w. 9
van Dorendosch tot Moen	n. w. 7
van Moen tot Gester rif	z. z. w. 6
van Gester rif tot Lubeck.	z. w. ten w. 14

Streckinghe achter Moscouia ende
generaelijck van alle Zeevaerten.

Van Candalex tot Dmbay	z. o. ten o. 10	mijle
van Dmbay tot Stulslandt	z. o. 8	mijle
van Stulslandt tot Warsiga	o. z. o. 12	mijle
van Warsiga tot Caroa	o. z. o. 8	mijle
van Caroa tot Karfwijck	oost 5	mijle
van Karfwijck tot Polongi	o. n. o. 5	mijle
van Polongi tot Sautsnawitz	n. o. ten o. 6	mijle
van Sautsnawitz totte z. Eylanden	n. n. o. 10	mijle
vande z. Eylanden tot Dilogonos	n. n. w. 4	mijle
van Dilogonos tot Swetoonos	n. w. ten n. 12	mijle
van Swetoonos totte seuen Eylanden	z. o. 18	mijle
vande seuen Eylanden tot Kildin	z. o. 24	mijle
van Kildin tot Lauwes	n. w. ten n. 8	mijle
van Lauwes tot Dosterhauen	z. o. 10	mijle
van Dosterhauen tot Waerhuys	n. w. ten n. 10	mijle
van Waerhuys tot Matcof	n. w. 10	mijle
van Matcof tot Noort kin	w. n. w. 12	mijle
van Noort kin totte Noort Caep	o. ende w. 10	mijle
vande Noort Caep ofte Leppe tot Trompsont	w. z. w. 40	mijle
van Trompsont tot Lof-voet	z. w. 38	mijle
van Lof-voet tot Rust	z. z. w. 25	mijle
van Rust tot Stadt	z. z. w. wel soe z. 90	mijle
van Stadt tot Berghen	z. ende n. 30	mijle
van Berghen totte Wiflers	z. ten o. 30	mijle
van d'Wiflers totter Noes	z. o. 29	mijle
van Schagen tottet Rif	z. w. ten w. 24	mijle
van Rif nae Calis in Vlaenderen	z. z. w. 95	mijle
vande hoofden totte Einghel	z. w. ten w. 9	mijle
vande Einghel tot Beuechier	w. z. w. 7	mijle
van Beuechier tot Wicht	w. ten z. 15	mijle
van Wicht tot Gonster	w. ten z. 26	mijle
van Gonster tot buyten Heyffant	z. w. ten w. 30	mijle
van Heyffant tot Ezarga	z. z. w. 86	mijle
van Ezarga tot E. de Finisterre	w. z. w. 12	mijle
van E. de Finisterre totte Barlinghes	z. en n. 50	mijle
van E. de Finisterre tot Zercera	w. ten z. 120	mijle
van E. de Finisterre tot Ma Madera	z. w. ten z. 180	mijle
van Madera tot groot Canarien	z. ten o. 60	mijle
van Forteventura tot Palma	west 60	mijle
van Porto sancto tot Madera	z. w. 10	mijle
van Porto sancto tot E. S. Vincente	n. o. ten o. 104	mijle
van E. de Vincente tot Laues	o. ten n. 5	mijle
van Laues tot Faro	o. ten z. 20	mijle
van E. de Marie ofte Faro tot Auila	n. o. 4	mijle
van Faro tot Leep	n. o. ten o. 13	mijle
van Faro tot Saltees	o. n. o. 18	mijle
van E. de Maria totte Rodun	o. ten n. 22	mijle
van E. de Maria tot Chypiona	oost 23	mijle
van E. de Maria tot Calis malts	o. ten z. 28	mijle
van E. de Maria tot inde Straet	z. o. ten o. 36	mijle
de straet van Gibraltar strect dooz	o. ten n. 5	mijle
van Gibraltar tot Malegom	n. o. 28	mijle
van Malaga tot Almeria	oost 28	mijle
van Almeria tot E. de Gatte	o. ten z. 5	mijle
van E. de Gatte tot Cartajena	n. o. 28	mijle
van E. de Palo tot E. de Martin	n. n. o. 32	mijle
van E. de Martin tot Valentia	n. n. w. 10	mijle
van Valentia tot Tortosa	n. o. 18	mijle
van daer tot E. de Calo	n. o. 9	mijle
van E. de Calo tot Barzelona.	n. o. ten o. 16	mijle

Elevatie ofte d'hoochde des Pools / van alle de vermaerste houcken op de Oosterfche en Westersche Zeevaert.

	gra.	mi.		gra.	mi.
D 'Eylanden van Soloffy legghen op	64	55	d'Eylandt van Brasil leyt op	51	20
Dombay leyt op	66	40	Cape de Dorfen in Ylandt leyt op	51	40
Sinte Nicolas leyt op	64	40	Asinadas Eylandt leyt op	46	50
Kilbin leyt op	69	34	De Zeems leyt op	48	4
De Noortcaep van Noorweghen leyt op	71	30	Delisse leyt op	47	28
Samjen leyt op	70	0	S. Mertens Eylandt leyt op	46	26
Mouste stroom ofte de floep leyt op	67	36	Midtlandt van Oleron leyt op	46	0
Dionten leyt op	64	30	De Riviere van Bourdeaux leyt op	45	34
Stadt leyt op	62	0	Acason leyt op	44	50
Boufens der Noes ende Schagen legghen op	57	50	De gantsche Custe van Discayen leyt op	43	35
Berghe in Noorweghen leyt op	60	20	Oregal leyt op	44	50
Yslandt leyt op	65	30	E. de Finisterre leyt op	43	0
t Noorteynde van Yslandt	68	35	Bayona leyt op	42	0
t Zuidt westeynde van Groenlandt leyt op	73	0	Port a port leyt op	41	0
Faharil leyt op	59	40	Montega leyt op	40	0
Keuel in Yslandt leyt op	59	55	Roxendi leyt op	38	56
Der Bindou ende Oostergaert legghen op	57	40	E. de Spicette ofte sinte u Bes houck leyt op	38	26
Bornholm leyt op	55	20	E. de sancte Vincens leyt op	36	58
De Sondt leyt op	56	10	Calis matis leyt op	36	20
Bouenberghen leyt op	56	38	De straet van Gibraltar leyt op	35	36
Heylighe landt leyt op	54	30	E. de Cantin leyt op	35	40
d' Eems ofte Dorckom leyt op	53	48	E. d'Alguer leyt op	30	15
t Blic leyt op	53	34	Canaria grande leyt op	28	20
Exel leyt op	53	8	d'Eylandt van Palma leyt op	29	0
De Mase leyt op	52	0	Lancerotta leyt op	29	10
Nammekens ofte Walcheren leyt op	51	35	Ysla de Madera leyt op	32	34
Doueren leyt op	51	12	Porto sancto leyt op	33	25
Porcklandt leyt op	50	40	d'Eylandt van sinte Michiel leyt op	38	0
Kiscassen legghen op	49	44	Tercera leyt op	39	4
Heyslandt leyt op	48	38	Tencriffe leyt op	38	10
Ysaert leyt op	50	4	t Noorteynde van Ylandt leyt op	57	6

Verclaeringhe opte ghemeene Tije Caerte hier naer volghende.

Wij hebben aengheteekent naer dat ghewoonelijck ghebunck der Suerlieden op wat streke vanden Compasse de Maen wesen moet/ eer datse in eenighe van dese naerbeschreuen plaetsen hooch water is makende/maer men sal weten/dat dese streken niet en moghen ghenomen werden ofte ghepeylt naer den duisenden Compasse/want de selue alleenlijcken afdeelt den Horizon in zijn pleyne/ ende wijset simpelijck aen / in wat Circule vertical ofte Asimuth de Sonne ofte Mane staet/ alwaer die vloeden haer gheensins naer en reguleren. Ghelijckerwijs de evarentheit leert als dat de Sonne wesende in Canero in zijn hoochste teeken / soe is sy in Spaignen ende de Landen van ghelijcker Elevation ten acht uyzen eerst Oost/ ende te vier uyzen al West / maer in onsen Clima rechts nae halff achten ende voor halff vijfsuen/ende loopt also in acht en neghen uyzen vant Oost int West naer de Peyl vant Compasse/ende des nachts daer en teghens vant West weder int Oost in 15. ofte 16. uyzen / dit ghebeurt alle Maenden eens/mede inde Mane die oock somtijts wel bynaest een uyze eerder can loopen vant Oost int West/ dan de sonne/ ghemerct dat hy wel vijf graden Noordelijcker ende hoogher can omgaen dan de sonne/daerom so moeten verstaen ende imagineren als oft de streke vant Compas ghetoeghen waren uyten Polen des Werelts/ want alsdan of de sonne of mane hooch ofte leech gaet/so is altijt Oost ende West ses uyzen. Ende want in sulcken gheualle de selue streken niet anders en zijn dan Circuli horarij (dat zijn uyr Circulen) so ist dat wy de selue streken hebben vergheleken ende ghebracht tot uyzen/ende elck streke gheattribueert ende toegheschreuen 45. minuten/ ofte drie quartieren van een uyze makende de vier streken drie ende de acht ses uyzen. Ende men can uyt dese tafele lichtelijck dat ghetye referen op allen plaetsen ende tot allen daghen / als ghy maer weet hoe veel daghen datter ouerstrecken zijn vande nieuwe ofte volle Mane. Ende de selue dagen soect onder den behoerlijcken streke daer uwe plaetse inne compt so vindi ghy die uyze ende minuten alst tije is. fol. 35.

D

Also

Alsoe de gantsche Oosterse Zee gheen

Ebbe ofte Bloedt en maect/salmen dese Rekeninghe vande
ghetnen/beghinnende vande Zutsche Eylanden.

Dit maect hooch water op Zutlant/ Brielandt/Hollandt ende Zeelandt.

A Ende Zutsche Eylanden vol Zee	z. en n. maen
voorde Heuer Eyder ende Elf	z. en n. maen
voor Hamborch	o. en w. maen
onder Heylighe landt	z. z. w. maen
voorde Weeser	z. ende n. maen
voorde Ooster ende wester Eems	z. o. ende n. w.
voor Embdem ende Delfzijl	z. en n. maen
voor Blie	z. o. ende n. w. maen
aen alle de Briesche Custen	z. o. erde n. w. maen
voor Maersdiep	o. ende w. maen
voorde gheest van Terel	o. z. o. maen
opt Briesche ende Bieringher vlaeck	z. o. ende n. w.
voorde Ben inde Kil vander Zee	z. z. o. maen
voor Enchusen ende Bick	z. en n. maen
voor Hoorn ende Eedam	z. z. w. maen
voor Amstelrodamme	z. w. ende n. o.
voor Egmond ende Haerlem	w. z. w. maen
van Haerlem totte Maes	z. w. ende n. o.
vande Maes ende Goeree	z. z. w. maen
voor Rotterdamme	z. w. ende n. o.
aen alle de Zeelandische zijde	z. z. w. maen
voor Antwerpen	o. ende w. maen
voorde Wielinghe	z. z. w. maen.

Volle Zee op Blaenderen/Norman- djen/Britaignen/Gascognen/Biscaye/Galiffen/ Portegael ende Spaignen.

A En alle de Custen van Blaenderen	z. en n. maen
buyten de Blaemsche bancken	z. w. ende n. o.
tot Swartenes	z. z. w. maen
tot Buenen/Diepe ende Seyn hoofft	z. z. o. maen
binnen de Seyne	z. o. maen
voorde hauen van Caen	z. ten o. maen
inde Basse van Caen	z. z. o. maen
voor Sirenborch ende t Ras vā Blanquert.	z. en n. maē
tot Garsen	w. ten z. maen
tot Concalla ende S. Malo	z. ten w. maen
tot feuen Eylanden	w. z. w. maen
tot S. Pauwels ende buyten Heyssant	o. ende w. maen
aen alle de Custen van Britaignen/d'landt van Poictou ende Gascognen	z. w. en n. o. maen
inde vaert tusschen Heyssant	w. z. w. maen
tot S. Mattheus houck ende Fontenau	z. w. ten z. maē
voorde Riuer van Nantes ende de Bay	z. w. en n. o.
voor Kiliaets ende Porthuys	z. w. en n. o. maen
voor Brouagie inde riuer	z. w. ten w. maen
voorde riuer van Bordeaux	z. w. en n. o. maen

tot Rojanen inde riuer	z. w. ten w.
aen alle de Custen van Biscaye/Galiffen/Portegael ende Spaignen	z. w. ende n. o.
binnen alle de voorszeynen hauenen	z. w. ten w.
tot S. Juan de Luz	z. z. o. maen
inde Condado	z. ende n. maen

Volle Zee op alle de Custen van En- gelandt/Schootlandt ende Ylandt.

A Et Finnebuy voorde riuer van Newcastle.	z. w.
voorde Ehesse ende Robbenhofsbay	z. w. maen
voor Scherenborch ende Flamborch	w. z. w. maē
tot Hul inden Hommer	o. ende w. maen
voor Diep van Lindt	o. ende w. maen
tot Blanckency ende Bormun	o. en w. maen
voorden Hommer int Diep	n. w. maen
voor Grammer Winterduyn en Yermuth	z. o. maen
binnen Yarmuth ende Leystaff	z. z. o. maen
tot Olferts nes ende Herwitz	z. ten o. maen
voor Mariegat ende de t Eems	z. ten o. maen
buyten de bancken van Herwitz	z. z. o. maen
aen Voorlandt	z. ende n. maen
in Duyns voor Santwijck	z. z. w. maen
tot Doueren inde Pier	z. ende n. maen
midden inde hoofden	z. w. maen
neffens de Einghel	z. z. w. maen
inde Camer tot Winckelzee	z. ten o. maen
tot Deuechier aen landt	z. en n. maen
tot Hanton aende faey	z. en n. maen
voorde Wolfershoorn ende Portsmouth	z. ten o. maen
neffens Porthlandt inde Canael	n. n. w. maen
aen westeynde van Wicht	z. z. w. maen
int Ras van Porthlandt	z. o. maen
ieghens Gonster inde Canael	w. n. w. maen
in Turbay ende Dorimouth	w. ten z. maen
in Pleymouth ende Fawijck	w. ten z. maen
ieghens Fawijck inde Canael	o. z. o. maen
tot Lysaert aen d'landt	o. z. o. maen
buyten Solinghes inde Canael	o. ende w. maen
tusschen Fawijck ende Baelmouth inde Canael	w. ten n. o. n. o. maen
in Wuyshol	n. o. ten o. maen
inde Solinghes volle Zee	o. ende w.
aen Lunday ende de Holmen van Brust	o. ten z. maen
in Brustou	w. z. w. maen
inde Zee van Galles	w. ten z. maē
tot Calda ende Wuyshoort	w. ten z. maē
tot Watervoort ende alle de Zuydt Custen van Ylandt	w. z. w. maen
aen alle de West-Custen van Ylandt volle Zee	w. z. w. maen.

Verclaringhe hoe vele mijlen men op yeder streecke vant Compasse zeylet voor een grade als men buyten t'zuyden ende Noorden zynen Course neemt buytē de rechte linie Meridionael/ ende hoe vele men op een yeder streecke zuydtwaert ofte noordwaert gewonnen heeft.

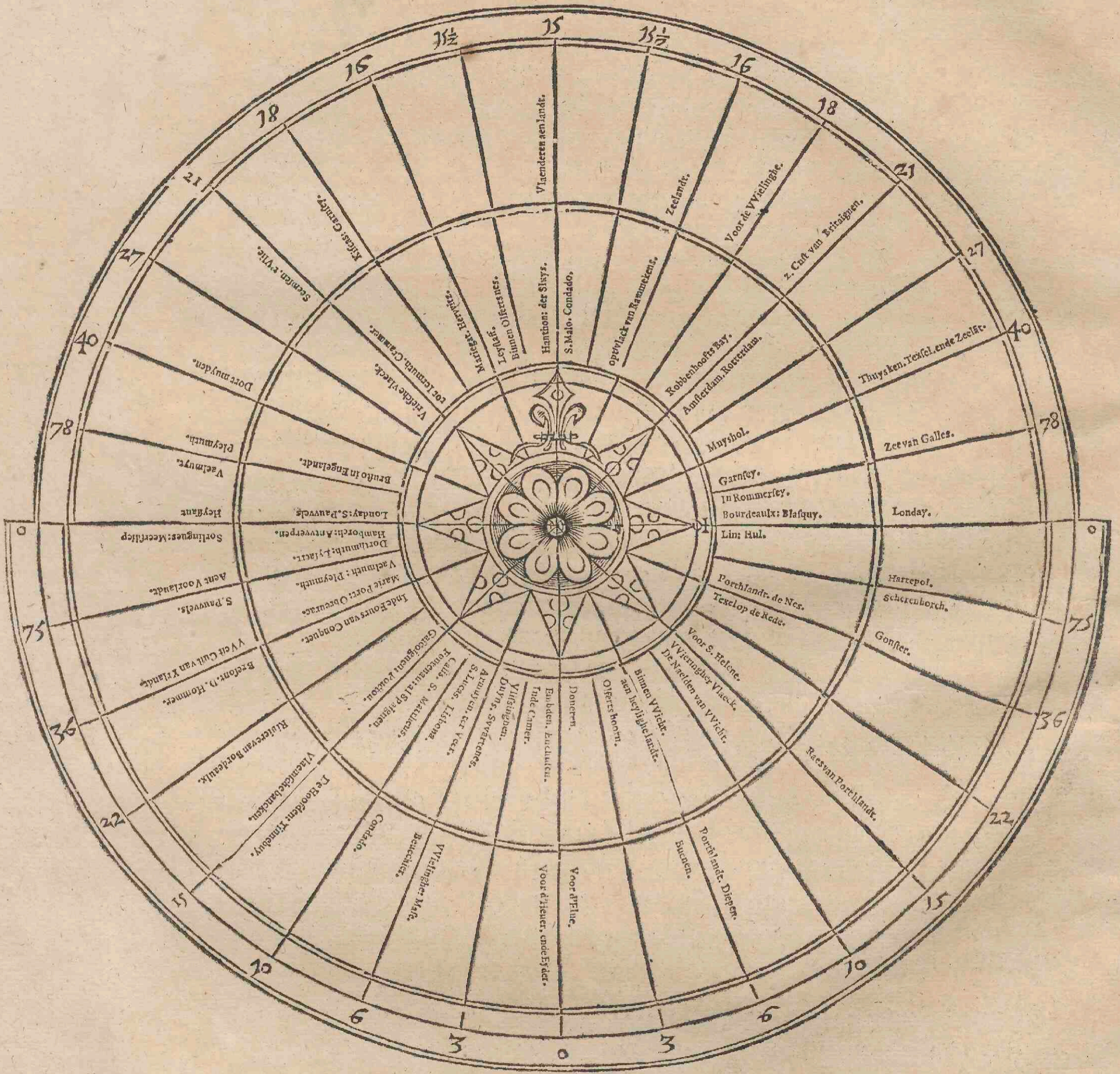
Op de strecke vant Zuyden ende Noorden blijftmē al op een Meridionael linie/ende men zeylet voor een graedt	15. mijlen
Item op de strecke van zuyden ten westen voor een graet dan is men buyten de Meridionael linie	15½. mijlen 3. mijlen
De strecke van zuydt zuydtwest voor een graet men is dan buyten den Meridionael	16. mijlen 6. mijlen
De strecke van zuydtwest ten zuyden voor een graet men is dan buyten de selue Linie	18. mijlen 10. mijlen
De strecke van zuydtwest en noord oost voor een graet dan is men buyten de Meridionael linie	21. mijlen 15. mijlen
De strecke van z.w. ten westen voor een graet men is dan buyten den Meridionael	27. mijlen 22. mijlen
De strecke w.z.w. zeylet men voor een graet ende men is buyten de Meridionael	40. mijlen 36. mijlen
De strecke van west ten zuyden voor een graet dan is mē buyten de middaechs ofte Meridionael linie.	78. mijlen 75. mijlen.

Item oost ende west zeplende blijft men tusschen den Pole ende Equinoctiael/ men zeylet niet op noordwaerts noch zuydtwaerts/ maer bliuen altoos in eene hoochde des Pools.

Compasse ende tafele vande ghetwen omme de selue opt alder cortste te moghen vinden langs alle Custen van Spaigen/ Brancckrijck/ Engelandt/ Yrlandt/ Vlaenderen/ Hollandt ende Brieslandt/ so wel binnen inde hauenē als buyten slandts. Men sal weten dat de binnenste Circule van dese navolghende Compasse bewijst de ghetijden ofte t'hooghe water/ aen ende binnen alle voorschreuen Custen ende Hauenē.

De tweede ende uysterste Circule denoteert t'hoog water buyten slants ende langs alle de voorschreuen Custen inde Canalen en andere plaetsen.

**Tghetal ende mijlen/hoe veel men zeylen moet op
 yeder streke vant Compasse/al eermen een graedt Zuydtwaerts ofte
 Noortwaerts ghezeilt ende ghewonnen sal hebben.**

**Tghetal ende de mijlen diemen is zeylende buyten de Meridionael linie/op
 yeder streke vanden Compasse/van daer men eerst
 begonst heeft te zeylen.**

Verclae

33

Verclaeringhe vande tafele der naer vol-

ghende Zye Gaerte/midts gaders vallinghe van stroomen
opde selue streken vanden Compasse.

Alden eersten salmen weten dat alle de plaetsen (daert op eene streke ghetye maect) byden anderen ghevoecht staen/ t welckmen also volgende op uyren ende minuten rekenen mach. D'eerste Colūne beduyt dē dach op welke de Maen vande Sonne ontsanct/oste scheydt/de tweede ende derde wijsen de uyren en minuten/ tot welke plaetse datse hooch water maken/ tot een exempel. Als de Maen ontsanct ofte vol is hebt ghy tot Enchusen ende alle de voorschreuen plaetsen in een perck inde tafel byden anderen op Zuyden en Noorden aengeteeckent/ ten twaelf uyre hooch water. Die Maen een etmael out zijnde salt daer hooch water wesen ten twaelf uyren en xlv. minuten. Ende twee etmalen out zijnde is ter seluer plaetsen hooch water ten een uyre en xxx. minutē. De Maen drie etmael out zijnde ist daer hooch water ten twee uyren ende xv. minutē. En vier etmalen out/ hooch water ten drie uyren net/ So is de Maen alsdan out eē half quartier. Een quartier out wesende salt opde voors. plaetsen hooch water zijn t' sauonts en smorghens ten ses uyren. Ende sult voortsweten dat de Maen alle etmalen vande Sonne verspaeyt ofte aerselingt xlv. minuten van een uyre (oste wel so vele) ende t' sestich maecten een uyre/ bedragen de xlv. minuten drie quartierē van een uyre. Waer uyt ghy de ghetijden lichtelijck tot allen plaetsen/ met weynich moeyten condit rekenen.

Alsomen den xv. dach een streke vande Compas den volle Maen moet toegheuen/ is d' oorsaecke datter zijn xxxij. streken en maer xxx. daghen. Soe ist datmen in dese tafel der waterghetijden dē xv. dach weder vande nieuwe ofte volle Maen moeten beghinnen t' ghetye te rekenen ende sal alsdan t' halue quartier Maens opt zuydtwesten ende noortoosten ten drie uyren altijt so des morghens als t' sauonts hooch water wesen. Ende opt gheheele quartier met een oostende weste Maen/ ten ses uyren smorghens als oock t' sauonts. Ende op dese maniere worden die watergetijden byde Zee-varende luyden daghelijck gherekent ende ghebruyct.

Zuyden ende Noorden vol Zee.	Vallen van stroomen op de selue plaetse.	Zuyden ten westen vol Zee.	Vallen van stroomen op de selue plaetsen.
0 12 0 Aen alle de Zuytche Eylanden.	Vande Nesse tot Duesnen.	0 12 45 Door de Camer ende Blissinghen vol Zee.	Vande Nesse tot Wolferstrandt. van Estaples tot Duesnen.
1 12 45		1 1 30	
2 1 30 voor d'Eyder en Heuer.		2 2 15	
3 2 15 voor Delfzijl/ Embden.		3 3 0	
4 3 0 voor Enchusen/ Vrek.		4 3 45	
5 3 45 al Blaenderen aen landt.		5 4 30	
6 4 30 Beuesier aen landt.		6 5 15	
7 5 15 aent Voorlandt.		7 6 0	
8 6 0 tot Herwitz binnen.		8 6 45	
9 6 45 Doueren inde Vier.		9 7 30	
10 7 30 tot Concallo. S. Malo.		10 8 15	
11 8 15 inde Condaet.		11 9 0	
12 9 0 tot Hanton aende kaye.		12 9 45	
13 9 45		13 10 30	
14 11 30		14 11 15	
15 11 15	15 12 0		

Zuydt west en Noort oost.	Vallen vande stroomen.	Zuydt west ten westen vol Zee.	Vallen vande stroomen.
0 3 0 In de hoofden.	Vande Cape de Haech tot Dmay en int Ras van Dmay. van Jarsen tot de Riffassen. van Muylfoort tot Romesh voor Fawtjck. int Ras van Porthlandt.	0 3 45 Door de Garonne Riviere van Bordeaux.	Van Strusaert tot Diepen. vande Cape de Clare tot Londay. van Lysaert tot Gonster.
1 3 45 Fontenau.		0 3 45	
2 4 30 Aen alle de Custen van Spaignen / Gascoigne/ Poictou/ buytē de Vlaesche bancken.		2 4 30	
3 5 15 aende Zuydt Custe van Bretainen.		3 5 15	
4 6 0 voor Nieu Casteel.		4 6 0	
5 6 45 In Robbenhoofds Baye		5 6 45	
6 7 30 Amstredamme.		6 7 30	
7 8 15 Dordrecht.		7 8 15	
8 9 0 Ziericzee.		8 9 0	
9 9 45 Rotterdam.		9 9 45	
10 10 30		10 10 30	
11 11 15		11 11 15	
12 12 0		12 12 0	
13 12 45		13 12 45	
14 1 30		14 1 30	
15 2 15	15 2 15		

Oost ende West vol Zee.	Vallen vande stroomen.	West ten Noorden vol Zee.	Vallen vande stroomen.
0 6 0 Buyten de Sorlinghes.	Van Riscas tot Diersliet. van Engelandts eynde tot Lysaert.	0 6 45 Door Baelmuyen. Plemmuyen. Hartepol. voor Scherenburgh.	Van Lysle-bas tot Marwanen langs landt.
1 6 45 voor Hamborch.		0 6 45	
2 7 30 Londay aent landt.		1 7 30	
3 8 15 voort Maersdiep. inde bay voor S. Pauwels.		2 8 15	
4 9 0 buyten Henffant. voor Bordeaux.		3 9 0	
5 9 45 tot Blackney ende Wels tot Hul binnen. voor Antwerpen.		4 9 45	
6 10 30		5 10 30	
7 11 15		6 11 15	
8 12 0		7 12 0	
9 12 45		8 12 45	
10 1 30		9 1 30	
11 2 15		10 2 15	
12 3 0		11 3 0	
13 2 45		12 3 45	
14 4 30		13 4 30	
15 5 15	14 5 15		

Noortwest ende Zuydt oost.	Vallen vande stroomen.	Noort west ten N. vol Zee.	Vallen vande stroomen.
0 9 0 Int ras van Porthlandt.		0 9 45 In de Maelden van Wicht. binnen der Gouwe.	
1 9 45 voor de Riscassen.		0 9 45	
2 10 30 voor Garsen. de Eems.		1 10 30	
3 11 15 voor Dlie.		2 11 15	
4 12 0 voor S. Helene.		3 12 0	
5 12 45 opt Wieringer en t' Duesche vlaeck.		4 12 45	
6 1 30 van Zermouth tot Crammer binnen bancken.		5 1 30	
7 2 15		6 2 15	
8 3 0		7 3 0	
9 3 45		8 3 45	
10 4 30		9 4 30	
11 5 15		10 5 15	
12 6 0		11 6 0	
13 4 45		12 6 45	
14 7 0		13 7 30	
15 8 15	14 8 15		

Zuydt zuydt west vol Zee.	Vallen vande stroomen op de selue plaetse.	Zuydt west ten zuyden vol Zee.	Vallen van stroomen op de selue plaetsen.
0 1 30 voorde Wielinghe.	van Greuelinghen tot Wolterstrandt.	0 2 15 S. Lucas.	Midden inde hoofde vā Dymkercken tot Greuelinghen. van Caen tot Estaples. van Diepe tot Caen. van Berthram tot Kiskas. van Dortmuyde tot Exchester.
1 2 15 voorde Maes.		1 3 0 Usbona.	
2 3 0 in Duyns.		2 3 45 Calis malis.	
3 3 45 beneffens Beuechier.		3 4 30 voorde Condaet.	
4 4 30 tot Swartenes.		4 5 15 voor S. Mattheus.	
5 5 15 aen alle de Zeeusche Euyfsten.		5 6 0	
6 6 0 tot Arnuymden.		6 6 45	
7 6 45 voor der Decre.		7 7 30	
8 7 30 onder Heylighe landt.		8 8 15	
9 8 15		9 9 0	
10 9 0		10 9 45	
11 9 45		11 10 30	
12 10 30		12 11 15	
13 11 15		13 12 0	
14 12 0		14 12 45	
15 12 45	15 1 30		
West zuydt west vol Zee.	Vallen vande stroomen.	West ten zuyden vol Zee.	Vallen vande stroomen.
0 4 30 In Drefondt en Boort.	van Dofteynde tot sinte Catelijns. van Dierhet tot Struyfaert. de Drefondt uyt en in. vande Cape de Clare tot Saltees. van Loday tot Muylfoort. midden inde Canael. van Galles inde Canael van Buxton. vande Sorlinghes tot Engelandts eyndt. van Gonster tot Porthlandt.	0 5 15 In Baclmuyden.	Van Isle-bas tot de Boort van Dorsey en tot de Cape de Clare. vande Sorlinghes tot Lysaert. van Porthlat tot Bicht. van Bicht tot Beuefier.
1 5 15 Marie port binnen.		1 6 0 in Pleymuyden.	
2 6 0 tot Caliz inde Kriek.		2 6 45 in Dortmuyden.	
3 6 45 aende West-Eufse van Irlandt.		3 7 30 aen Lysaert.	
4 7 30 tot Obeurac.		4 8 15 voor S. Pauwels.	
5 8 15 in Muysenhol.		5 9 0 in Garsney.	
6 9 0 voordē Hommer.		6 9 45 inde Zee van Galles.	
7 9 45		7 10 30 voor Lindt in Engelandt.	
8 10 30		8 11 15	
9 11 15		9 12 0	
10 12 0		10 12 45	
11 12 45		11 1 30	
12 1 30		12 2 15	
13 2 15		13 3 0	
14 3 0		14 3 45	
15 3 45	15 4 30		
West noort west vol Zee.	Vallen vande stroomen.	Noort West ten westen.	Vallen vande stroomen.
0 7 30 In Porthlandt.	vande Kiskassen tot Garsney. een quartier van een tye binnen ende buytē S. Gielis. van Dierhet tot Seynshoof.	0 8 15 Buyten Kiskas inde Canael.	
1 8 15 iegghens Gonster.		1 9 0	
2 9 0 voorde Gheest ofte op de Rede in Exel.		2 9 45	
3 9 45 aende Nesse van Wiesringhen.		3 10 30	
4 10 30 voor Dortmuyden.		4 11 15	
5 11 15		5 12 0	
6 12 0		6 12 45	
7 12 45		7 1 30	
8 1 30		8 2 15	
9 2 15		9 3 0	
10 3 0		10 3 45	
11 3 45		11 4 30	
12 4 30		12 5 15	
13 5 15		13 6 0	
14 6 0		14 6 45	
15 6 45	15 7 30		
Noort noort west vol Zee.	Vallen vande stroomen.	Noorden ten westen vol Zee.	Vallen vande stroomen.
0 10 30 Buyten Porthlandt inde Nesse.	Van Blackney tot Cap de Dorsey. iegghens d' Eylandt van Derdon.	0 8 15 In de Camer.	Van S. Mattheus tot te backouens. van Fontenau tot sinte Mattheus.
1 11 15 van Diepen tot Buenaen aen d' landt.		1 9 0 aen Wolferts hoorn.	
2 12 0 tot Bicht binnen.		2 9 45 tot Olfertsnes binnen.	
3 12 45		3 10 30 tot Nyge in Engelandt.	
4 1 30 tot Bicht binnen.		4 11 15 tot Dortmuyden binnen.	
5 2 15		5 12 0	
6 3 0 tot Mariegat Eng.		6 12 45	
7 3 45 tot Olfertsnes ende Herewis buyten bancken.		7 1 30	
8 4 30 tot Leystaff.		8 2 15	
9 5 15		9 3 0	
10 6 0		10 3 45	
11 6 45		11 4 30	
12 7 30		12 5 15	
13 8 15		13 6 0	
14 9 0		14 6 45	
15 9 45	15 7 30		

Vallinghe van Stroomen langs Briesslant/Hollant/Zeelant ende Vlaenderen.

In Heylighelandt tot Bornrif valt die vloet een
quartier getijs dweers na landt voortaan. o.n.o.
van Bornrif totte haecks van Terel een quartier
ghetijs valt de stroom dweers nae landt dan valtse. n.o.
vande haecken totte Maes een quartier ghetijs naer landt/
voort valtse _____ n.n.o.
vande Maese tot Cayebanck een derde paert ghetijs naer
landt/dan valtse _____ n.o.
van Cayebanck totte Vlaemsche bancken valtse een half
ghety naer landt / draecht het selfde alsdan mette maen
rontsom ende valt een quartier _____ o.n.o.
Langs Vlaenderen binnen bancken een derde paert ghe-
tys naer landt/dan valtse voortaan n.o.ten o.
Buyten bancken van Vlaenderen draecht de vloedi mette
maen/ende t'half ghetye valt dan _____ n.o.
Voor Breuelinghen ende Calis valt een derde paert ghe-
tys naer landt/voort valtse _____ n.o.ten o.

Vallinge van Stroomen beneffens de Noort-Custe van Schootlandt ende Engelandt.

In Breanes tottet Ehet van Schootlandt/ valt de
vloet langs d'landt _____ z. ende n.
vant Ehet totte Eeese valtse _____ z.z.o.
vande Eeese tot Flamborch _____ z.o.ten o.
van Flamborgher hoost totte Hommer van Lint _____ z.z.o.
vande Hommer tot Grammer valtse _____ z.o.
vande Grammer tot Zermouth valtse _____ z.z.o.
van Zermouth tot Lenstaff buyten de Holmen _____ z.z.o.
van Lenstaff tot Olfertines valtse _____ z. ende n.
van Olfertines binnen bancken ouer de spietsen / tot de
Eheems toe valtse _____ z. ende n.
by t'Boorlandt in ende voor Mariegaet nae de Rocoluers
valtse _____ o. ende w.
vant Boorlandt binnen Goyngh valtse _____ z. ende n.
van Olfertines tot Doueren inden vaerwech _____ z.ten o.
Item ontrent vier mijlen n. o. ten o. vant Boorlandt leyt
een banck ghenaeemt Enock ofte Galper / tot daer toe
compt de vloedi van by Noorden ende by zyden langs
Engelandt ende ontmoeten malcanderen aldaer / ende
vallen met groote ravelinghen ouer de banck naer de
Custe van Vlaenderen / ende wert daeromme de Gal-
per ghenaeemt.
Item inde Noortzee tusschen t'Kiff ende witte sandt draecht
de stroom mette Maen ende maect een sterck ghetye also
mede opde breede Beerthien.
Item inde vaerwech tusschen Hollandt ende Engelandt
draecht de stroom mette maen / ende valt een half ghetye
langs der Zee.

Vallinghe van Stroomen langs de Custen van Britaignen ende Brancfrjck.

In Swartenes tot Wolterlandt _____ z. ten w.
van Buenen tot Estapels valtse _____ z. ten w.
van Estapels tot Diepe valt de stroom _____ z.w.ten z.
van Diepe tot Caen in Normandien _____ z.w.ten z.
van Seynhooft tot Dierliet valtse _____ w.z.w.
van Strusaert tot Diepe valt de vloedi _____ n.o.ten o.
van Dierliet tot de E. de Haghe _____ z.z.o.
van E. de haghe valtse tot Alternay _____ n.o.
int Ras van Blancquert valtse _____ n.o.
van Dierliet totte Kiscassen valtse _____ o. ende w.
van Barnsey totte Kiskas valtse een quartier ghetys Dost
zydt oost ende daer nae _____ n.o.
tot sept Ysles valt de vloet _____ o.ten z.
van 7. ysles tot S. Pauwels by d'landt _____ o.ten z.
van S. Pauwels totte Voort valtse _____ o.ten z.
vande Voort tot S. Mattheus houck _____ z.ten o.
inde Biesfondt valt de vloet _____ o.n.o.
int Ras van Fontenau valt de vloedi dweers ouer op de
Keyserinne ende Naelt seer ouer t'Calff.
voorts op alle Custen van Poictou/Gascoguen/Bischaie/
Galiffien/Portegael ende Spaignen/ vallen de getyen
altesamen dweers aff ende aen.

Vallinghe van Stroomen vande West-Cust van Engelandt en d'landt.

Idden door de hoofden valt de vloet n.o.ten n.
vande Einghel tot Beuechier valtse _____ o.n.o.
voorde seuen Cliffen van Beuechier _____ o.ten z.
van Beuechier tot Wicht valtse _____ o.ten n.
van Wicht tot Porthlandt _____ o.ten n.
van Porthlandt tot Gonster _____ o.n.o.
tot Porthlandt inde bay valt de vloet _____ n.o.
teghens Excester twee mijlen van landt _____ n.n.o.
teghens Dorimuyden by landt valtse _____ n.o.ten n.
van Gonster binnen de nieuwesten door _____ o.z.o.
van Ramshooft tot Dootmanshooft valtse _____ o.n.o.
van Dootmans hooft tot Iysaert _____ n.o.
inde Canael buyten Fawijck valtse _____ o.ten n.
van Iysaert tot Engelants eyndt _____ o.z.o.
van Iysaert totte Sorlinghes valtse _____ o.ten n.
vant eynde van Yrlandt tot E. de Clare _____ o.ten n.
van Dorsey tottet Enlandt Blackney _____ n.n.w.
van E. de Clare tot Waterfoert _____ o.n.o.
vande Sorlinghes tot Loday valt de vloet _____ n.o.
van Loday totte Holmen van Brust _____ o.n.o.
inde Canael van Brust valt de vloet _____ o.n.o.
van Brustfoert tot Romefijn valtse _____ n.o.
inde Canael van Loday valtse _____ n.o.ten o.
inde Canael van Gallis achter Engelandt valt de stroom
ofte vloedi _____ o. ende w.
tusschen Loday ende Brustfoert valtse _____ n.o.ten o.

Also

Wiso hundensdaechs by vele er-
 uarene / cloecke Stuerlieden ende Piloten grootelijck ghe-
 aerbeyt ende ondersocht wort / om by eenighe vaste teecke-
 nen ofte Instrumenten / die hoochde des Pools secretelijck
 te connen vinden van Oost ende West te zeulen / in voegen
 als van Zuyden ende Noorden. Ende daer en teghens niet voort en bren-
 ghen dan t' ghene voortijden onsen ouderen wel bekent is gheweest / als te
 weten t' gebuyck van eenighe onsekere Instrumenten / die doch tot haeren
 ghebruycke goet ende seer perfect zijn. Ende also ons door alle dese gheenen
 secreten wech aenden Firmamente ghewesen en wort / daer door men sulck
 sekerlijck soude moghen obserueren ofte ghebruycken / so ist dat wy voor de-
 sen tijdt gheen mentie daer van en maecten / maer stellen dat uyt tot het
 andere deel deses Boeck / om als dan een yeder onse wetenschap desen aen-
 gaende te openbaren / bidde daeromme een yeder diet selfde vrent souden
 schijnen / in soe wichtighen saecke patientie te nemen / ende de reste met lijt-
 saemheyte te willen verwachten.

Beschrijf

Beschrijvinge vande gronden ende diep- ten benessens diuersche Prouincien onser Nauigatie.

Erst van Gascoigne/Poictou ende Britaigne.

Byten de Riviere van Bordeaux oft Kennincklandt ist diep 40. vadem. Ende int ghesichte vanden toorn van Cordam ist 30. vadem diep.

Tegens de Custe vant landt van Poictou 16. mijlen buyten Olone ist diep 25. vadem/ en t'landt vā Poictou ghenakende op 8. mijlen/ salt diep wesen 35. vadem. En inde vaerwech tusschen Poitbuys en Heys/ ist diep 30. vadem/ inde vaerwech van Heys insghelijc 30. vadem/ tusschen Heys ende Belysle mede 30. vadem. Ende buyten de vaerwech ist diep 35. vadem. Binnen t' vaerwater zijnde vindingment diep 25. vadem. Twee kenninghen buyten Heys/ werpt ghy 45. vadem.

Twee en twintich mijlen Zuydtwaerts van Belysle/ ist diep 70. vadem. Ende vant Noort west eynde vant selfde Eylandt Zuydtwest neghen mijlen/ ist diep 60. vadem. Ende te mislande van Belysle op 40. vadem salmen landt sien. Inde vaerwech tusschen Belysle ende Zeemse salmen d'lant niet naerder comen dan op 50. vadem/ of d'alder naeste 45. vadem. Item die van Belysle West ten noorden aengaet ende compt teghens Gloylandt/ salt diep vinden 60. vadem. Buyten ende binnen de Rudise die van Gloylandt t' Zeewaerts leyt ist diep 40. vadem. Op 65. vadem buyten de Weste Penmarque/ salmen met een west noort westen gancē buyten de Zeemse zeylen/ ende comt niet naerder by nachte dan 55. vadem. En de grondt is groot root sandt ghemengt met ronde steenkens. West zuydtwest ander half mijle vande Zeemse leyt een reghel van rudisen/ ende is daer op diep 7. vadem/ ende tusschen de Zeems ende rudisen ist diep 50. vadem.

Tusschen de Zeems ende Heyslant int vaerwater ist diep 55. vadem/ die grondt is groot root sandt ghemengt met ronde steenkens root ende swert. Dicht by Heyslant ist diep 45. vadem/ ende daer binnen ist onessen daer men qualijc diepen can. Ontrent Zuydtwest van Heyslant ses mijlen ist diep 70. vadem/ de grondt is cleyn wit sandt onder ghemengt met witte schelpkens/ ende langhe witte dincenkens/ in maniere van naelden/ so leyt Heyslant Oostwaerts van v. Daer vindt ghy wit sandt met groote witte schelpen daer onder ghemengt/ dan leyt Heyslant Zuydt oost van v. Ende ist dat ghy dese voorschreuen gronden niet verskert en sijt/ so gaet Noortwaerts aen/ vindt ghyt dan dieper so zijt ghy tot Zeemswaert/ ende vint ghyt droogher/ zijt dan inde Canael onrent Noorden van Heyslant.

Item tusschen Heyslant ende Obreueracq inde traue ofte vaerwech ist diep 60. vadem. Tusschen Heyslant ende de Sorlinghes midden inde Canael ist diep 70. vadem. Sijt ghy tusschen de Zeems ende Heyslant op 70. vadem/ sal alsdan de grondt wesen cleyn swerte saechte steenkens ende gheel aerde. Ende beuint ghy root groot sandt/ so gaet Noortwaerts tot dat ghy vindt wit sandt ghemengt met langhe dincenkens/ dan zijt ghy sekerlijc inde Entringe vande Canael.

Een Schip comende van Lizarga/ ofte Esarien (so ons volck dat noemen) ouer de Spaensche Zee met een noort noort ooste ganghe nae Heyslant/ ende beuindt diep 80. vadem/ so is hy buyten Heyslant 14. ofte 15. mijlen/ ende vers der innezeylende sal hyt diep vinden 70. vadem/ sal dan wesen van Heyslant thien mijlen/ ende beuindt ghy de gront gheele cleyne schulpkens/ waesen met cleyne swerte steenkens/ soo zijt ghy ter Zeemswaert/ ende moet alsdan Noortwaerts gaen mette vloedt/ om Heyslant te schouwen/ tot dat ghy crijcht wit sandt/ ende de langhe dincenkens als naelden/ want dat zijn gronden vanden Entringe vande Canael.

Tusschen Heyslant ende Lille de bas op 40. vadem/ sult ghy wesen vanden lande vier mijlen/ ende compt by nachte niet naerder dan 45. vadem. Twee mijlen buyten Obreueracq vindt ghyt diep 55. vadem/ ende acht mijlen buyten de seuen Eylanden ist diep 50. vadem.

Item een mijle buyten de Clippen van Obreuerac/ leyt een rudise onder d'water/ ist dat ghy lauieren moet tusschen die Fourns ende Obreuerac/ so compt de voorschreuen rudise niet naerder dan 40. vadem/ West zuydt west ende Zuydt west vande seuen Eylanden/ compt den lande niet naerder dan op 40. vadem/ maer daer by westen moecht ghyt comen op 30. ofte 25. vadem.

Item een Schip wesende West zuydt west ende Zuydt west ten westen vande Sorlinghes op 80. vadem/ ende beuindt (door t' ghebruyc vanden Graetboghe ofte Astrolabie) hem te wesen 15. minuten by Noorden de 49. graden/ die is buytens landts ses en twintich mijlen/ Ende moet aengaen oost ten Noorden tot dat hyt diep vindt 66. vadem. So is hy sekerlijc tusschen de Sorlinghes ende Heyslant inde Canael/ moet alsdan noortijcker aengaen om Engeslandt aen te zeylen/ ende tis tusschen Engelandts eynde ende Lysaert diep 55. vadem.

Diepten ende gronden tusschen Ylandt/ Engelandt ende Normandpen.

Drie mijlen buyten d' Eylanden van Dorsey/ onder Ylandt ist diep 45. vadem/ tusschen Dorsey ende Cape de Clare int vaerwater ist diep 42. ofte 43. vadem. Item van Cape de Clare tot d' Eylanden van Saltees ist int vaerwater diep 45. vadem. En twee mijlen buyten Ylandt ist diep 40. vadem. Tusschen d' Eylanden vā Saltees ende Wyloerden ist diep 44. vadem. Tusschen Loday en de Sorlinghes ist diep 38. vadem/ tusschen Sorlinghes

Diepten ende gronden vande Noortzee.

39

Sorlinghen ende mynboorden midden inden vaerwech ist diep 44. vadem. Ende recht by Noorden de Sorlinghes ist diep 40. ende 42. vadem. By Engelandts eynde ist diep 30. vadem.

Iem een Schip dat comt vande Cape de Finisterre / met een Noort noort ooste ganghe ende vintet diep 80. vadem / so is hy van lande vier en twintich mijlen / de grondt is cleyne swerte steenkens ghemengt met groff root sandt. Comende int selue vaerwater op t'festich vadem / so zift ghy vant landt twaelf ofte veerthien mijlen / ende ghy sult het landt so haest niet sien als ghy meent / de diepte van t'festich vadem sal langhe dueren / want ghy zijt acnde Noortzijde de vande Canale omtrent de Sorlinghes. Tusschen Heystant ende Sorlinghes ist diep tseuentich vadem. Zyden waert vande Sorlinghes is de grondt roode steenkens ende cleyne wit sandt. Teggens Lysaert ende Baclmynden vier mijlen vant landt ist diep twee en vijftich vadem. Iem tusschen Fawijck ende Westpaleen midden inde Canael ist diep tseftich vadem. Tusschen Lysaert ende Gonster comt aldaer den Lande niet naerder dan vijf en dertich vadem / ghy moecht het inde Traue setten op 25. vadem / so legt ghy binnen der voorlanden stroom. Tussche Plymouth ende de seuen Eylanden midden inde Canale ist diep 55. vadem. Ende vier mijlen z. z. w. van Plymouth ist diep 35. vadem. Iem z. z. o. ter voller lande van Gonster ist diep 45. vadem / ende van daer Zydt oostwaerts vijf ofte ses mijlen salt diep wesen 54. vadem. Tusschen de Kiseassen ende Porthlandt inde Canael ist diep 40. vadem. Een mijle by Noorden d'Eylandt Dmay daer is een putte daert diep is 80. vadem: Anders ist tusschen Porthlandt ende d'Eylandt Dmay inde Canael euen diep (te weten) 40. vadem. Int ghesichte van Porthlandt ist diep 34. vadem. Drie mijlen buyten Wicht ist diep 36. vadem. twee mijlen by Dosten Beuesier ist diep 36. vadem. Tusschen Piccardyen ende Wicht midden inde Canael ist diep 38. vadem. Twee mijlen by Dosten Beuesier ist diep 36. vadem. tusschen Winkelzee ende Piccardyen ist diep 24. vadem. Op Vrouwen sandt inde hoofden ist niet dieper dan drie ende een half vadem / ende by zyden dese droochte ist diep 24. vadem. Ende in alle de vaerwech tusschen Zeelandt ende de Doucren ist diep 24. vadem.

Diepten ende gronden vande Noortzee / beghinnende vant voorlandt Engelandt ofte Vlaenderen.

Die rechte vaerwech vant Voorlandt ende de Vlaemsche bancken ist diep 24. vadem / ende omtrent n. w. ten w. van Schouwen drie mijlen leyt een banck ghenaempt de Boutbanck / ende is diep vier vadem. Ende buyten de banck int vaerwater van Zeelandt ist diep 26. vadem. Iem Noortwest van Haerlem acht ofte neghen mijlen inde Zee / beghint de breede Beerthien / ende is een droochte hem streckende langs de gantsche Custe van Hollandt tottet vlacke van Amelandt / ende eyndt aldaer. Is diep tegghens Haerlem ende Egmond 13. 14. ende 15. vadem / tis wasich sandt ghemengt met swert sandt ghelijck mostaert saet. Iem dese voorschreuen droochte is diep tusschen Texel ende Vlielandt 15. 16. ende 17. vadem / ende is de grondt aldaer groff ende root sandt / ende men is dan ses ofte seuen mijlen buyten slandts / want de banck daer smalder is dan opt Zydtende. Iem buyten dese banck inden rechten vaerwech tusschen Zeelandt ende Texel ist diep 26. vadem / tot aent witte sandt / by de Bisschers genaemt Doggesandt.

Acnde Engelsche zijde int diepe water / tegghens Jernnyen ist diep 32. vadem. Tegghens Flambergher hoofst ende Scherenburch ist diep 38. vadem: Alwaer t' Dogger sandt ofte de witte banck haer beghinset is nemende / haer streckende dweers door de Noortzee naer Heylighelander diep. Dit selfde sandt is affemincks landts van Flamburger hoofst niet dieper dan neghen ofte thien vadem. Ende als men is op twaelf vadem opt voorschreuen Doggher sandt / so leytet Texel van v Zydt oost dertich mijlen oft daer omtrent. Op t' selfde sandt zijnde omtrent op dertien vadem / so leyt Vlielandt van v Zydt oost ten zyden 24. mijlen. Ende op 16. vadem vant selue sandt / sal Vlielandt Zydt zydt oost van v legghen 21. mijlen.

Een Schip comende vant Riff / ende beuindt opt voorschreuen Doggher sandt achthien vadem / soe sal Vlielandt Zyden ten oosten van v legghen 20. mijlen / vintet ghyt diep 20. vadem / sal alsdan Vlielandt van v legghen Zyden omtrent 20. mijlen. Ende ist diep 22. vadem / soe moet hy zeylen naet Vlie Zyden ten westen / ende zydt zydt west. Waert saecke dat hy quame int Heylighelander diep op 24. ofte 26. vadem / moet hy alsdan Zydtwest ende Zydtwest ten zyden aengaen / ende sal daer mede op der Schellingh vernallen. Heylighelander diep is 27. vadem / ende dan is men heel om de Dost. Iem tusschen t'Riff ende Dogghers sandt ist diep int rechte vaerwater 26. ende 27. vadem. Ende om de West buyten t' vaerwater ist diep 32. vadem. Een Schip comende uit de hoofden ofte Zeelandt vintet hyt opt Riff diep 24. vadem / sal alsdan der Neuse in Norweghen van hem legghen noorden ten oosten omtrent achthien mijlen: comende opt Riff op 20. vadem / leyt ter Neuse van hem Noortwaerts 16. mijlen. Iem vintet hy t'Rif op 18. vadem sal der Neuse van hem legghen Noorden ten westen 18. mijlen. Ende de Course is van daer nae de Holmen Noort oost twaelf mijlen. Ende voorts nae de Schaghen Noort oost ten oosten achthien mijlen. Omtrent Noort oost ende Noort oost ten oosten vande Holmen / twee mijlen van t'lant leyt een Clippe daert niet dieper en is dan een groote vadem waters.

Diepten

Diepten ende gronden vande Noordzee.

Diepten ende gronden ontrent Zutlandt
ende Amelandt.

Daer leyt een banck buyten Zutlandt vijf mijlen inde Zee ghenaemt de Keefhoorn streckende Noorde west ten noorden wel acht mijlen lanck / is tot sommighe plaetsen niet dieper dan een vadem / daermen toe sommighe plaetsen door zeylen ende rede maken mach / voor een westen ende zuydwesten windt. Item op twintich vadem van Amelandt t' Zeewaerts hebt ghy groff roodt ende swert sandt ghemengt met schulpen / van daer Zuydwaerts zeylende op seshien vadem drie uyren lanck / dat is t'rechte Black van Amelandt / ende de grondt is al cleyn sandt ghemengt met schelpen. Item op 24. vadem by Noorden vander Schellinck / daer ist al cleyn wit sandt / ende van daer op achthien vadem ist wit ende swert sandt onder den anderen ghemengt.

Op Vlielandt hebt ghy wit sandt met roode schelpen ende daer onder cleyn root sant. Op seshien vadem / vant westeynde van Vlielandt hebt ghy groff root sant met swert sant als mostaert saet daer onder. En desen grondt leyt buyten d'landt ses ofte seuen mijlen. Ende opt Dosteynde vander Schellinck t' Zeewaerts op achthien vadem ist cleyn wit sandt met swert ghemengt / daer mede onder zijn cleyn witte dincxens als naelden. Als ghy comt yeghens Dorckom / op de wester Eems / op seuenthien ofte achthien vadem / so mencht ghy d'landt sien / de grondt is grof steenich ende cinghelich sandt. Amelandt machmen sien op veerthien vadem / ende der Schellinck op seshien vadem: Vlielandt op vijftien ofte seshien vadem. Daer mach een yeder zijn rekeninghe by nachte op maken. Aen die Noorder haecke vant Texel op seshien vadem machmen d'landt sien / Hollandt machmen sien op veerthien ende vijftien vadem als men is binnen de breede veerthien / welke droochte sijn beginsel is nemende Noordwest van Haerlem / hem streckende langs die gantsche Eust van Hollandt tottet west eynde van Vlielandt / is buyten stants legghende seuen ofte acht mijlen.

Europa

Europa ofte t' meeste deel van dien.

Diso onse particuliere Zee Chaerten die wy vande Westersche Ooster-
sche ende Noortsche navigatien / eens deels hebben laten wtgaen en
d' andere (met Godts hulp) mede van meyninghe sijn eerstdaechs
int lichte te doen brenghen. Spruytende sijn ende haren oorspronck
nemen uyt dese generale Chaerte der Zeeuasten van Europa / daer in
men merckelijcken bekennen mach hoe dese particuliere Lande daer
aen gheannereert en hangende sijn / elck op sijn behoerlijcke plaetse /
spatie / streken van Binde / Graden / Minuten / etc. Heeft ons daer
omme noodich ghedocht dese int beghinsele ende voor alle Chaerten
te stellen op datmen uyt den Generale de Particulieren te lichtelijc-
ker soude moghen soucken en vinden naer d' ordre in desen boucke ge-
houden. Onnoodich dunckende omme eenighe verdere verclaringe
daer van te doen omme de selue ter Zee te ghebruycken / want uyt de
Instructien van elcke particuliere Zeechaerte (uyt dese generale int
breede gheertendeert) men wel lichtelijcken oordeelen ende begrijpen
can / hoemen dese / met alle de Eylanden daer onder sorterende / ghe-
bruycken en naer de rechte Conste der Zeevaert mede handelen sal / te
wercke stellende d' Instrumenten daer toe dienende / etc.

Corte onderrichtinghe vanden Fatsone ende Forme / van Tonnen / Baeckens / Capen / etc. so de selue inde particu- liere Gaerte vande Bliestroomen / Eemsen weeser d' Elft' meers- diep ende de Nase aengheteectent sijn.

Dalle de stroomen van Hollandt / Brieslandt ende Zeelandt / sijn de tonnen aent opperste rondt en breedt /
ende afgaende aent neerste eynde smal ende scherp als hier aengeteectent staet /
pect ofte gheteert / legghen al meest op de rechter handt int uytzeylen / aende sines
men / en aende ander zijde opte sanden ofte plaetsen staen ghemeenlijck de Baecs
uen bouen op in deser manieren op daemse te verder sien mach.
eenighe houcken ofte sanden
hoeden) witte tonnen gheleydt
trarie zijde vande voors. swerte
dese tonnen ende baecten seker-
lijck kan vinden is
tonnen. Aengaens
ende legghen altijt op de cons
de de mercken waer by men
inde verclaringe vade voors
Tonnen ende Baecten alhier
gheweest. Ende dat de diep-
ghenoemde Chaerte ghenoechsaem uytghedruet. Dan men moet verstaen dat wy dese
so aengheteectent hebben als de selue int voorleden Jaer van 82. gheleyt en ghestelt sijn
ten ende stroomen Jaerlijck seere verloopen ende veranderen / ouermidts d' onghestadighe sandtgronden / ende dat de gauen benes-
sens der Zee seer wijt ende breet werden / waer dore dese stromen al Loosmans water sijn / daermen hem versien moet van goede Pi-
loten. De Capen op de Landen benessens d' incoemen der Riuieren / hebben wy omme de cleynheyt des plaetsen gheteeckent aldus.
Ende daer goede Rede ende Ancker grondt is.
 Eijfer ghetal ghestelt ontret alle Hauenen /
Zee / oock op de ondiepten ende sanden / betrees
2. 3. 10. 12. etc. totten meesten ghetale toe 30
De Cruyskens in deser manieren + ghetees
ders / beduyden blinde Clippen onder d' water legghende diemen schouwen moet / ende waer de Cruycken verdubbelt sijn / sijn groote
Clippen ende Rudisen mede onder d' water legghende.

Beschryuinghe vant Zylve ende Mer/diep/ twee de vermaerste Stroomen van Hollant / opwaerts streckende naer de Zuyder Zee.

En schip comende wt de Noortzee/ om nae Amstelredam oft Enchusen op te seylen/ begerende t'noorder gat oft diepe van t'Zylve in te loopen/ moet de Caep op ter Schellinck aen dedry duynkens stellen/ ende de swarte duyn/ ten haluen dat witte Lidi: Soo vindt ghy de wterste ton vande wterste tot de anderde 3. ten o. oft 3. ten w. nae de wint oft stroom is/ van daer tot de ton op den bosch 3. ten w. oft zuyden. Cavelt altijt de stroom wel. Vande ton op den bosch tot de Munnickefloodt seylmen 3. ende 3. ten w. Ende van daer tot Langhesant 3. ten o. van daer tot wolff houck 3. o. ten 3. ende voorts tot kachhouck 3. 3. o. De mercken van kachhouck zijn als de Francker toren neffens de hauen van Harlingen comt. Van kachhouck tot Schuytes sandt o. 3. o. ende leyt op dese mercken/ te weten dat Cornwert comende by oosten aen Boelsweert/ ende Wyaldum ouer t' slot van Haerlinghen. Van schuyte-sant tot Swaenbalch 3. o. ende de ton leyt op

dese mercken/ als Boelsweert by oosten aen de stinckts comt/ die by syden Cornwert staet/ ende als Bolsweert tusschen Destins ende de Cornwert comt/ soo machmen dat Raec op ende neder seylen/ van Swaenbalch tot de Middellgront 3. 3. o. ende de mercken sijn twee scherpe toornen by snyden/ ende twee toornen by noorden Harlinghen tsamen ouer een contende. Vanden middel grondt tot ydel hoeck/ ende west van Borcum ist zuyden/ ende dan comt Coldum aent zuydt/ cynde van Hinlophen/ t'welck een merck vande ton vant west van Borcum is. Van daer tot de ton inde bocht 3. 3. o. Pandraga sal dan comen by zuyden veruolde in een leech glop/ ende als Pandragen comt aen de buyert huysen/ hout dat toornken alsoo staende tot de ton op de Driescche plaet/ daer ist diepste water/ ende dat Raec street 3. 3. w. Vande Driescche plaet tot de Kreyt 3. ten w. De mercken vande Kreyt sijn Mirnes aent zuydt eynde vant Cliff/ ende de Cozen molens by westen aen Medenblich vande Kreyt tot de Crepel 3. 3. o. ende 3. o. ten o. mercken vande Crepel sijn Enchusen aen de Ven ende Broeck/ aen hem daer op soo leyt de ton/ vande Crepel tot d'eerste ton in Hille gadt 3. 3. o. ende 3. ten o. ende dat gadt streckt tot de baecken 3. ten o. Dan vande innerste ton / tot op de Rede voor Enchusen 3. ten westen.

Item om van Enchusen nae Zeyel te seylen/ salmen (nae de wint oft stroom is) vande ton int Noordergat aen gaen n. n. w. ende n. ten w. tot dat Broeck aen hem comt/ daer vindt ghy alsoo de ton op de Crepel/ van daer tot dat baecken vande Crepel ist n. w. ende als Lutkebroeck aen hem comt/ so is men tot dat baecken op de Crepel/ van daer tot de zuyder ton opt Wieringer Blaeck n. w. ten w. nae de stroom ende windt is/ als t'wisch aen Almerdorp ende Broeck tusschen de twee hoy-berghen / ende de Westlander toren aen de huysen van Wyeringhen comt/ welck de mercken sijn vande zuyder ton opt Wyeringher Blaeck. Van daer tot de middel ton n. w. ten n. ende de Wyeringher molen comt aent Suidt eynde vande huysen die buyten den Deuer staen/ vande middel ton tot de noorder n. n. w. ende als de twee scherpe toornen ouer een comen/ sijn de rechte mercken vande noorder ton/ ende by oosten de ton ist diep voor de groote Schepen/ ende de ton leyt aent West-landt/ vande noorder ton tot de Blieter n. n. w. ende n. ten w. houdt dan Medenblich/ ende de noorder ton by den anderen soo langhe als ghyse sien moecht/ ende gaet al n. ten w. aen tot de Nesse toe. Daer leyt een ton aent Dostlandt/ en daer neghens ouer staet dat baecken op de Nesse/ ende de moelen op den Deuer comt dan int glop dat opt west eynde vanden Deuer is/ ende de West-lander toren comt dan int west eynde vande huysen/ dit sijn de mercken vande Nesse. Van daer tot Voghelsandt w. n. w. altemet int rontsomme/ ende als ghy ontrent Voghelsandt comt/ soo set den toren vanden Hoorn/ aen de huysen die onder de gheest staen/ ende houtse soo staende tot de Coop-vaerders Rede toe/ ende settent daer voor de gheest van Zeyel daert v goet dunct. Ende soo ghy in Zee wilt wesen/ soo seyltet opt nieuwe diep aen/ en schouwt het gheest-sant/ seylende op twee touwen lengte/ aen de voetstrandt van Huisduynne lanx tot de drooge haecken/ en houdt die Capen die op Huisduynnen staen een spaeck lengte vanden anderen/ ende seylt alsoo t' Spaignaerts gadt wt ende in / want het is ouer de Keyfers plaet heel diep/ te weten twee vadem/ met half vloet/ alsoo datmen de Capen by naest aen den anderen setten mach.

Wter Zee comende om t' Spaignaerts gadt te vaten/ so settet wammes oft S. Jans toorn by noorden de hooghe Duyn op Zeyel/ ende de Capen op Huisduynnen een spaeck lengte verscheyden/ houtse soo staende/ ende seylt op de Mercken van Huisduynnen/ Spaignaerts gat in/ ende om de Doorlee te treffen/ so hout de Caep op Zeyel/ ende de scharpe toren een mast lengte verscheyden/ ende seylt so in tot dat ghy de Capen op Huisduynnen een spaeck lengte door malkanderen hebt/ loopt dan oost ten zuyden nae Huisduynnen/ om t'ebbegat te vaten/ houdende de voorf. Caep ende toren een spaeck lengte verscheyden/ ende seylt soo tot dat de Capen op Huisduynnen door malkanderen sijn/ dan naer Huisduynnen toe o. ten 3. Item om t'zuyder gadt in te seylen/ soo sedt de Kerck op de Gheest aen dat voet-sandt van Huisduynnen/ oft int slach vande Zee/ ende seylt soo t'zuyder gadt wt ende in/ binnen sijnde seylt op twee tou lengte / by de strandt van Huisduynnen lanx / tot voor by het nieuwe Diep ende voortaan n. o. in/ tot de Coops vaerders Rede/beneffens de Gheest van Zeyel/ ende settent daer op thien ofte twaelf vadem.

Alle de handelighen/ traficquen ende Zeevaert vande Steden op de Stromen vande Zuyder Zee gelegen/ souden hier te lange sijn te verhalen/ dan int corte dat daer op geleghen is/ de vermaerde Coopstadt Amstelredam / wiens gelijcke van verhandelighen van alderleue Dostersche waren men in gantsch Europa niet en vint/ noch bequamer van gebouw ende wateren tot de selue neringe dienende/ Ende ten ware door de obstinatichent ende groote partialitent vande vorzighe Regeerders hadde ghesien gheweest dese stadt een vande wijs beroemste Coopstedender Werelt gheworden te hebben.

Leyt mede op dese stroomen de bequame vermaerde Zee stede Enchusen/ alwaer so veel harings voor de Stadt (inde Zuyder Zee op sekeren tijt des Jaers gheuanghen wert/ alser op eene teelte met de Buysen/ Boots ende Pincken/ de Mase inghebracht ende verhandelt wert/ sulcx men daghelijcx by experientie beuint/ van welcken haringhe de goede Zybueninge/ontrent Kerfsmisse ghesdroocht wert/ schenckagie der Heeren / ende de Nette diemen Maertische bucingh noemt/ soo goet niet zijnde / wert in seer grooter menichte/ Delue opwaerts geuvert naer Duytschlant/ Bohemen/ Vngeren/ ende Verdere de Danouwe nederwaerts naer Turckien/ alwaer de selue bucingh voor de goede leckerre mede vercoft / ghesleten en geconsumeert wert/ Hoorn de Excellente Landt-stadt/ is mede op de zuyder Zee ghelegghen/ daer bouen de zeevaert de verhandelighen vande Soetemelcx kafen/ ende ander suuel soo ouervloedich is/ datter meer van staet te verwonderen dan veel te schryuen/ daer ghescheel Duytschlandt/ Brabant/ Spaignien/ ende meer andere Prouincien goede ghetuyghenissen van konnen gheuen.

Vande Maes strome ende t Goedereesche- gadt in Zuydthollandt/ mitsgaders t Veergadt ende die Wielinghe gheleghen in Zeelandt.

Erst omme t rechte diep vande Maese te treffen/ soo sedt den Brielschen toorn z. o. ten o. van v/ ende seylt so tot dat de Haechsche Toorn/ twee mast lengde besnijde de plompe toorn van Nonster compt / ende aldaer leydt de wterste tonne / ende de vierboet van Dostvoeren comt aent oosteynde vant Doorp / dit sijn de mercken vant zuydergat / by t landt vanden Briel inne loopende / t gat ouer den Darij ofte Boikil / is nu goet ende daer legghen de tonnen / ende den Briel compt ontrent z. o. van v / men seylt op den houck aen die benessens de schansse is / van ton tot tonne tot aent landt vanden Briel toe / alwaer de Schepen legghen die wt willen seylen / ende t diep gaet aldaer op een Labels lengte aent landt vanden Briel heen totte oude Maese toe. Ende van slaetmen ouer Duert Schoer / de mercken doert Schoer te seylen sijn / als Duwerschie ende de boomen ouer een comen / voorts dan seylt men midts water tot Rotterdam toe.

Item omme t Goedereesche gat inne te seylen / soo sedt de toorn van Goeree by westen de vierboet ende seylt so by de strandt laney / maer schout de houck wat als ghy binnen de vierboet zijt / omme de staert sandts die vant eynde vant landt afloopt / ende set de toorn van Dircx landt / en de Moelen staende op dlandt van Deltgens plaet / een spaeck lengte by Noorden de selue toorn / also tot de hauen van Goedereede voorts seylende settet aldaer op ses ofte seuen vademen.

Omme t gadt van Brouwershauen inne te seylen / ende Drogenijck (dat van Goedereede afloopt) niet te ondersylen soo sedt de Capen (staende opt landt van Schouwen) ouer een / tot dat Dutoorp aenden toorn van Goedereede compt / ende daer aent comende soo verlaet de Capen / ende seylt dan op de twee toornen / tot dat de innerste Caep aende hooghe Duyn (ghenaempt den witten Blenck ofte tlanghe vuytsandt) compt / ende verlaet dan de toorn soo cort als ghy moecht / om de scheers wille die vant eynde van Goedereede afloopt / want de vloet valt tusschen Drogenijck en de Scheer so gheweldich in / datse v daer wel soude achtertrecken / maer loeft dan op so cort als ghy moecht / naert landt van Schouwen / daermen dicht by henen seylet / tot Brouwershauen toe / ende settent voort hooft op seuen ofte acht vademen.

Item omme t Veergat in te seylen / so sedt Dostcappelen en Middelburch ouer een / ofte z. o. van v / ende seylt so tot dat de toornen van Cortgien ouer een sijn / ende loopt na de Polder ofte de haeck / daerom comende seylt naert t landt van Walcheren al langs den Dijk totter Veer toe.

Omme de Doorley inne te seylen / so set den toorn van Blissinghen o. ten z. ende Wulpen o. z. o. van v / en seylt also de Doerley wt en in / tis daer wijt ende breet / ende de rechte mercken sijn / Dostfouburch een spaeck lengte by Noorden Westfouburch / ende houtse so staende / tot dat de Bruggelinghen aen malcanderen comen / ende tis daer drie vadem diep / maer dan moet ghy de Souburgghen altemet door den anderen brenghen / ende houden Blissinghen o. ten z. van v / seylt also de Doerley wt ende in.

Item om de Wielinghe in te seylen / set dat huys ter Does een schip lengte by westen de toorn van Liffwegen / ende houtse so staende de tot dat Westcappel aent Dosteynde van Hensser kerck compt / Ende als dan thuyt ter Does aen Liffweghen compt / so sijn ghy inde mont vande Wielinghe / maer hout de toorn een schip lengte by Dosten heys / tot dat ghy ses vadem waters crijcht / set alsdan t cleyne toornighen (ghenaemt Hauentorentgen stande te Blanckenberch) aende vierboet aldaer / al eer dat Hensser vierboet aent Hensser toorn compt / so en moecht ghy de Pol niet ondersylen. Als ghy de Wielinghe in compt so set Hauentorentgen eerst aende vierboet van Blanckenberch / al eer dat heys ende de vierboet aenden anderen comen / ende seylt dan o. n. o. wel so oostelijck / maer hout de vierboet van Blanckenberch tusschen dat Hauentorentgen ende t raedthuys aldaer. Soo loopt ghy dat beste deel vande Wielinghe in. Als ghy dan Soukerck siet staen twee mast lengte bysnijden een toorn twee mast lengte by Noorden ende noch een toorn een spaeck lengte mede bysnijden de toorn vande Abdie van Middelburch / so hebt ghy de rechte mercken om langs de Wielinghe te seylen so langhe als men de toornen sien mach / maer als men se verlaet / so compt de toorn van Sinte Lambrecht int oost eynde van Cad sandt in een valleey / dit is dan een goet Lantsmerck / ende als ghy so verde wt compt / tot dat de vierboet van Blanckenberch tusschen t raedthuys ende hauentorentgen staet / so zijt ghy wel te weghe / brengh dan Hensser vierboet eerst aen Hens / eer dat de vierboet van Blanckenberch aen hauentorentgen compt / so moecht ghy opte Pol niet seylen / maer quamen dese mercken ghelijck ouer een / so soude ghy op de Pol seylen daer maer een vadem waters is / anders alst tamelijck weder is / mach een schip van acht ellen met half vloet wel ouer Capbanck. Ende die de Wielinghe inquamt / en de Doerley weder wt wilde die sette Westcappel ende Enoek een mast lengte door den anderen / ende seylt dan n. w. in / tot dat de Souburger toornen doer mencanderen een spaeck lengte sijn / seylt dan w. n. w. wt / tot dat Blissinghen o. ten z. van v staet / so moecht ghy aende Kassen gheen quaet doen. Int innerste vande Wielinghe leyt een droochte ghenaempt de Blacke vaende gaet / als de vierboet van Blanckenberch aent Raedthuys is / so looptmen rechte ouer de droochte. Ende als ghy thien vadem begint te krijghen / so moecht ghy wel naert Blissinghen toe seylen / dan al by t landt van Walcheren langs op twee tou lengte tottet slotd van Kammekens / maer wacht v met een vloet voor Natgat / wantse daer seet sterck op valt.

Die traffique ende handelinghe / van desen oort landts van zeelant / is niet wel te beschrijven / dan dat op die riuere van die hont gheleghen is / die hooch ende wijt beroemde Coopstadt van Antwerpen / diens ghelijcke in Europa niet gheuonden en wordt van alderley costelijcke waere / die daer met grooter menichie / te schepe aencomende is / wt Spaengien ende ander Landen : Ende daer is mede gheleghen t eylandt van Walcheren / al waer in die Coopstadt van Middelburch is gheleghen daer die staepel is / vant alderley Fransche ende Spaensche Wijnen : Daer is mede gheleghen / dat Stedeken Arnuyden / al waer dat groue sout / met soo groote menichie / wt Branckerijck ende Spaengien aen comende is / dattet aldaer tot cleyne sout ghesoden / door gans Europa verspreyt wordt / ende is mede aldaer gheleghen Rotterdam / op die Maese / al waer de handelinghe van alderley buyten ofte pekcl haerinc is.

Zee Custen van Vlaenderen met alle de bancken ende ondiepten hem voorby Calis streckende.

W

Is men wt de Wielinghe seylt naer de hoofden soe set de vierboet van Blanckenberch/ aens
de toorn/dan compt Westcappel binnen de vierboet van Heys/ ende als Lisweghen aen der
Does compt so zijt ghy inde mont ofte beghinsele vande Wpelinghe / gaet dan v. n. o. wel
so oostelijck in/ende t'rechte diep met half w heeft ses vadem waters/etc.

By Blanckenberch streckt een sandt (ghenaemt dat wtsandt) by landt langs hen tot
Weynduynen toe / daer seylen altemet schepen achter meynende datse inde Wielinghe zijn/
maer om tselfde niet te ondersylen die van buyten in compt die brenghe de platte kerck van
Dosteynde/ by oosten d'voor. staet so moecht ghy de strandt op ses vadem wel aensoecken/
ende moecht in sulcker vueghen t'voor. sandt niet ondersylen.

Item als Wkercke aen Blanckenberch ende S. Catelijan aen Dosteynde compt so sijt ghy rechte voor de Wier
linghe / ende als Sinte Catelijnen toorn teghens Dosteynde compt / soo seylt ghy teghens een droochte ghenaempt
de Trix / ende is vijf vadem waters ende t'rauelt daer altijt seer vant ouervallen vande stroome.

Daer leyt een banck een misle weechs dweers van Dostende (ghenaempt oude moers banck) ende is met leech
water twee vadem diep / ende west ten noorden van Dosteynde / leyt oock een banck ghenaempt de Dijkstal / ende
is drie vadem met leech water.

Item als dat Clooster ten Duynen ofte de Broers zyn den van v leyt so zijt ghy aen t'binneste van Broers banck/
ende als Duynkercken z. ten w. van v leyt / so sijt ghy voorby dat quaetste / ofte wterste vande bancke/ daer leyt een
hooghe schoure Duyn / recht by westen Nieupoort ende daer recht dweers af beghint Broers banck streckende wel
vier mijlen van landt n. n. w. in zee/ende leyt van Nieupoort z. o. ten z. van v is so sijt ghy
de bancken ghepasseert.

Item n. w. ende n. w. ten w. van Duynkercken sijn twee of drie quade banckē/legghende van landt d'eene twee
ende d'andere drie groote mijlen / ende de middelste is ghenaempt de Polder vanden Dijk / maer d'andere ghes
naemt de Ruytingh is seer quaet / om dat hy bykans int vaer water leyt / ende zijn beyde gader met leech water maer
twee vadem diep / men moet daer voorzichtig wesen / daer legghen noch twee bancken n. w. ten n. van Duyn
kercken ontrent twee mijlen van landt / ghenaemt de Driest al ende die quade banck / ende zijn niet dieper met leech
water dan twee vadem en half. Item byde Custe van Vlaenderen langhes / moecht ghy sonder leisel tusschen
t'landt ende de bancken op vijf ofte ses vadem doorseylen / maer ten is niet goet voor groote schepen. Ende de stroos
men vallen t'meeeste deel van ghetije d'weers ouer de bancken / so wel by ebbe als by vloet.

Noort noort oost / van Calis Clif ontrent drie groote mijlen / leyt met leech water een banck van drie vadem diep/
met noch een ontrent twee mijlen van Greuelinghen / daer oock maer drie vadem waters is.

Item onder d' Dude man ofte Tour de L'ordre / machmen beschut legghen voor een Noorde wint ende tis daer
diep seuen ofte acht vadem / daer leyt een banck midden inde hoofdem van vier vadem / by synden ende by noorden
de selue banck is diep twintich ende twee en twintich vadem: Voor de Somme ist wel twee mijle in zee seer vlack was
ter / als te weten / vijf ofte ses vadem. Ende die tot Diepe wil wesen / sal vande Dudentam z. z. w. aengaen soo
loopt ghy rechte opt gat van Diepe ende daer staen baeckens aende sijncker handt als ghy in compt / maer t' moet wel
half vloet wesen al eer daer een groot Schip in mach.

Zande Eylanden van Ormay/ Barn-

sey/ Jarsen/ Quasquettes/ die onse Schippers Ristassen noemen / met alle die Custen ondiepten daer ontrent binnen ende buyten legghende.

Even mijlen by Westen Diepen/leyt Becam ende is een Eye hant/ verder leyt de houck van Strusardi/ van daer tot Seyn hoeft gaetmen aen 3. 3. w. een half miile binnen Seyn hoeft/ leyt Hableneuff/ daermen setten mach omme metten ghetye de Senne op waert te seylen na Roaen/ men moet mettet ghetye door d'eerste trauaille ofte drooghe bancken seylen / ende streckt van Hable tot Honfleur 3. o. by t' synder landt langs : De trauaillen ofte drooghe bancken strecken hun langs de noortzijde vande riuere tot Quils lebeuff / alsdan ismen door d'eerste trauaille/maer een yeghelijck wachte hem wel voorde sterke sprinck / byde Normans la Bare ghenaeamt / die so gheweldich en subijt aen compt/ datmen een Schip nauhijcx aen alle sijne anckers ende touwen houden mach : Dit is al lootsmans water.

Zuydt west van Seyn hoeft/ leyt een banck van drie vadem / ende voorde vosse van Caen/leggen voek bancken/ diemen aen beyde sijden om seylen mach inde diepte van Caen/twelck een tye hauen is.

Ontrent ses mijlen by westen / leyt Syreborch / twelck een vuyshouck is / al waermen beschut legghen mach voor een noortwesten wint/aldaer leyt een banck dweers voorde Bay diep mettet leech water twee vadem.

Onder Ormay machment setten voor een noorde ende noortwesten windt/voor dat tye hauenken/inde Sans bay / op seuen ofte acht vadem / dicht onder landt.

Dimme t'raes van Blancquert in te seylen / moetmen loopen tusschen Cap de haech ende Ormay midts water / ofte waert hem beste dunct want men mach by t'noortlandt langs seylen / op thien ofte twaelf vadem / tot voorby de Sens / wesende een reghel Clippen / diemen aen stuyrboort laet / ende settent dan ieghens de plompe toorn op seuen ofte acht vadem. Traes van Blancquert / strect eerst innewaerts 3. ten o. ende 3. 3. o. Ende so iemandt / achter t' groote Eylandt Jarsen loopen wilde / sal ouerslaen nae t' Eylandt toe / ende settent onder tselfde daert hen goet dunct / want daer ouer al goet ancker grondt is.

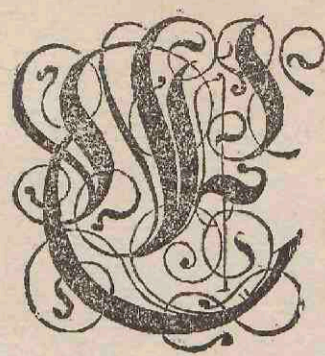
Daer is noch een goede rede/onder t' vaste landt van S. Malo/ghenaemt Concallle men mach van by oosten ende by westen inne comen daer een steen bancke dweers voor leyt bouen dwater: Eis een grooten inwijck en seer goet legghen op vier ende vijf vadem mettet laghe water / als ghy op dese rede leght/ moecht ghy t' Eylandt Jarsen dweers van v sien ontrent vijf mijlen.

Item so iemandt met eenen noortwesten wint verlegghen ware/ende rede soucken moeste onder Barnsey/ ofte elders / die moet by westen de groote Clippen vande Quasquettes / ofte Ristassen in seylen nae Barnsey ofte t' Eylandeken Arm ontrent 3. ten o. tot dattet Slodt welck beneffens t' water staet compt ouer de zuyder houck vant landt van Barnsey / ende seylen also tusschen t' groote ende cleyne Eylandt door / ende settent by zuyden / ofte by noorden t' Slodt daert hem best dunct / op seuen ofte acht vadem / ende off ghijt aende zuydt sijde vande selue Eylandt begheerde te setten / so schuwt den houck vant landt / want de Custe vuyt is/ende settent op twaelf ofte veerthien vadem. Ghy moecht alijt by Dosten tusschen d' Eylandeken Arm ende Serck wederom wisse len / ofte rede soucken sulcx v ghelieuen sal : Ende tis van Serck tot Cap de haghe/ ofte trac van Ormay ses mijlen n. ten o.

Desen voorschreuen Eylanden hoe wel sy aen de Fransche Custe ghelegghen zijn behooren nochtans onder t'ghebiet ende Gouernement van Enghelandt die handelinghe is daer seer weynich alsoo datse ons onbecat sijn.

Zee Custen beghinnende van S. Malo

tot voorby de Hauen van Roscou.

En Schip comende vuyt den westen begheerende Rede te foucken onder Garnsey / sal dicht byde suytzijde vant lādē inne seylen / ende settent beneffens die scharpe toorn / ofte daert hē best duncken sal op twintich ofte vijf en twintich vadem: Van Garnsey tot Zarsen 3. o. ontrent vijf mijlē / alwaer mede goede Rede is: Van Zarsen tot S. Malo ontrent zyn den ist acht mijlen / ende is een tije hauen / daer Clippen voor t' gat legghen / al waer men tusschen Doere seylt inde Riuiere / ende settent voor de stadt op vijf ofte ses vadem: Item twee ofte drie mijlē by Westen S. Malo is een bancke daermen onder legghē mach op vijf vadem: Drie mijlen van daer leyt een Eylandt ghenaemt Briback / daermen rontsomme seylen mach ende Rede maeckē / Van daer twee ofte drie mijlen by westen leyt de Riuiere van Lantrilliers / hebbende aende Westzijde vele bancken.

Van daer totte seuen Eylanden twee mijlē / daer achter leyt een hauen ghenaemt Port blancq / diep ontrent ses ofte seuen vadem / men mach de voorghenoemde seuen Eylanden rontsomme seylen / daer leyt een droochte noordwest vant westeynde vande voorz. Eylanden ontrent anderhalff mijle weechs van landt ghenaempt Octobers: Een mijle by Westen leyt Blishauen / anders ghenaemt t' groene Eylandt / daermen aen beyde sijden inne seylen mach ende is een goede hauen / alwaermen voor alle winden beschut leyt.

Vijf mijlen vande seuen Eylanden / leyt de Riuiere van Morlais / ende is een tije hauen / men macht aldaer tusschen de Clippen setten op vijf vadem: Twee mijlen van daer leytet Eylandt ghenaemt *le Taurau*, daermen by inne seylen mach op de Riuiere van S. Pouwels van Lion: Lis buyten vol Clippen daerment binnen setten mach op ses ofte seuen vadem: Twee mijlen by Westen leytet Eylandt *Liste de Bas*, daermen aen beyde zijden inne seylen mach tot op de Rede vā Roscou / diemen van by oosten ofte westen op seuen ofte acht vadem inne comen mach: Van Roscou tot Obeurac vijf mijlen alwaer vele witte sandt bankens aende strandt legghen tot goede kentnisse vant landt.

Dese voorschreuen Landen hebben hare handelinghe veel mette Portugeusen / van Lerwe / Rogghe / ende grof Lijnwaet en andere groue ware.

Sant Conquest / Brest / Fontenau

de wonderlijste Gysten van Bretaignen.

En mijle by Dosten les Fours/legghen veel swarte Clippen langs t'landt / die onse Schipps pers de Bactouens noemen / ende achter de selue Clippen veel witte Santbaykens / ende is leechachtich landt / alwaer altemet een drommelfen huysen op staen. Item om die Doort te treffen / so sult ghy op twee Cabels lengte byde Clippen vande Bactouens langs seylen / ontrent 3. 3. o. ende houden sinte Mattheus Clooster inde leeghe vallegh by Dosten Conquests vordt / ende so voort innewaerts tot Blancke hauen ofte Conquests vordt / als dan een weynich afwijckende dat S. Mattheus Clooster effen buyten Conquests vordt compt / ende seylen een Cabels lengte daer beneffens / so moecht ghy op de Bel (die ontrent drie Cabels lengte dweers van Conquests vordt aff leyt) niet misdoen / maer hout de Flamenesbay recht by westen Blancs Moines : Ende als ghy t'Conquest open sien moecht / soo zijt ghy t'neuens die Fenestiers die vande oostkant van Conquests hauen aflegghen onder water : En oft ghy van buyten in laueren moeste / so brengt sinte Mattheus Clooster rechte buyten de houck van Conquests vordt / ende wendent dan weder / om de Hagles die ontrent een derde part vande wijde des waters / van Heyssant legghen / Ende tusschen de Fenestiers hier bouen verhaelt / en die Blancs Moines, is die reede op ses oft seuen vadem onder S. Mattheus houck.

Die van S. Mattheus houck ouer nae t'Naes van Fontenau seylen wil / moet vande Blancs Moines 3. ten o. aengaen / dat hy compt voor de Keyser ende Keyserinne / en seylen de Keyser niet te nae / om oorsaeck der ruisen die daer aff onder water legghen / ende letten wel om vande stroomme niet verleyt te werden / want die ghemeentlic dweers op de Keyserinne valt / ouer t'Cal welck vande Keyserinne als een Riff affstrect / ende t'rauel daer altijt zeere : t'Naes van Fontenau strect in zee 3. 3. w. Item Bredesondt strect van S. Mattheus houck af in Zee West ten Zuyden vier mijlen / die mercken om van Mattheus af te loopen ouer t'Naes nae de Keyser / is de molen van Fenestiers recht beweesten aen Mattheus Clooster.

Omme van sinte Mattheus houck nae Croixduynen te seylen / gaet aen o. ten 3. ende houdt dat ghy de zuyderste vande Cheminees, die wy Kimmenes noemen / effen buyten de Blancs Moines sien moecht / ter tijt toe ghy voor de bay van Croixduynen compt / en t'capelle op de Singel siet staende / op welke Capelle ghy aen seylen moecht / omme aldaer op neghen ofte thien vademmen te setten : Item yegghens Croixduynen ouer aent Noorderlandt / leyt Bertrams bay / seer goede Rede vordt Noorde ende Noortweste windt. Doel moecht ghy van daer innewaerts seylen voor de hauen van Brest / maer daer leyt een Clippe ghenampt de Baghijne recht binnen d'Vosthouck van Croixduynen aff / ontrent Midiswater aende Noortzijde ist best daeromme te loopen. Voorts die inde hauen van Brest ofte Landerneau wil wesen / moet schicken Loofslyden in te crighen wantet Loofsman's water is.

Item de Collengnier leyt van S. Mattheus houck 3. 3. o. ontrent anderhalf mijle / de Fouquenessen legghen vande Westhouck van Croixduynen ontrent w. 3. w. een vierendeel mijls / de Suyderste Fouquenes leyt vande noorderste 3. 3. o. ontrent een half mijle en loopt mettet hooch water onder / en n. n. o. een Cabel lengte van daer leyt een blinde Clippe / die mettet leech water effen bouen compt : De selue Suydersche Fouquenes leyt van Croixduynen n. o. ten n. Daer leyt oock een blinde Clippe by weste de Noordersche Fouquenes / en comt met leeghe water bouen. Item de Henne leyt van Fouquenes west zuydwest twee Cabels lengte. De Kieckenen legghen vande Henne ontrent n. w. ten w. Ende zijn twee stompfens die mettet leeghe water effen bouen comen : Daer leyt noch een Clippe o. ten 3. van S. Mattheus houck / ontrent ten haluen Bertrams Bay aende noortzijde van Brust water / ende leyt op dese Marken t'suyderste endt van die Cheminees dicke aen sinte Mattheus houck so sout ghy daer op seylen / maer hout die Cheminees wat buyten / so seylt ghyse mis.

De wester Penmarque is een tije hauen / diemen van by oosten langs de strandt in seylen moet / ende men laet de groote Clip aen stuyrboort / ende settent dicht om de houck vande Clippe op drie vadem : Ende tis int aencomen buyten de Clippe acht oft neghen vadem diep : Item men mach achter de ooster Penmarquen om seylen / en twaste landt is sandt strandt / al waermen op thien ofte twaelf vadem setten mach t'Ylandt Nuttingnaest / welke seer schoon is.

Zuyt Custen van Bretaignen tusschen

Blauet ende Picqueliers daer onder Belysle/ welck ons

Schippers Boulijn noemen/ ende Groye

mede ghelegghen zijn.

Omme in Blauet te zeylen/ als de Dosterhouck vant Eylandt Groye 3. ten w. van v leyt ismen recht voor t'gat/ ende strect inne n. n. o. ende men legt aldaer beschude voor alle winden op ses ofte seuen vadem. Int innecomen vant gadt ist diep vier vadem/ daer sommighe ondiepten legghen diemen schouwen moet: Op de Westsijde vant gat staet een groote scharpe toorn/ ende onder Groye is oock goede ancker grondt voor een zuydweste windt op seuen ofte acht vadem/ maer wacht v van het Zuydoost eynde alwaer vuyse grondt is.

Om Rede te maecten onder t' Eylandt van Belysle/ machmen aen beyde zijden alsoot breet ende wijt is inneseylen/ ende settent beneffens t'scherpe toornken van S. Pauwels op thien ofte twaelf vadem/ ende de windt wien n. w. comende ofte n. n. w. moetmen als dan ruymen opt Dosteynde voor S. Helene al waert mede goede Rede is op thien vadem: Ende voorts de windt comede wt den Suysden ende 3. o. moetmen als dan weder wijcken onder t'voorzghenoemde scharpe toornken van S. Pauwels. Ontrent anderhalf mijle van Belysle/ legghen drie Eylandan daer van t'middelste een goede hauen heeft/ men mach daer al door seylen/ van d'een Eylandt tottet andere/ ende is tot sommighe plaetsen goede Rede/ van daer ontrent twee mijlen/ ist vaste Landt al waer twee groote inwijcken/ ofte Riieren legghen/ daer van men tusschen twaeste landt ende de voors. Eylanden achter Belysle legghende door seylen mach tot Croeswijse ofte Croisil/ ende oock op de riuiere van Nantes ghenaeamt de Loire.

Vant Dosteynde van Belysle tot Croisil/ ist ontrent acht mijlen o. ten n. ende o. n. o. van daer tot de riuiere van Nantes ontrent drie mijlen: Omme de selue riuiere op te seylen/ salmen op drie Eabels lengte by t'landt van Croisil langs loopen tot binnen de Clippe mettet gat/ diemen ghelijck een Poorte door siet. Als dan by t'noorder landt langes/ op twee Eabels lengte/ zeylende recht op de houck daer de scharpe toorn op staet/ tot datmen is binnen de Clippen ghenaeamt les Pourceaux, die midden inde riuiere tusschen de Clippe mettet gat/ ende de toorn legghen: Binnen de selue toorn ghenaeamt S. Nazareth/ ghearruicert sijnde salmen settent op thien ofte twaelf vadem/ ende aldaer een Looftman inne nemen/ omme de riuiere vande Loire naer Nantes op te zeylen. Item anderhalf mijle vanden houck van Croisil legghen bancken tzees waerts/ en men mach tusschen t'landt van Collete, en de bancken doorzeylen tot inde Baye van Armentier.

Item die inde Baye van Armentier zeylen wil/ vant Dosteynde van Belysle/ sal aengaen oost ten zuyden tot d'Abdye van Armentier/ daer leyt een boschagie boomen te landtwaerts inne/ ouer tselue Clooster/ seylt als dan soo langhe o. n. o. tot dattet bosch compt een stuck weechs by noorden tself de Clooster is/ dan moecht ghy aende sanden/ ghenaeamt de Monicke leghe/ niet mis doen/ zeylt dan oostwaerts voorts nae Peter Menne/ een Elip alsoo ghenaeamt/ diemen aen beyde sijden omme zeylen mach/ ende settent recht binnen de voorzghenoemde Clippe op ses ofte seuen vadem. Voort aen ist Looftmans water/ Picquelier leyt recht op den houck van Armentier/ van Picquelier tottet Eylandt Heys ofte Hoye 3. ten w. onder tselue Eylandt is quade Rede/ want men aldaer niet beschudi en leyt/ dan voor een 3. w. ende w. 3. westen windt/ ende het Rauekt daer alijst zeere.

Dese Landen ende Hauenen/ leueren vuyt/ bynaest een gheheel Jaer duer/ Wijnen/ wit Lijnwaet/ Grainen/ Pruymen van Damast ende Castaignen: Nantes is aldaer de vermaerste Coopstadt/ alwaer de goede Wijnen van Orleans de Riuiere nederwaerts ghebracht werden.

Zee Custen van Picqueter / Rochelle / Brouagie

mette Eylanden Clippen ende ondiepten daer onder ghelegghen totte

Riuere van Bordeaux gheuaempt la Garonne.

Erst omme van Hers nae de Kiliaets te seylen / gaetmen o. ten 3. en o. 3. o. tot binnen de Baer van Olone daermen rontsomme seylen mach / die ghepasseert zijnde salmen benesseus t'vaste landt van *Poitou* henen seylen / ende laten tweede deel waters nae t' Eylandt van S. Marten legghē / tot dat Brec / so onse Schippers dat noemen / buyten de houck vant Dwylandt comt / dan sietmen een toornken met een bosschagie opt landt vanden Bos staen / houdt dat toornken int bosschagie so langhe staen / dat de toorn opt landt van *Poitou*, diemē de *Lo* per noemt / comt ouer Brec / ende houtet so staende tot dat Rochelle comt buyten den houck vanden Bos / so zijt ghy de Lauerdijn ghepasseert / ghy moecht dan Poort huns wel weder wtlope / oft settet onder t'landt vanden Bos op ses ofte seue vadem.

Omme de mercken van Lauerdin te weten / so houdt Rochelle een Schip lengte buyten den Bos / so moecht ghy de Lauerdin niet beseilen / voor de ghene die het onder den Bos setten wil / maer die onder de Abdie van S. Martijns Eylādte begeert te setten / sal houden t'voors. Clooster recht buyten de sandthouck vant selue Eylandt loopende also inde sandt Bay / op d'oostzijde vant Clooster / sal alsdan de Lauerdin niet beseilen. Daer is de Rede voor Schepen die wt willen seylen.

Item Poort huns is wijt ende breet / streckt inne o. 3. o. van S. Martijns Eylandt tottet brandende Eylandt 3. o. ten o. drie mijlen / van daer tot d'Vesterbanck 3. 3. o. en houdt dat toornken van Hers in dat West eynde vant Bosch soo langhe als t'root Pannenhunskē staende op de Zuytzijde vande Riuere van *Xarante*, comt aēde toorn *le Four* gheuaemt / ende gaen alsdan o. 3. o. ende 3. o. ten o. tot dat *Soubise* comt aent grauwe Dorp / twelck opt water leyt / so comptet toornken van Hers / recht aēde Oostzijde van een valleie int bosch van Hers / ende seylt dan 3. 3. o. op de mercken en houdt het toornken inde valleie ofte op d'Oostkant van dien staēde / houdt oock d'oostersche toornken van Hers inde witte sandt plecke. Dat zijn de Landmerckē omme Brouagie op en aff te seylen totte d'Vusterbanck. Omme te weten wanneermē buyten de Kriecke van Brouagie is / so comt een root Pannenhunskē ouer de plompe toorn van Boren / ende soo ghy wtwaerts aen moest lauerē tottet brande Eylandt / soo en brengt de toorn van Rochelle niet buyten t' Eylandt / voor ende al eer ghy daer by sijt om de Banjarts wille / die langs t' Eylandt van *Oleron* loopt / en comt mettē leech water bouen / ende de Rede is onder t'brandende Eylandt / daerment set om ballast te werpen op twaelf ofte dertihien vadem.

Omme de Riuere van Bordeaux / gheuaēt *la Garonne* in te seylen / setmē de toorn van Gordam o. 3. o. wel so oostelijck van hem en op d'ander sijde vande Riuere is een hooghe roode Dwy / die set n. o. van v. en seylen n. o. in tot dat ghy comt byde Dwy aen Noortlandt / alsdan een stuck weechs benesseus tselue seylende tot binnē de Riuere aende Noortzijde ende settent voor Rojanen op ses ofte seuen vadem / ende is voorts Lootsmans water. By Noorden de Riuere zijn de Dwyne root ende hooch / achtich sonder boomen / Drie ofte vier mijlen besijden de Riuere is leech Dwylandt met sommighe bosschagien ende boomen.

Op dese voors. hauenen is groote handelinghe t'gheheele Jaer door van grof Sout en Wijnen / die van daer in grooter menicheit ghescheept ende ghehaelt werden / Rochelle is aldaer de vermaerste Coopstadt.

Custen van Acaſon ende Bayonne /

mettet Doſterſche deel van Biſcayen / tot
Caſtro toe.

Sixtrent achtien mijlen byzunden de Riviere vā Bordeaur / leyt een hauen ghenacmt *Acaſon*, daer legghen twee groote Clippen voor t' gadt / dan by Noorden iſt wijsſte om in te comen / men moet de binnen houck vande hauen wat ſchutwen / want die vuylis / en iſt int innecomē vijf vadem diep / Noortwaert op iſt diepſte en ſchoone gront / ende Suidtwaerts op iſt ſeer vuyl / daer wel op te letten ſtaet / men mach mede van byzunden tuſſchen t' vaſte landt ende de Clippe midtswater door / inde voorghenoemde hauen van *Acaſon* comen.

Item veerthien mijlen byzunden *Acaſon* leyt de hauen van *Bayonne* die wijs ende breet iſt om in te comen / men houdt de toorn aende Noorthouck vant landt ende zeylen alſo tuſſchen de vuylen ofte Clippen en de houck vant lant in / en ſettent om de houck voort Dorp op vier ofte vijf vadem. Van daer tot *S. Iuan de Luz* zeylmen byzunden en binnen de Clippen door drie mijlen / ende de ſtrect innewaerts 3. o. en 3. o. ten 3. al waer een Berch iſt met een ſale die men 3. o. van hem ſet / de Plecke leyt in een groote inwijck / daer *Euenterabia* mede ghelegghen iſt op een Riviere ende verſch water / van *S. Iuan de Luz* tot *Paſſaie* vijf mijlen w. n. w. van daer twee mijlen weſtwaert zeylmen inde hauen van *Otera* ſtreckende 3. 3. o. innewaerts / daer in comende iſt diep drie vadem en iſt binnen een wijde Boort / maer tis een tije hauen. Vier mijlen by Weſten *Otera*, leydt *Bilbao* inne ſtreckende 3. tē o. men mach / alſmen binnen zijn Doſtwaerts op wijcken / daert vier oft ſes vadem diep iſt / Aende zuydsijde vande hauen leydt een Eylandt / daer een vuyr toorn op ſtaet diemen 3. ten o. van hem ſet int innecomē / ende iſt aldaer drie vadem diep.

Weſt 3. w. ende 3. w. ten w. van *Bilbao* vijf mijlen / leyt *Machichaco* een goede hauen van by weſten innestreckende 3. o. ten o. ende iſt diep acht ofte negghen vadem / daer leydt een Clippe int midden vant gat diemen aen Back boort laet legghen / men mach by oosten de Clippe mede inloopen maer daer en iſt niet dan drie vadem waters. Tis binnen wijs en breet men macht ſetten daermen wil op acht ofte negghen vadem / Drie mijlen weſtwaerts van *Machichaco* leyt *Caſtro* en ſtrect geheel weſtelijck in / ontrent 3. w. aldaer leydt een Clip inde middel diemen op ſes ofte ſeven vadem aen beyde ſijden om zeylen mach / de engte ſtrect aldaer zunden door / men mach Doſtwaerts op wijcken ende ſettent op thien ofte twaelf vadem.

Dese hauen en leueren wt Hers / Caſtaengien / Yſer ende Wolle / Drangie appelen Noten ende Staete twelck haerlieder handelinghe iſt.

Zee Custen tusschen Laredo

ende *Sentillana.*

An *Castro* tot *Laredo* vijf mijle westwaerts / die bin-
nen den Inwijck zeylen wil / sal de Berch van *S. An-*
tonio z. ten o. van hē setten ende seylen also by t' landt
van *S. Antonio* in / tot datmen is binnen den houck
vant *Doflandt* / ende loeffuen dan *Dofwaerts* op /
tot voor t' Dorp van *Laredo*, ende settent op ses ofte
seuen vadem. Wilt ghy inde hauen wesen tusschen de twee mueren /
soe moet ghy mettet hooch water inne comen / Het is een hauen voor
Bareken / midden voor de hauen van *Laredo* leyt een droochte / die
men altijd siet barnen / men machse aen beyde sijden om zeylen. Van
S. Antonis berch tot *S. Ander* is vier mijlen / men zeylt beneffens
t' *Westlandt* langs tot de groote *Clip* daer een huyskē op staet / daer
men aen beyde zijden omme loopen mach. De hauen van *S. Ander*
strect eerst in / n. w. ende is ses ofte seuen vadem waters diep.

Item vier mijlen van *S. Ander* leyt *S. Martijn* / ende is een tije
hauen die seer nauwe is inne te seylen / ende verdenyt hem binnen in
twee Kolcken ofte *Riuierkens*. Ende vijf mijlen by *Dofen* *S. Mar-*
tin leyt *S. Vincente* mede een tije hauen / ende daer leydt een *Clippe*
aende westlandt vant gadt / daer compt vande *Dofzijde* een *Riffen*
af loopen / men moet tusschen t' *Riffen* / ende de *Clippe* door / daert seer
nauwe is: Binnen ist een ronde kolcke / spruytende wt een *Riuierken*
ofte *affwateringhe*. Item drie mijlen by westen leydt *Thianes* me-
de een tije hauenken / daer leyt een bancke binnen inde hauen aende
Dofzijde / men moet aende *Westzijde* vande banck inne loopen / is
mede een *affwaterken*.

De handelighen en traffijcken van dese Landen zijn ouervloe-
dichent van *Bolle* / *Yser* / *Castaengien* ende *appelen* van *Drangien* /
Staele ende *Harpuyse* daer mede sy luyden haer gheneren.

Zee Custen van Rio de Sella

tot *Auiles*.

Es mijlen by westen *Lhianes*, leydt *Rio de Sella*, die daer in wesen moet sal gade slaen op een mast die opt *Dostlandt* staet en moet daer dicht by in/want de *Westzijde* is binnen vuyl / ende men salt setten binnen de mast voort *Dorp* / tis een tije hauen.

Tien mijlen by Westen *Rio de Sella* leydt *Villa Viciosa*, ghy moet by t' *Westlant* inne / want d' *Dostkant* is vlack en vuyl / daer leydt een plaetken recht binnen de hauen / ende is met leech water bouen. Is mede een tije hauen de *Plecke* leydt aen de *Westzijde* / daer machmen naer toe zeylen / ende settent neder opt vlacke water.

Item ses mijlen by westen *Villa Viciosa*, leydt de uythouck van *Sanson* / daer een *Eylandeken* by Westen leydt met een toornken / en is tusschen beyde goede *Kede* ende ancker grondt op seuen ende acht vadem. By westen *Sanson* is mede goede *Kede* op ses ende seuen vadem / recht voor t' hauenken van *Sanson*.

By westen *Sanson* lent *Gyon*, ende heeft een *Piere* / ofte *afsteket* hooft daer d' *inwoonders* haer *visschers* *barcken* onder legghen. Een groote myl daer by westen leydt d' *inwijck* van *Tores*, daer goede *Kede* is op acht ende neghen vadem / op de uythouck staet een hooge toorn / vā daer twee mijlen by weste vintmen de *Cab de Pennas* vā daer veel *Rudtsen* off legghē. Vā daer tot *Auiles*, twee mijlen / en is de beste hauen van alle dese *Custen* / daer staet een *Cappelleken* op d' *oostzijde* / daermen dicht byden houck inne zeylē moet tot datmen compt binnen die twee *Clippen* daert ruym ende breed is / want vande *Westhouck* loopt een *Riff* aff / ende streckt binnen langs de hauen nae dat *Stedeken*. Tis daer aen beyde sijden seer ondiep / en aende westzijde vande hauen legghen twee groote *Clippen* oft *uytrudtsen* recht voor dat *kercken* inde *Santbay*.

In dese contreyen ende *Landē* is meerder vruchtbaerheyt dan in *Biskayen* van fruyte / wijnen en andere goede *Coopmanschap*.

Verclaeringhe vande Custen van

Ribadeo, Buiicro, ende Luarco.

Van *Aniles* tot *Luarco* sijnde ses mijlen / 3. w. ten w. is een haven voor cleyne Schepen / streckende 3. o. in / d' Oostsijde is vuyl ende de Westsijde schoon. Van *Luarco* tot *Ribadeo* zuydt west ten westen is een goede haven voor alle Schepen / op de Westsijde vande haven staet een scherpe toorn / van daer weynicht t' Zeewaerts leyt een blinde Clip onder dwater. Ende als ghy voor aen inde haven comt soo sult ghy noch twee toornen sien op de Westsijde vande haven / d' eene op de hoochde ende d' ander beneffens d' water / maer houdt al midtswater tusschen beyde landen / tot dat ghy beneffens d' eerste ofte naeste toorne binnen de haven comt / so moecht ghyt setten aen beyde sijde daert v beste dunct. Maer de westsijde is t' diepste te weten vier vijf ofte ses vadem / hen tot *Ribadeo* toe / ende leyt in een groote inwijck.

Van *Ribadeo* tot *Capo de Bryl* is n. w. ses mijle / Recht by westen de Caep leydt *S. Cypriaen* / daer voor legghen twee groote ronde Clippen / Een mijle by westen leyt een Eylandt dweers voorde haven van *Buiicro* ende men mach aen beyde sijden om zeylen / maer van by westen ist best inne te comen / ende mē settent aldaer om de west houck op ses ofte seuē vadem. Twee mijlen by westen *S. Cypriaen* leyt de Rede van *S. Marcus* / ende is eē schoone Bay ofte Inwijck / daer van noch twee mijlen by westen / leyt een havenken ghenamp *Quirijn*, is vuyl aende Westsijde ende schoon aende Oostsijde om inne te comen. Drie mijlen by westen *Quirijn* is de uythouck van *Ortegael* / al waer een Glodt staet daerment setten mach eñ beschut legghen voordē westen ende zuydtwesten windt.

In dese Landen vallen veel goede Wijnen van *Ribadavid*, Rode pilletten / appelen van *Orangien* / Duytsche appelen / Peren / Castangien ende andere Frumten / seer ouerloedelijck die alle tot verquickinghe des menschelijcken leuens eñ ghesontheyt dienē.

Landen Coronna/ Ferol ende Monfia de vermaerste hauenen van Galiffie.

Die mijlen 3. w. van Ortegale leit de Hauen van Siguera 3. o. innestreckende ende is een goede hauen/ de Zuydzijde is een schoone ende leeghe houck / de Noortzijde Rudsich ende vuyl / men moetent setten buyten t' Dorp van Siguera. Item vier mijlen van daer by westen leit de Caep de Prior/ is een uyt houck in Zee streckende. twee mijlen van daer zuydwaert/ leit de hauen van Ferole, op de noortzijde vande selue hauen/ legghen twee ofte drie Sandbayens / daer van t'zuyderste t'grootste is/ daer staet een huys ofte twee op tselue/ en als ghy thys nakende zijt/ siet ghy de hauen van Ferole open een weynich zuydwaert/ en men looptse midts water inne/ en om de noorthouck op wijkende / seiment daer op twaelff vadem/ want voort Dorp van Ferole ist vlack ende rudtsich / die zuydthouck van Ferola steect verre vuyt/ ende is gheheel vuyl: Van daer naer de Coronna/ zeylmen aen 3. ende 3. ten o. ter tijt toe men een stuck weechs binnen de toorn is / die op een ronde holm ofte Barch staet/ so sietmen aen stuyerboort een cleyne Eylandt daer een kercken op staet ghenaept sint Blasius / zeylt daer vuyt op een Cabels lengte voorby ende settet voor de stede op ses ofte seuen vadem.

Item om vant Eylandt van Cызarga (by d' onse Cesarien ghenaept) op de Doort vande Coronne te seylen/ salmen wel vijf mijlen oost zuydt oost aengaen tot datmen de toorn opt west landt sien mach/ ende schruwen aldaer t' landt vier ofte vijf Cabels lengte / men mach de Doort wel vier ofte vijf mijlen recht zuydt oost inne zeylen / voorby de Coronna tot Fontaine ofte Pitance/ ende settent aldaer aende westzijde onder een reghel Clippen op thien ofte twaelf vadem: Item o. n. o. yeghens de Coronne ouer leit Ponte de Mas, daer machment oock setten op thien ofte twaelf vadem/ daer leit een reghel Clippen aende noortzijde ende gaet een groote brugghe ouer de Riuiere.

Zuydt zuydt west en 3. ten w. vant Eylandt van Cызarga, leydt d' hauen Queres en is schoon om inne te comen / binnen wesende wijctmen westwaerts op eengroote half mijle ende seiment aldaer op acht ofte neghen vadem: Seuen mijlen by westen Cызarga leit de oosthouck van Monfy ofte C. de Belem daermen voorby langs zeylt 3. 3. o. ende 3. o. ten 3. tot binnen Monfy: Item omme by westen inne te seylen moetmen houden Capo de Corian buyten de C. de Conte, twee Schepen lengte tot dat ghy S. Marien Kercke sien moecht buyten den houcke van Monfy, ende staet opt westlandt/ zeylt alsdan de Doort inne 3. o. tot binnen Marie kercke ende settet achter de Clippen voort Dorp op acht ofte neghen vadem / maer en zeylt Monfy niet in / voor ende al eer ghy de voorschreuen kercke buyten den houcke van Monfy sien moecht / men mach aende noortzijde vande hauen mede setten / op vijf / ses ofte seuen vadem. By zuyden t' Dorp Monfy is een inwijck daer een droochte voorleyt streckende o. n. o. wel twee Cabels lengte langs de hauen.

Onse Vrouwen kerck ende de Monick legghen vanden anderen n. ten o. ende vande Singels o. n. o. Alsmen uytter Zee comt ende de Vrouwen kerck van v leyt zuydt oost/ so looptmen by westen de vuylen inne. De vuylen legghen vanden Monick zuyt west ten zuyden / ende t' innerste eynde vande vuylen leit vande voorschreuen Monick 3. ten w.

De Capo de Finisterre ende Monte Lauro legghen verscheiden 3. o. ende n. w. de vuylen die daer legghen tusschen de voorschreuen Cape ende Monte Lauro legghen van malkanderen 3. 3. o. Tusschen C. de Finisterre en C. de Coriana is een Bay daerment setten mach by D. de groote Clip / voor een sandbay op ses ofte seuen vadem. Een cleyne mijle by Dosten de Capo de Finisterre, leydt de hauen van Corcouia, die onse Schippers Kruycke Bagoenen noemen / streckt Noortwaerts inne ende men settent yeghens de Sandbay op acht ofte neghen vadem.

In dese voorschreuen Landen ende Hauen / vallen ghelijcke waren ende Coopmanschappen als aende voorschreuen Eusten van Ribadeo/ etc. Ende hebben Jaerlijc op sekere tijden een wonderlijcke teelte van Waluiffchen daer mede sy grooten handel drijuen.

Vertlaeringhe der Zee Custen van Galiffien van *Cape de Fizzisterre* tot voorby *Camino*.

Dye in Muros wil zeylen / sal Monte Lauro n. o. ten o. van hem setten / ende zeylen recht op Monte Lauro, so moecht ghy aen beyde sijde gheen vuylen bezeylen / maer neme die zuydes zijde naest / want die schoonst is : By Monte Lauro comende sult een deel wt Clippen sien / die laet aen Backboot drie Eabels lengte / ende zeylet alsoo voorby Monte Lauro. 3. 3. o. van Monte Lauro ten haluen die Voort leyt een blinde Clippe / laet die aen stuyerboot / ende alst Doorp dat Noortwaerts van Monte Lauro staet gheheel bloot compt / soo sijt ghy binnen de voorschreuen blinde Clippe / d'welck leyt 3. ten o. wel soo oostelijck vant oosteynde vant Doorp. D'eerste houcke binnen Monte Lauro moet ghy twee Eabels lengte schuwen / om d'ander houck zijnde / sult Noortwaerts op wijcken voort Doorp welck aende rechter handt leydt / ende Westwaerts op leyt de stede van Muros / daer sult ghyt setten op twaelf ofte dertien vadem.

Omme Rio de Roxo inne te loopen salmen buyten de wiclippe van Muros zuydwaerts op zeylen / daer legghen veel Clippen / streckende vande Noortzijde vande hauen aff / men mach daer niet tusschen door zeylen / ende moeten by zuyden de groote rudisen onme loopen ende laten alle de rudisen aen Backboot ofte t'zeewaerts / ende zeylen tusschen vaste landt ende de rudisen inne / tot datmen de Voort open sien mach / loopen alsdan midswater tot dat Eylandt Roxo ende settent daert hem best dunct : Aende zuydzijde legghen twee ofte drie Bayen daer goet anckergronde is / die in Puente vedre zeylen wil / sal by zuyden t'Eylandt van Blicedones in loopen / tis een leech landt ende streckt o. n. o. opwaerts ontrent twee mijlen / alwaermen int midden vande hauen een cleyn Eylandeken vinden sal / laet dat aen Backboot / en by zuyden t'selvede siets men eenen toorn opt vaste landt daermen toe inne loopen sal ende settent op seuen ofte acht vadem.

Dier mijlen van Puente vedre legghen d'Eylanden van Bajone / welke alsinen uyter zee compt / schijnen al grauwe Clippen te wesen / die van by noorden inne seylen wil / sal midts water tusschen d'Eylanden ende t'vaste landt in loopen / tot dat de Voorde van Vigo en Cañas open is / zeylen alsdan oostwaerts in / tis een wijde Voort / men mach aen beyde zijden / te weten voor Vigo ende Cañas setten / dock machmen inwaerts zeylen om de zuydhouck voor Rondello, daermen t'Schip ende t'goet int slijck bergghen mach sonder ancker ofte touwe.

Om by t'zuyderste Eylandt van Bajone inne te zeylen / loopt ghy midswater tusschen t'selvede Eylandt ende t'vaste landt in / tot dat ghy binnen den houck van Bajone compt / ende zeylen dan op d'oosthouck van Bajone daer t'Slode op staet / wijct ofte louft dan om t'Slode zuydwaert op voor de stede op ses ofte seuen vadem ende settent daer neder. Men mach dock tusschen den houck legghende aende ander zijde vande voorschreuen hauen / ende t'Eylandeken ofte de Clippe op drie ofte vier vadem door zeylen na Vigo. Ende wilt ghy van t'zuyderste Eylandt naer Vigo ofte Cañas, sult n. o. inne zeylen twee mijlen lanck / tot datmen tusschen t'vaste landt ende t'noorderste Eylandt doorsien mach / so langhe dat de stede Cañas hem openbaert buyten den houcke / ende leydt aende noortzijde vande hauen / dan sal hem aen stuyerboot een laghe houck opdoen. Seyt dan midswater tusschen t'voorschreuen houck ende t'noorderlandt inwaerts alwaer ghyt setten moecht tot v ghelien / aende zuydzijde voor Vigo ende voor Cañas aende noortzijde op twaelf ofte dertien vadem.

In dese Hauen ende Landen vallen vele Drangiappelen / Castangien / seer flappe Wijnen / maer men voerter vele graenen in tot rijckmakinghe van vele Cooplieden ende Schipperen.

Custen vanc Noorderste deel van

Portegael hun streckende van *Viana* tot

C. de Montego.

Narent drie mijlen byzyden Bajone staet een Clooster opt strandt/van daer vijf mijlen leyt de Riviere van *Viana* / voor de welke een groote steenbanck leyt / omme de selue te schuwen / seylmen so verre zuydwaerts dat de twee vuyr toornen staende opde zuydlant / ouer een comen / op welke mercken salmen den strandt op vier ofte vijf vadem moghen aenseylen/ter tijt toe datter twee huysen ende een toornken / staende opt noordilant ouer een comen / ende zeylen alsoo beneffens den strandt by *S. de Clip* / daer de stenghe ofte mast opstaet / tot dat de Riviere open is / ende zeylen dan innewaerts / by zyden de tweede *Clip*/mette mast / ende wijcken als dan noortwaerts op voor *Viana* ende settent op vier ofte vijf vadem. Int innecomen is een Banck van twee vadem waters. Dief mijle by zyden *Viana* leyt *Villa del Conde* / alwaer voor de hauen vele rudisen legghen / diemen aen beyde zyden om seylen mach / ende is diep vijf ofte ses vadem / Verder innewaerts leyt een Banck dweers ouer de hauen diep twee vadem / binnen welke hauen het diepste is drie ofte vier vadem / maer zuydwaerts op is diepste / tis een tije hauen aende noortzijde vol ruisen ende Clippen.

Drie mijlen byzyden *Villa del Conde* legghen de groote wylclippen van *Lefons* ghelegghen een half mijle by noorden de riviere van *Port de Port*, diemen van beyde syden inne zeylen mach ende settent op ses ofte seuen vadem is goede ancker grondt / ende z. w. vande zuydhouck der voorschreuen Clippe een half mijle leyt een blinde Clippe onder d'water. Achter de voorschreuen wylclippen leyt een tije hauenken ghenaeemt *Metellin*, diep twee vadem. Een mijle byzyden de Clippen van *Lefons* / is de riviere van *Port de Port*, diemen van by noorden innezeylt / men laet alle de Clippen aende noortzijde vande riviere / ende zeylen by t'zuydt landt o. ten n. inne tot binnen de *Clip* daer een Cruyce op staet / ende voorts midiswater totte stede van *Port de Port*, tis binnen diep thien ofte twaelf vadem / ende t'innecomen is drie vadem mettet half vloedt / men mach oock van by zyden langs de strandt inne comen op drie vadem met hooch water.

Van *Port de Port* tot *Aueiro* acht mijlen / tis beneffens die strandt al meest Duynlandt / by t'gade van *Aueiro* zijn de Duynen ruychachtich / ghy moecht de strandt op thien ofte twaelf vadem acnloopen. Te landwaerts opt hooghe is een swarte hueuel ofte berchsten / als tselfde o. ten z. van v is / siet ghy recht voor de riviere van *Aueiro* / als ghy kompt op ses ofte seuen vadem / siet ghy drie masten op de strandt / die ghy ouer een houden ende soo innewaerts seylende ontrent o. ten z. ende o. z. o. tot dat ghy byde masten aent voetsandt compt / wijckt als dan noortwaert ouer diecht aent noorder landt / soo laet ghy alle d'ondiepten aende rechter handt / tot dat ghy de riviere open hebt / gaet dan weder o. z. o. tot *Aueiro* / tusschen beyde landen midiswater / tis int innecomen op de banck maer twee vadem waters / mettet halue tije ende tis binnen diep vijf ofte ses vadem.

Dief mijlen byzyden *Aueiro* leyt de *Cape van Montego*, en een mijle byzyde de houcke van *Montego*, leyt een tije hauen / ghenaeemt *Pifage*, van daer een half mijle weechs westwaerts in zee leyt een banck diep ses vadem daermen onder rijden mach op twaelf ofte derthien vadem. Onder de *Barlinghes* (die inde nauolghende van dese Caerte ghestelt zijn) yegghens t'heremijts huysken op thie vadem mach men mede settent / ende is goet ancker grondt.

Dese Landen gheuen uyt veel *Wijnen* / *Drangiappelen* / *Olie* / *Olijuen* / voorts compter veel schoon souts uyt de hauen van *Aueiro* : Ende *Port a Port* is daer de meeste *Coopstadt*.

Zee Custen vant vermaerste deel van

Portugal/vande Barlinghes tot voorby S.uwes.

Inde *Barlinghes* tot *Korent* o. ten 3. en o. 3. o. sijn twaelf mijlen:
Veen mijle weechs ofte daer ontrent / by *Dosten* *Korent* leydt de
Rede vā *Cascalis* / daermē voor een noot wint op thiē ofte twaelf
vadem setten mach. Die vā *Cascalis* inde *Riuere* van *Lisbona*
zeylē wil / sal by t' Noortlāt henen zeylen en schouwen d' eerste swerte houck
omtrent een *Cabels* lengte / ende zeylen dan op den houck van *S. Gielis* /
opt vierde paert van een *Cabels* lengte / maer wacht v met stil weder int
voorschreuen gadt te comen met een ebbe / want die seer sterck valt op de
Noorder Chopas. Als ghy binnen *S. Gielis* zijt soo zeylt al passelijck be-
neffens t' Noorder landt tot binnen t' Slot van *Restiers*. ende settet voort
Dorp *Bolin* op twaelf ofte derthien vadem.

Omme t' Graecke diep van *Lisbona* inne te zeylen / salmen t' west eynde
van *Korent* houdē ouer *Cascalis* ter tijt toe dattet *Glooster* dat by *Westen*
Restiers opt hooge staet / comt ouer een toornken dat daer by *Noorden* opt
landt staet: en zeylen also op *S. Catelijnen* *Glooster* aen / omtrēt n. o. ende
n. o. ten o. tot dat ghy twee deelen waters aende zuydtsijde van v hebt / als
dan nae *Restiers* toe zeylende tot binnen t' Slot ende settet aldaer waert v
best duncken sal.

Om voors. Graecke diep uyt ofte in te lauerē / salmen voors. toornken
twee masten lengte by *Zynden* en twee mast lengte by *Noorden* t' *Glooster*
brenghen / en wendent dan telcke reyse so wanneer de mercken so staen tot
datmen comt in *S. Catelijnen* *Bay*.

Die *S. uwes* voor de banck zeylen wil / houde d' eerste houck die by *Be-*
sten *Zizembre* leydt / een *Schips* lengte bintē de houck die by *Dosten* leydt /
tot dat hy siet comen een wit huys ouer t' slot leggende op de waterkant /
so sal hem t' slot van *Palmelo* openbare in een groote valleey. Hout dese
mercken also staende en zeylt n. n. o. en n. o. ten n. in / tot binnen t' slot dat
opt water staet / en als dan op een *Cabels* lengte beneffens t' *Noorderlandt*
tot voor *S. uwes* toe. Item daer sijn seuen ondiepten ofte droochten op de
bancken vā *S. uwes* / al waermen mette vloedt vier vadem waters heeft.
Welcke bancken by *Zynden* drooch sijn legghende bycans bouen d' water /
Z gat by t' zuydlandt in is alleenlijck voor *Barcken*. Ende men settet voor
die *Stede* van *S. uwes* op ses ofte seuen vadem.

In dit deel van *Portegael* is de handelinghe en trassijcke so groot ende
menichsullich / datter bycās in *Europa* sijns ghelijcke niet en is / te weten /
van alle soortē van *Specerie* / *Suycker* / *Siluer* / *Gout* / *Wijn* / *Olie* / *Sout* /
Muoir / *Conchenille* / *Brezilyhout* / etc. en van andere waren die ontallijck
sijn uyt beyde de *Indien* daer arriuerende / die door gheheel *Europa* / ver-
voert / vercocht / ghesleten / ende gheconsumeert werden.

Zee Custen van Algarue / by onse

Schippers Algarben ghenempt / t'zuyderste
deel van Portegael.

Nem aende Cape van S. Vincent machmen beschut
legghen voor een noorde en noortwesten wint. Twee
mijlen van *Lanes* leydt een blinde Clippe / en daer by
zynden een groote mijsle leydt *Villa noua*, die daer begeert
inne te wesen / houde de maste metten toorn (staende
op d' Dosterlandt) ouer een / en zeylen by d' Dostlandt
inne / tot voorby de toorn / en wijckē dan Noortwaert op voor de Ste-
de van *Villa noua* voors. alwaer een groote banck leydt aende Zuydtzij-
de / Int innecomē vant gat is maer twee vadem waters niet de hal-
ue vloet / en is aende noortzijde seer banckich. Ontrent ses mijlen by
Dosten is gheleghen de stede van *Faro*, alwaer een vuur toorn opte
strandt staet / daer een Riff vanden houck af streckende is / welck men
schuwen moet / men sal van by Dosten innezeylen / latende de toorn
aende slinker en de strandt vā *Tauile* aēde rechter hant. Vier mijsle
by Noorden *Faro* leydt *Tauile*, is een crom drooch gat / welck men eerst
moet bebakenen al eermen daer inne zeylt / tis op de halue vloet niet
dieper dan vijf ofte ses ellen / en t' verloopt alle Jaerē. Vier mijsle van
daer by Noorde leydt *Aimonte*, tis een goede hauē / men cōpter dweers
unter Zee in / en by d' Dostlandt strect mede een gat dichte by de strant
in / binnen ist wijdt en breet / men mach na *Castromarin* ende *Aimonte*
zeylen / ende settent daermen wil op vijf ende ses vadem.

Vijf mijlen daer by Dosten leydt het gat van Zee / welck bynaest al-
le Jaer verādert. Twee mijlen van daer by Dosten leydt t' gat vā S.
Michiel en comt dweers unter Zee inloopen / ende als men voor S.
Michiel is / machmen met cleyne Schepen ouer t' Badt zeylen tot de
voors. stede Zee / ofte *Cartaia* alwaer mē de goede Vastaert ladēde is.

Dese hauenen gheuen wyt Vijghen / Olie / Curck en Wijnen / oock
so is tot *Lanes* een groote Latoen oft visch vancyte die meest naer al-
le de Steden van Leuanten / door de strate van *Gibraltar* ghevoert /
ghesleten ende ghevent werden.

San Andaluze ende die hauenen der seluer Zee Custen.

Der mijlen by Dosten sinte Michiels leyt Saltées; alwaermen inde groote Con-
daet seylt/ men mach vuyter Zee t'Wester-gadt inneloopen / ende houden Guel-
ua, by ons Wolues ghenaeemt/ ouer de Dosthouck vande hauen seylende voorts
innewaerts tot Saltées. Ende zomen by t'landt wilde innecomen / salmen tottet
westeynde vant witte Cliff aen landt loopen neffens de groote boom die by Wes-
sten t'Cliff staet / ende houden de houck vande hauen ouer de toorn van Odier,
ende seylen also op een Eabels lengte beneffens t'landt / tot dat ghy binnen t'Eys-
landt compt / seylende alsdan noortwaerts op tot Palos, alwaerment op vijf of se-
ses vadem setten mach.

Van Saltées acht mijlen z. o. tot Chipiona, alwaermen op twee Eabels lengte nae by t'landt in zey-
len mach / tot inde Riviere van sinte Lucas de Barrameda, maer als men een weynich binnen de tweede
droochte is / salmen vant Zuydt-landt afwijcken / tot dattet Clooster ende de groote boom ouer een zyn/
ende so zeylmen voor de Stede van sinte Lucas. Omme t'rechte diep van sinte Lucas te treffen / set de
voorschreuen groote boom ouer d' Dosteynde vant Clooster / ende zeylt alsoo recht wt / ende in: Ende als
Chipiona z. z. w. van v is / t'slodt ende de toorn ouer een comen / soo zijt ghy beneffens de eerste steen
ofte droochte. Voorts om te weten die mercken vanden steen ofte droochte die int gadt van sinte Lucas
leggende sijn / als de Molen ende t'witte Clooster staende opt oosteynde van sinte Lucas ouer een comens
de / sult alsdan daer recht op zeylen / maer houdt de Molen een spaeck lengte by noorden t' Clooster soo
loopt ghy t'beste Diep in / welck met d'halue vloet diepe is vier vadem. Binnen ist wijdt ende breet / ende
men settent voor t'kercken dat noortwaerts op de strandt staet op thien ofte twaelf vadem.

Van Chipiona tot Caliz malis seuen mijlen zuydoost / tis daer wijt ende breet om in te comen / men
mach loopen op twee Eabels lengte byde Puerquos in. Die vande noorthouck van Caliz af legghen ons
trent een groote half mijle van daer. Ontrent een groote half mijle noordoost ten noorden / leyt een steen
ouder dwater / ghenaeemt de Diamant / t'kercken van sinte Marie compt alsdan tusschen een groote
hooghe Berch. Die van Caliz innewaerts wil / sal aengaen zuydoost ende zeylen achter t'Puntal/
daermen beschudt leydt voor allen winden. De Bay van Caliz is wijdt ende breet / men leydt aldaer op
vijfthien ofte seshien vadem / de noortwesten windt compt daer open in. Van Caliz totte strate van
Gibraltar (by onse Schippers Jubileter ghenaeemt) acht mijlen. Van daer totte Rede ofte Hauen van
Gibraltar ist drie mijlen / twelck is een schoone Bay / daer veel Schepen inne legghen moghen. Ontrent
den houck van Tarrifa ofte die Straet een half mijle van landt leydt een bancke niet dieper dan an-
derhalf vadem / die ghy schouwen moet.

Dese Landen gheuen wt albertey costelike Wijnen / Druchten ende andere waren / Secken / Was-
staert / Romanye / Vijghen / Rozijnen / Olie / Olijuen / Granaet ende Drangie appelen / Suycker / Ins-
diaensche huyden / ende ouerfloedicheyt van goet Sout.

Verclaeringhe op de Zee Chaerte van Engelandts eynde hem streckende tot Pleymunden.

In de Eylanden van *Sorlinghes* te zeilen/voor die van by *Dosten* comt sal by d' *Dostlandt* inloopen op acht ofte neghen vadem/ daer leydt een schantse rechts buyten t' *slodt*. Van daer af leyt ooc een steel onder d' water/ tusschen welcke schants en steen men duerzeilen mach. Daer legghen noch twee Clippen aende *Westzijde* binnen de hauen/ Hout de Clippen ouer een en zeilt de *Noorsijde* naest/ so loopt ghy vry ghenoech buyten den houck op thie vadem waters/ maer comt niet naerder. Omme de steen te schouwen die int gadt leydt/ so houdt de *Noordersche* Clip by *Noorden* aende ander Clip dat ghijt effen doorsten moecht/ so sijt ghy dan by *Noorden* de Clip ofte steen die int gadt leyt. En als men is binnen de *voors*. Clippen die bouen d' water legghen / so wijckten *Noortwaert* op binnen t' *Slodt* en setten op acht ofte negen vadem. Die in *Monsbay* zeilen wil comende van *Lysart* af / sal ingaen *w.n.w.* tot dat hy t' *Slodt* in *Monsbay* siet staen op een hooghe ronde Clip/ ende sal als dan recht by *Westen* t' *Slodt* op de *Bay* aen zeilen / tot dat hy siet een *Eylandeken* aent *Westlandt* daer twee stompkens op staen als *warders* ofte *Baeckens*/ ende sal dicht by d' *Eylandt* ofte *Clippe* (want het daer schoon is) innezeilen/ ende laten t' *Slodt* een groot stuk (wantet daer seer vuyl is) legghen aende rechter handt. Comende binnen d' *Eylandt* ofte *Clippe* / sal hem als dan openbaeren een groote *Sandtban* / daerment op seuen ofte acht vadem setten mach/ daerment beschudt leyt voor een *z. en. z. o.* windt op ses ofte seuen vadem.

Die in *Falmouthe* zeilen wil/ moet by d' *Dostlandt* in op twee *Cabels* lengte omte schouwen de steen die int gadt leydt. Ende staet achter inde hauen een bosch boomen diemen houden moet ouer de *Noorthouck* van t' *Westlandt*. Daer staen oock twee witte *Cristplecken* beneffens de boomen diemen mede ouer den *voors*. houck houden sal/ ende zeilen also midden op t' hooghe *Westlandt* aen / ende settent aent *Noorteynde* vant hooghe landt op *vijftien* vadem. Die verder *innewaerts* wil zeilen/ moet nae d' *Dostlandt* op den *Inwijck* aen/ om de *bancke* die vant *Dostslot* af loopt midden langs de hauen/ en settent aent *Dostlandt* onder de *banck* op acht ofte *thien* vadem. Item *Foy* leyt aen een groote *inwijck* / ende is een *tije* hauen / alwaer op elke sijde vande hauen een *toorn* staet/ diemen tusschen beyde *Landē* mits water inne zeilen sal. Maer aende *Westzijde* ist *breetste* water tusschen de *staken* en de *toorn* die aent *Westlandt* staet. En ist dat ghy by t' *Westlant* inne comt binnen de *staecten*/ moet ghy een *weynich* *afwijcken* ende zeilen *bynaest* *midtswater* / maer t' *Westlandt* naest tot voor t' *Dorp* daerment met *leech* water *vlot* legghen mach.

Hier is *sonderlinghe* *gheene* *traffijcke* ofte *hanteringhe*/ dan *alleenlijck* van *witte* *Lakenen* ende *Kersenen*. *Voorts* ist *volck* *aldaer* hem *meest* *ghenerende* *mettet* *Zee* ende *Zeevarende* *handelinghe*.

De Zee Custen van Engelandt / tusschen

Pleymouth ende *Porthlandt*.

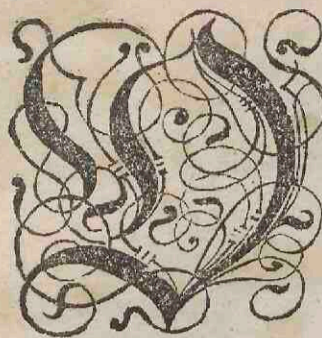
Somme in *Pleymouth* binnen de steen door te zeylen / so neemt de slach vant *Engelandt* op vijf vadem met leech water / tot dat de kercke vant visschers Dorp inde westcant vande valleie staet / so loopt ghy binnē de steen door. Achter t' selfde *Engelandt* / en opt landt van *Pleymouth* staet een muur ofte heyninge / als ghy dien eyndelinc aensaecht en de kercke vant visschers Dorp quamē aende noorthouck vande valleie te staen so soudemen recht op de steen zeylen / daert mettet leeghe water maer drie vadem diep en is. Men macht achter d' *Engelandt* setten op twaelf ofte derthien vadem. Ist datmen in *West Colyford* wil wesen / salmen *Westwaerts* zeylen tusschen d' *Engelandt* ende t' vaste landt tottet gadt van *west Colyford* open is / zeylen voorts midtswater tusschen beyde Landen in tot binnen de *Westhouck* / ende settent daer op neghen ofte thien vadem. Item alsmen vant *Kamshoof* ascompt en int *Gattengat* wesen wil / salmen opden houck van *Pleymouth* aen zeylen / tot dattet *Gattengat* open is / en laten t' meeste deel waters aen stuyrboort / also innezeylende voorby de hauen van *Pleymouth* / en settent aldaer midtswater tegens t' *Noortlandt* op vier ofte vijf vadem mettet leech water. Ende *Westzijde* vande *Boert* onder de *Cape* van *Kamshoof* by *Noorden* / dicht aent landt machmēt oock setten op thien vadem / wantet aldaer schoon is.

Om in *Dermouth* te zeylen / verthoont hem een roode houck aende *Dostzijde* vande hauen / en opt water is een swerte houck. In den rooden houck leyt een groote witte steen / als de selue steen compt ouer de swerte houck / so ismen beneffens de blinde *Clip* / die voorde *Boert* van *Dermouth* leyt / d' *Dostzijde* naest. Maer als ghy de *Cape* vant Dorp siet / die aen d' *Dostzijde* vade hauen is / hout dan midtswater inde *Boert* ofte hauen dat ghy de *Caen* ruym sien moecht / dan zeylt innewaerts tot binnen die twee *Slooffens* die opde kant vande hauen staen / so moecht ghy de steen niet bezeylen. Binnen ist een wijde hauen / ende men mach *westwaert* op wijcken / ende settent voort Dorp ofte de *Brouwerij* daermen wil. Drie mijle van daer by *Dosten* leyt de *Rede* van *Turbay* / daermen voor een *Zuydwesten* wint beschudt leyt / en by *Dosten* *Gonster* setment mede op acht ofte neghen vadem / en is goede anckergrond.

Vier mijlen by *Noorden* *Turbay* leyt de inwijck van *Toops* / daermen beschut leyt voor een *zuyden* windt / en is goede *Ancker* grondt op seuen ofte acht vadem. Die van by *Besten* comen / en in *Porthlandt* begheeren te zeylen / loopen by *Porthlandt* langs op twee *Cabels* lengte / en zeylen om den houck *Westwaerts* op voort *Slodt* / daermen voor een *zuyden* en *zuyde* ten *oosten* windt beschudt leyt / op seuen ofte acht vadem. By *Noorden* *Porthlant* leyt een tije hauenke genaemt *Veymouth* / daermen op vier ofte vijf vadem voor setten mach. En diet setten willen binnen *S. Andries* landt / moeten de *Naelden* van *Pole* schouwen / ende zeylen voort Dorp / daerment op drie vadem mettet leech water setten mach.

Dese voors. Landen gheuen sonderlinghe niet wyt dan *Wol* ende *Laken* / voorts haer ghenerende niet groot ende cleyne *Zee* / etc.

Zee Custen tusschen Wicht ende Doueren/ende die beschrijvinghe van dien.

Wme de Naelde van Wicht inne te zeulen/ moetmen voor al weten dat aende Westzijde veel bancken legghen / ende men moet recht op de Naelde aen zeulen ende houden d'innehouck vant Eylandt recht buyten de Naelde / ende seyle also binnen de Naelde en schouwen dan t' Eylandt een weynich leepende tusschen de Einghel ende den houck vant Eylandt in / wijckende alsdan oostwaerts yegghens Calser oort op seuen ofte acht vadem settende.

Omme d'oosteynde van Wicht inne te zeulen/ houtmē t' Slot ouer de Leemcuyl so langhe als t' Swane Cliff comt binnen den houck vant Eylandt / soo brenghmen alsdan de Leemcuyl aent oosteynde van Portsmouth, welck men also staende sal houden / tot dattet Slodt by Westen Portsmouth staende comt aende oostzijde vant besch/ so zeulmen te met op naer t' Clooster van S. Helene. Dese mercken aldus staende / mach men noch plas ten noch sanden bezeulen/ende ofte saecke waere datmen de Leemcuyl niet sien en mochte / soo houdmen t' Slodt by westen t' Swane Cliff/ tot dat S. Helene kerck een Schip lengte buyten den houck vant Eylandt comt / dan machmen wijckel Noort west aengaen / sonder t' Riff te bezeulen / dan houtmen den viercante toorn tusschen d'oosteynde van Portsmouth ende t' Slodt / so langhe t' Slodt by westen Portsmouth comt aende oostzijde vant Bosch/ende zeulen so innewaerts.

De mercken vande Plaet sijn dese / te weten / daer staet een Slodt by oosten Portsmouth ende een viercante toorn / daer recht hier voren af gheseyt is / als de Leemcuyl comt recht by oosten t' Slodt dats men effen door sien mach / soo ismen opt plaetken diep mettet leechste water vijf vadem een half / ende als dan staet het Slodt by westen Portsmouth inde westcant vant Bosch. Ende als de viercante toorn comt aende westzijde vant Slodt by oosten Portsmouth, soo staet het Slodt by westen Portsmouth inde westcandt vant Bosch/daer heefmen ses vadem mettet hooghe water / ende als de viercante toorn staet tusschen d'oosteynde van Portsmouth ende t' Slodt recht tusschen de Leemput ende de toorn / ende t' Slodt by westen Portsmouth aent oosteynde vant Bosch / heefmen mettet hooghe water elf vadem / ende de Leemput aenden toorn van Portsmouth, ende dat Slodt int westeynde vant Bosch/soo heefmen mettet hooghe water thien vadem / als S. Helene zuydt west ten westen van v leyt so leyct zuydoost eynde vant de Plate noort oost ten noorden van v.

Item drie mijlen by oosten Weenbrugge leydt Arundel / is een tije hauen diep twee vadem met haluer vloet/ men seylt het by t' west landt in / ende settent voort Dorp op vijf vadem. Van Arundel tot Wychester vier mijlen/ daer is een Eingel aende oostzijde/ daermen by langs in zeulen mach / tis diep int gade ter haluer vloet drie vadem/ midden voorde hauen legghen Clippen onder d'water/ En is vā by Westen inne te comen breet ende wijdt/ ende met d' halue vloet diep twee vadem/ binnen ist doek wijdt ende breedt / men settet op vier ofte vijf vadem.

Om in de Camer te zeulen/ salmen byde Eingel henen inne loopen/ ende op een Tabels lengte comens de aent eynde vande Eingel / salmen naer t' Slodt van Wincelsee op wijcken / latende alle Vaectens aen Stuyrboort / ende settent inde Riuiere van Rije op vier ofte vijf vadem / want de Camer (daermen in plach te legghen) is nu gantsch verlopen.

Dese Landen en hebben gheen sonderlinghe neeringhe/ dan van Wolle ende Lafenen / midtsgaders van Branthout datmen van daer haelt.

Sant principael deel van Engelandt/ te weten de Riviere van Londen met alle de bancken hem streckende tot Herwitz.

En Schip comende van by westen ende wil binnen Gyongh door zeylen / naer t'voorlandt / sal eerst aengaen n. n. o. ende n. ten o. als dan die Moelen die opt West eynde van t'voorlandt staet compt aende Westsijde vande valleey / zeyt dan n. ten o. soo langhe als de toorn op t'selfde voorlandt compt aende oostsijde vande valleey soo ismen by noorden de Querns, dan compt een cleyn toornken aenden houck van t'voorlandt / ende het toornken (staende opt landt van Doueren) compt als dan ouer de derde witte Duyn besijden t'slode. Die van by noorden binnen door zeylen wil / die come de Querns niet naerder dan op seuen vadem. Set de houck van Doueren z. z. w. van v / so looptmen het beste diep in : Als de plumpe toorn compt int Ransgat / so ismen beneffens de Querns.

Als die Moelen compt int Ransgat ofte valleey / so ismen byzuyde de Querns. Item als ghy legt in Duyns / ende de d'innerhouck vant Clif van v leyt z. z. w. so legghen de Querns n. ten o. van v / ende t'noorteynde van Coyngb n. o. ten n. ende n. o.

Die van Mariegat op de Teems begheert te zeylen / sal by noorden voorlandt in loopen w. z. w. ende zeylen dan beneffens t'landt west ende west ten noorden voor de Rocoluers, alwaer een diepgaende Schip / het tye vers wachten moet / om ouer de Lassen te loope tusschen een ton ende baecken door / daer niet meer dan drie vadem was ters is / Vande ton tottet baecken aende noortsijde w. n. w. ende west ten noorden alwaer drie vadem diep is / Ende de recht voorby t'baecken ist maer twee vadem diep met half vloedt / van daer tot int Zecack w. n. w. Ende kiest dan meest de noortsijde om de Loere die vant zuydlandt affloopt / voortaan midts water tot Graucsendt. Omme by noorden wederom inde zee te zeylen / salmen den houck van Blacteyl schuwen voordien middelgront / en zeylen dan n. o. ende n. o. ten n. ter tijt toe dat een scherpe toorn int midden tusschen twee andere toornen staet / de groote spise toorn / is ghenaeemt S. Mattheus Abdye / zeyt op de voor. mercken / doer de spietsen / tot op een halue Easbels lengte aen strandt / en alsdan byde strandt langs n. o. tot de Neus / al waer twee boomen staende opt hooch / aen maleander comende / zeyt dan n. n. w. op de mercken van Herwitz tot datmen voor de hauen compt / Alsdan nae Olferts nes n. o. ten n. ende n. o. in zee. Item als men teghen de spietsen compt / ende t'baecken opte Schoer west zuydt west van v leyt / so gaeter een diep o. n. o. in zee / welckmen der Coninghinnen diep noemt / ende daer is vier vadem mettet leeghe water.

Die in Herwitz begheert te zeylen / sette de plumpe toorn staende by westen Herwitz int Dofsch by zuyden Herwitz / ende zeylen n. w. ten n. in / ende n. n. w. tot binnen de staken oft vischerie / dan machmen Westwaerts ofte noortwaerts op wijcken waermen wil / ende settent op ses ofte seuen vadem. Ontrent een half mijle van t'noort eynde vant roet Clif leytet sandt van Basil. Omme by Olferts nes inne te zeylen / daer sult ghy t'landt soo langhe houden / tot dat Abre noorden ten westen van v is / so ismen by westen t'witte Sandt / ende men compt yeghen Olferts hauen / Dan voort z. ten w. aen / byten Basils sandt om / Van daer zuydt west tot dat Herwitz compt aenden houck vande hauen / dan compt Basil ouer westeydende vant roode Clif te staen / daer die beste rede is op vijf vadem. West noortwest van Abre lendt een banck ghenaeemt Abre knock van daer tot de Galper zuydt zuydt oost ontrent acht groote mijlen. Van Galper tottet Voorlandt zuydtwest ten zuyden vier groote mijlen / De vloedt loopt aldaer yeghens den anderen van by zuyden ende van by Noorden langs Engelandt. Zuyden ende Noorden Maen maect daer vol Zee.

De handelinghe neeringhe ende verkeeringhe deser Landen sijn zeer ouervloedich van alderhande Engelsche Lakenen / Wolle / Bieren / Smecolen / Brandthoudt ende andere waren de welcke sy al wegheuen. Ende weromme alle sorteringhe van ghesouten Dissche / Lijnen lakene ende anders daer yeghens vuyt Hollandt ende zeelandt halen aldaer verhandelen.

Allso onse Zee-varende luyden uyt Hollandt

ende Zeelandt etlijcke Fransoyſche / Spaenſche ende Engeliſche namen van Ste-
den / Eylanden / hauen ende houcken / gheheel absurd / vreemt / ende anders noemen
dan de ſelfde eyghentlijck byde Franchoyſen / Spaengiaerden ende Engeliſchen re-
ſpectiue uytgheſproken werden: So hebben wy tot contentemente van een yeghe-
lijcken de ſelue alſulcke namen eerſt op Nederduytsch (naer de Schippers wiſſe)
gheſtelt / daer teghens ſo de ſelue in hare tale vande voors. Natiën eygentlijck ghe-
naempt / ghevſeert ende uytgheſproken werden.

Duytsch	François	Duytsch	Spaenſch	Duytsch	Engeliſch
Calis	Calais	Bilbau	Bilbao	De Soyls	Sorlinghes
Dudeman	Tour d'ordre	Lareten	Laredo	Monsbay	Monsbole
Buennen	Bouloigne	C. de pinas	C. de Pennas	Uaelmuyen	Falmouthe
Seyn hooft	C. Scyn	Aucjes	Auiles	Fawijck	Foyc
Omay	Alderney	De Croinghe	La Coronna	Pleymuyen	Plymouth
C. de haech	C. de la hague	Cefarien	Cizarga	Deputwenſteen	the Idefton
Jarnzee	Iarſey	Caeb de veynſter	C. de Finiſterre	Camer	Camber
Garnzee	Garnſey	Monteleur	Monte Lauro	Confer	Colyfordt
7. Eylanden	ſept Iſles	Vianen	Viana	Doztmuyen	Dermouth
Dierliet	Dielet	Malleſops	Malechupas	Turbay	Purbeck
De Clourt	Fouuer	Liffeboenen	Lisboa	De Naelden	the Nedles
Kiſcaſſen	Quaſquettes	Caſcalis	Caſcaiz	Calfer oirt	Calshot
Moylions	Milaux	Sinte uſes	Setubal	Porſmuyen	Portes mouth
S. Pauwels	Sainct Pol	Condaet	El Condado	Leemput	Lenington
Backouens	Le Four	S. Lucas	S. Lucar	Weenbrugge	Allingborn
Concket	Conqueſt	Jubileterre	Gibraltar.	Winckelzee	VWinckelſey
Concoirt	Conqueſt ort			Duyns	Douns
Claelduyden	Croiſil			Zonnen	London
Heys	Hoye			Doueren	Dover
Kimmenes	Cheminées			Graueſendt	Grauvves endt
Olderdom	Oleron			Mariogat	Margat
Boulijn	Bel-Iſle			Rokoluers	Receluer
Pleymarken	Penmarcq			Scapoyen	Scepey
Ritzeel	Rochelle			Olfertſnes	Orfordneſſe
Accaſoen	Arcaxon			Flamborch	Flamborou
				Jermuyen	Iermouth
				Dickanes.	Orckney.

3

**Tafel der Declinatioen der Sonnen/
nae die oude maniere ende int Boeck van Peeter
de Medina uytghegaen.**

Wengaende dese Tafel der Declinatioen hebben wy byde
andere en voorgaende laten uytgaen ende by willen voe-
ghen ende dat uyt oorsaecke dat alle die oude Astrono-
mische die laestmael die Tafel der Declinatioen onder-
socht hebben / hebben dese rekeninghe meest ghevolcht/
hoe wel sy wisten dat die Sonne niet soo veel en decli-
neerde als sy ghestelt hebben / blyckende by d'ondersoekers vande voor-
gaende. So ist dat ick dese meeste rekeninghe mede hebbe willen stellen/
maer niet nochtans tot vercleyninghe ofte verminderunghe van d'an-
dere ofte voorgaende declinatioen die ick voor goet en seer excellent houde/
maer om dat die Zee-varende luyden in alles ghenoech ghedaen soude
moghen wesen / hebbe hier in ghevolcht Martinum Euerardi de welke
dese Tafel der Declinatioen int Boeck vā Peeter de Medina heeft doen
Drucken / also die selfde noch langhen tijt sal kenne ghebruyct worden.

Die Conincklycke *Majesteyt* verbiet eenen yeghelijcken desen *Spieghel der Zee*, ofte *Zeecaertbouc*, nae te Drucken ofte doen Drucken opde verbeurte ende confiscatie vande *Zeecaertboucken*, breeder inde *Octroye* verclaert. Ghegheuen in onse Stadt van Antwerpen den tvvintichsten December 1579. Gheteckent *J. van Asseliers.*

Copie

Die Staten van Hollandt ende ghecommitteerde vande Staten van Zeelandt, verstaende uyt de *Remonstrantie* by *Lucas Ians.* *VV*vaghenaer tot *Enchuyfen*, diē hemluyden verthoont dat hy tot dienste vande *Inghesetenen* vanden Lande, en tot auanchemente vande *Zee-vaert* van meyninghe is uyt te gheuen, en te doen Drucken een *Excellent Zeecaertbouck*, gheintituleert *den Spieghel vande Zeevaert*, inhoudende vele en verscheyden *Zeecaerten*, seer correct en constelijck ghemaect, En dat hy bouen de groote en moyelijcken aerbeyt daer inne ghedaen, ghenootsaect sal vvesen excessiue costen te draghen, om de selue *Zeecaerten* in *Coperen* platen te doen snijden, en daeromme vreesende is datter eenige andere tot sijn grondelijcke *bederffnisse* de selue *Zeecaertē* soude mogen conterfeyten ofte nadrukken, oft andere bynaest diergelijcke tot minder coste, in hout laten snijden, ofte een vveynich veranderinghe daer inne te maecken so met vergrootinghe ofte verminderinge vande forme als andersins, omme also uyt een ander mans neersticheydt, arbeydt en moeyte haeren *Particulieren* profijt te doen door haer onuersadighe giericheyt, tot grondelijcke *bederffnisse* van haren euen naesten. *Tvvelck* directelijck strijdende is teghen alle recht en redelijcheyt. *Verfoeckende* daeromme aen voorgenoemde Staten seer ootmoedelijc, dat henluyden de voorgenoemde *Lucas Ians.* ghelieue teghens de *voors.* *Inconuenienten* te behoeden en te beschutten, en met behoerlicke *Octroy* daer toe dienende te versien. *Soo* ist dat de voorgenoemde Staten int seker onderricht sijn, dat de *voors.* *Zeecaerten* met goede experientie kennisse en vvetenschap der constē en ooc tot groote sekerheyt en vorderinghe der *Zeevaert* sijn gemaect, naer rijpe *deliberatie* tot dienste vande Landen hebben gheconsenteert en gheoctroyeert, consenteren en *Octroyeren* by desen de voorgenoemde *Lucas Ians.* *VV*vaghenaer te moghen uyt gheuen en doen Drucken den *Spieghel vande Zee-vaert*, inhoudende verscheyden *Zee-caerten* als voren, en noch *tvvee* groote en cleyne *Pascaerten*, mitsgaders een *generale Pascaerte*, sonder dat de selue binnen *Hollandt* ofte *Zeelandt* voorgenoemt in eenighe maniere gheconterfeyt, ofte van anderē drucke aldaer buyten sijn cōsent vercocht sullen moghen vverden binnen den tijt van thien eerstcomende *Iaeren*. *Insgelijcx* hebben de voorgenoemde Staten *Lucas Ians.* *VV*vagenaer om sekere *Respecte* ghegunt en gheoctroyeert, gunnen en *Octroyeren* by desen dat niemandt binnen *Hollandt* ofte *Zeelandt* voorgenoemt andere *Zeecaert-bouck*, *Zeecaerten*, ofte *Pascaerten* bycans desen ghelijcke, so met minder costen in hout ghesneden met eenighe veranderinghe vande forme daer inne ghebruyct, ofte andersins tot *frayde* achterdeel en *bederffnisse* van *Lucas Ians.* voorgenoemt sal moghen uytgeuen Drucken ofte doen Drucken, ofte elders buyten *Hollandt* ofte *Zeelandt* ghedruct, binnen de selue Landen sal mogen vercoopen, sonder sijnen vville en *expres consent*, binnen den tijt van thien eerstcomende *Iaren* als voren. *Alles* op de pene en verbeurte vande ghedruckte *Zeecaertboucken*, *Pascaerten* en *Zeecaerten*, en bouen elcke *Zeecaertbouck* noch te verbeuren vijf en dertich ponden, vā *xl.* grooten t'pont, so menich *Zeecaertbouck* beuonden sal vvorden als *voors.* is ghedruct ofte vercocht te vvesen. En van ghelijcke bouen elcke *Pascaerte* ofte *Zeecaerte* die beuonden sullen vvorden ghedruct oft vercocht te vvesen als voren noch te verbeuren vijf en tvvintich ponden *voors.* *Te* bekeeren een derdendeel tot behoef vanden *aenbrengher*, tvveede derdendeel tot behoef vanden *Officier* die d'executie daer van doen sal, en rderde derdendeel tot profijt vanden *voors.* *Lucas VV*vagenaer. En ten eynde t'inhouden van desen *Octroy* mach vverden volcomen en achtervolcht, belasten en *Ordonneren* de Staten voorgenoemt allen *Boecdruckers*, *Boecvercoopers* en andere in *Hollandt* en *Zeelandt*, dien desen eenichsins aengaen mach hem daer nae reguleren. *Ghebieden* en beuelen voorts allen *Officieren* en *Magistraten* den *voors.* *Lucas VV*vagenaer alle hulpe en assistentie te bevvijsen dat t'voornoemde *Octroy* mach vvorden gheobedieert en achtervolcht, op de pene daer inne begrepen. *Ghedaen* inden *Hage* onder t'zegel vande Staten voorgenoemt hier op ghedruct den 7. *Mey*, anno 1580. *Onder stont* *Ter Ordonnantie* vande Staten ende gheteckent,

By my de Rechtere.

* *

Deerste Jaer.
Declinatie vander Sonnen.

Dagen.	Ianuarius.		Februari ^o .		Martius.		Aprilis.		Maius.		Iunius.		Iulius.		Augustus.		Septemb.		October.		Nouemb.		Decemb.	
	gra.	min.	gra.	min.	gra.	min.	gra.	min.	gra.	min.	gra.	min.	gra.	min.	gra.	min.	gra.	min.	gra.	min.	gra.	min.	gra.	min.
1	23	4	17	8	7	30	4	40	15	10	22	4	23	12	18	11	8	26	3	8	14	26	21	48
2	22	58	16	50	7	7	5	3	15	28	22	12	23	7	17	56	8	4	3	31	14	47	21	58
3	22	53	16	32	6	44	5	26	15	46	22	20	23	2	17	41	7	42	3	54	15	4	22	8
4	22	47	16	14	6	21	5	49	16	3	22	27	22	57	17	26	7	20	4	17	15	22	22	17
5	22	40	15	56	5	58	6	12	16	20	22	34	22	52	17	10	6	57	4	41	15	41	22	25
6	22	33	15	38	5	34	6	35	16	36	22	40	22	46	16	53	6	35	5	4	15	59	22	32
7	22	26	15	19	5	11	6	57	16	53	22	46	22	40	16	36	6	12	5	27	16	17	22	39
8	22	18	15	0	4	48	7	20	17	10	22	52	22	34	16	20	5	49	5	50	16	35	22	46
9	22	9	14	40	4	24	7	42	17	26	22	57	22	27	16	3	5	26	6	13	16	53	22	53
10	22	0	14	21	4	0	8	4	17	41	23	2	22	20	15	56	5	3	6	36	17	11	22	59
11	21	51	14	0	3	36	8	26	17	56	23	7	22	12	15	28	4	40	6	58	17	28	23	5
12	21	42	13	40	3	12	8	48	18	11	23	11	22	4	15	10	4	17	7	20	17	44	23	10
13	21	32	13	20	2	48	9	9	18	25	23	15	21	56	14	51	3	54	8	4	18	16	23	18
14	21	22	13	0	2	24	9	31	18	40	23	19	21	47	14	33	3	31	8	26	18	31	23	21
15	21	11	12	40	2	0	9	53	18	55	23	22	21	38	14	14	3	8	8	48	18	46	23	24
16	21	0	12	19	1	36	10	14	19	9	23	24	21	28	13	55	2	44	8	48	18	46	23	24
17	20	48	11	57	0	12	10	35	19	22	23	26	21	18	13	36	2	21	9	9	19	1	23	26
18	20	36	11	36	0	48	10	56	19	35	23	28	21	8	13	17	1	58	9	31	19	15	23	27
19	20	24	11	14	0	24	11	17	19	47	23	29	20	57	12	57	1	34	9	52	19	30	23	28
20	20	11	10	52	0	0	11	38	19	59	23	30	20	46	12	38	1	11	10	14	19	44	23	29
21	19	58	10	30	0	24	11	58	20	11	23	30	20	35	12	18	0	47	10	35	19	58	23	30
22	19	44	10	8	0	47	12	18	20	23	33	30	20	23	11	58	0	24	10	57	20	11	23	30
23	19	30	9	48	1	10	12	38	20	35	23	29	20	11	11	38	0	1	11	19	20	23	23	30
24	19	16	9	24	1	34	12	57	20	46	23	28	19	59	11	17	0	24	11	40	20	35	23	29
25	19	1	9	2	1	58	13	17	20	57	23	27	19	47	10	56	0	47	12	2	20	46	23	28
26	18	46	8	39	2	21	13	26	21	8	23	26	19	35	10	35	1	10	12	24	20	57	23	27
27	18	31	8	16	2	44	13	55	21	18	23	24	19	22	10	14	1	34	12	46	21	8	23	25
28	18	15	7	53	3	8	14	14	21	28	23	22	19	9	9	53	1	58	13	7	21	18	23	23
29	17	59	3	31	3	31	14	33	21	38	23	19	18	55	9	31	2	21	13	27	21	28	23	20
30	17	42	3	14	3	14	51	21	47	23	15	18	40	9	9	2	44	13	47	21	38	23	16	
31	17	25	4	17	4	17		21	56				18	25	8	48			14	7			23	12

Tweede Jaer.
Declinatie vander Sonnen.

Dagen.	Ianuarius.		Februari ^o .		Martius.		Aprilis.		Maius.		Iunius.		Iulius.		Augustus.		Septemb.		October.		Nouemb.		Decemb.	
	gra.	min.	gra.	min.	gra.	min.	gra.	min.	gra.	min.	gra.	min.	gra.	min.	gra.	min.	gra.	min.	gra.	min.	gra.	min.	gra.	min.
1	23	7	17	11	7	35	4	34	15	6	22	0	23	12	18	13	8	29	3	3	14	23	21	50
2	23	2	16	53	7	12	4	57	15	24	22	8	23	8	17	58	8	8	3	26	14	42	21	59
3	22	56	16	35	6	49	5	20	15	42	22	16	23	3	17	43	7	46	3	49	15	1	22	9
4	22	50	16	17	6	26	5	43	15	59	22	24	22	58	17	28	7	24	4	12	15	20	22	18
5	22	43	15	59	6	3	6	6	16	16	22	31	22	53	17	12	7	2	4	35	15	38	22	26
6	22	35	15	41	5	40	6	29	16	32	22	37	22	47	16	55	6	40	4	58	15	56	22	33
7	22	28	15	22	5	17	6	52	16	49	22	43	22	41	16	38	6	19	5	21	16	14	22	40
8	22	20	15	3	4	53	7	15	17	6	22	49	22	35	16	22	5	57	5	41	16	32	22	47
9	22	12	14	43	4	29	7	37	17	22	22	54	22	28	16	5	5	35	6	7	16	50	22	54
10	22	3	14	24	4	6	7	59	17	37	22	59	22	21	15	48	5	13	6	30	17	8	23	0
11	21	54	14	3	3	42	8	21	17	52	23	4	22	14	15	30	4	50	6	53	17	25	23	6
12	21	45	13	43	3	18	8	43	18	7	23	8	22	6	15	12	4	26	7	15	17	42	23	11
13	21	35	13	23	2	54	9	4	18	21	23	12	21	58	14	53	4	12	7	37	17	59	23	15
14	21	25	13	3	2	30	9	26	18	36	23	16	21	49	14	35	3	38	7	59	18	15	23	19
15	21	14	12	43	2	6	9	48	18	51	23	19	21	40	14	16	3	15	8	21	18	30	23	22
16	21	3	12	22	1	42	10	9	19	5	23	22	21	30	13	57	2	52	8	43	18	45	23	24
17	20	51	12	0	1	18	10	30	19	18	23	24	21	20	13	38	2	29	9	4	19	0	23	26
18	20	39	11	39	0	54	10	51	19	31	23	26	21	10	13	19	2	6	9	26	19	14	23	27
19	20	27	11	17	0	30	11	12	19	43	23	28	20	59	12	59	1	42	9	48	19	28	23	28
20	20	14	10	56	0	6	11	33	19	55	23	29	20	48	12	40	1	18	10	10	19	42	23	29
21	20	1	10	34	0	18	11	53	20	7	23	30	20	37	12	20	0	54	10	31	19	56	23	30
22	19	47	10	12	0	41	12	13	20	19	23	30	20	25	12	0	0	30	10	52	20	10	23	30
23	19	33	9	50	1	5	12	33	20	31	23	30	20	13	11	40	0	7	11	14	20	23	23	30
24	19	19	9	28	1	28	12	52	20	42	23	29	19	49	10	58	0	41	11	58	20	48	23	28
25	19	4	9	6	1	52	13	12	20	53	23	28	19	37	10	37	1	5	12	20	20	59	23	27
26	18	49	8	44	2	15	13	32	21	4	23	27	19	24	10	16	1	29	12	42	21	10	23	25
27	18	34	8	21	2	38	13	51	21	14	23	25	19	11	9	55	1	52	13	3	21	20	23	23
28	18	18	7	58	3	2	14	10	21	24	23	23	18	57	9	33	2	16	13	23	21	30	23	20
29	18	2	3	25	3	25	14	29	21	34	23	20	18	41	9	11	2	39	13	43	21	40	23	16
30	17	45	3	48	3	48	14	47	21	43	23	16	18	42	9	11	2	39	13	43	21	40	23	16
31	17	28	4	11	4	11			21	52			18	27	8	50			14	3			23	12

Het derde Jaer.

Declinatie vander Sonnen.

Dagen.	Ianuarus. gra. min.	Februari ^o . gra. min.	Martius. gra. min.	Aprilis. gra. min.	Maius. gra. min.	Iunius. gra. min.	Iulius. gra. min.	Augustus. gra. min.	Septemb. gra. min.	October. gra. min.	Nouemb. gra. min.	Decemb. gra. min.
1	23 7	17 13	7 42	4 28	14 58	22 3	23 12	18 16	8 40	2 52	14 14	21 45
2	23 2	16 56	7 19	4 11	15 16	22 11	23 8	18 2	8 18	3 15	14 34	21 55
3	22 57	16 38	6 56	5 14	15 34	22 19	23 3	17 47	7 56	3 38	14 54	22 5
4	22 51	16 20	6 33	5 37	15 52	22 26	22 58	17 33	7 34	4 1	15 13	22 15
5	22 44	16 2	6 10	6 0	16 10	22 33	22 53	17 19	7 12	4 24	15 32	22 24
6	22 37	15 44	5 47	6 23	16 27	22 39	22 47	17 4	6 50	4 47	15 50	22 32
7	22 30	15 25	5 23	6 45	16 43	22 45	22 41	16 48	6 28	5 10	16 8	22 39
8	22 22	15 6	5 0	7 8	17 0	22 51	22 35	16 32	6 5	5 33	16 26	22 46
9	22 14	14 47	4 36	7 30	17 16	22 56	22 28	16 15	5 42	5 56	16 44	22 53
10	22 5	14 28	4 12	7 52	17 32	23 1	22 21	15 58	5 19	6 19	17 2	23 0
11	21 56	14 8	3 48	8 14	17 47	23 6	22 13	15 40	4 56	6 42	17 20	23 6
12	21 46	13 48	3 24	8 36	18 2	23 11	22 5	15 22	4 33	7 5	17 37	23 11
13	21 36	13 28	3 0	8 58	18 17	23 15	21 57	15 3	4 10	7 25	17 54	23 15
14	21 27	13 8	2 36	9 20	18 32	23 19	21 49	14 45	3 47	7 49	18 10	23 18
15	21 17	12 48	2 12	9 42	18 47	23 22	21 40	14 26	3 24	8 11	18 26	23 21
16	21 6	12 27	1 48	10 3	19 2	23 24	21 30	14 7	3 1	8 33	18 42	23 24
17	20 54	12 6	1 24	10 24	19 16	23 26	21 20	13 48	2 38	8 55	18 57	23 26
18	20 41	11 45	1 0	10 45	19 29	23 27	21 10	13 29	2 15	9 17	19 12	23 27
19	20 28	11 24	0 36	11 6	19 42	23 28	20 59	13 10	1 52	9 38	19 26	23 28
20	20 15	11 2	0 12	11 27	19 54	23 29	20 49	12 50	1 28	10 0	19 40	23 29
21	20 2	10 40	0 12	11 47	20 6	23 30	20 38	12 30	1 5	10 21	19 54	23 30
22	19 48	10 18	0 36	12 7	20 18	23 30	20 26	12 10	0 42	10 43	20 7	23 30
23	19 34	9 56	1 0	12 27	20 30	23 30	20 14	11 50	0 18	11 5	20 20	23 30
24	19 20	9 34	1 24	12 46	20 41	23 29	20 3	11 30	0 6	11 27	20 32	23 29
25	19 5	9 12	1 47	13 5	20 52	23 28	19 51	11 9	0 30	11 48	20 43	23 28
26	18 50	8 50	2 10	13 24	21 3	23 27	19 39	10 48	0 53	12 9	20 54	23 27
27	18 35	8 27	2 33	13 43	21 14	23 25	19 27	10 27	1 17	12 31	21 5	23 26
28	18 20	8 4	2 56	14 2	21 25	23 23	19 14	10 6	1 40	12 52	21 15	23 24
29	18 4		3 19	14 21	21 35	23 20	19 0	9 45	2 4	13 13	21 25	23 21
30	17 48		3 42	14 39	21 45	23 16	18 46	9 23	2 28	13 43	21 35	23 17
31	17 31		4 5		21 54		18 31	9 2		13 54		23 13

t Schickel Jaer.

Declinatie vander Sonnen.

Dagen.	Ianuarus. gra. min.	Februari ^o . gra. min.	Martius. gra. min.	Aprilis. gra. min.	Maius. gra. min.	Iunius. gra. min.	Iulius. gra. min.	Augustus. gra. min.	Septemb. gra. min.	October. gra. min.	Nouemb. gra. min.	Decemb. gra. min.
1	23 8	17 18	7 24	4 45	15 12	22 10	23 9	18 6	8 16	3 13	14 32	21 55
2	23 3	17 1	7 1	5 8	15 30	22 18	23 4	17 50	7 54	3 37	14 51	22 4
3	22 58	16 43	6 38	5 31	15 48	22 25	22 59	17 34	7 32	4 0	15 10	22 12
4	22 52	16 25	6 15	5 54	16 6	22 32	22 53	17 17	7 10	4 23	15 28	22 20
5	22 46	16 7	5 52	6 17	16 23	22 38	22 47	17 0	6 48	4 46	15 46	22 28
6	22 39	15 48	5 29	6 40	16 40	22 44	22 41	16 43	6 26	5 9	16 4	22 36
7	22 32	15 29	5 6	7 2	16 57	22 50	22 30	16 26	6 3	5 32	16 22	22 43
8	22 24	15 10	4 42	7 24	17 13	22 56	22 29	16 9	5 40	5 55	16 40	22 50
9	22 16	14 51	4 18	7 46	17 29	23 1	22 22	15 52	5 17	6 18	16 58	22 56
10	22 7	14 32	3 54	8 8	17 44	23 6	22 15	15 36	4 54	6 41	17 15	23 1
11	21 58	14 12	3 30	8 30	17 59	23 11	22 8	15 18	4 33	7 4	17 32	23 6
12	21 49	13 52	3 6	8 52	18 14	23 15	22 1	15 0	4 10	7 27	17 48	23 10
13	21 39	13 32	2 42	9 14	18 29	23 19	21 54	14 41	3 47	7 50	18 4	23 14
14	21 29	13 12	2 18	9 35	18 44	23 22	21 46	14 22	3 24	8 12	18 20	23 18
15	21 18	12 51	1 54	9 56	18 59	23 24	21 37	14 3	3 1	8 34	18 36	23 21
16	21 7	12 31	1 30	10 17	19 14	23 26	21 27	13 44	2 38	8 56	18 52	23 23
17	20 55	12 11	1 6	10 38	19 28	23 27	21 17	13 25	2 15	9 18	19 7	23 25
18	20 43	11 50	0 42	10 59	19 41	23 28	21 6	13 6	1 52	9 40	19 22	23 27
19	20 30	11 29	0 18	11 20	19 53	23 29	20 55	12 46	1 29	10 2	19 37	23 28
20	20 17	11 7	0 6	11 41	20 5	23 30	20 44	12 26	1 5	10 24	19 51	23 29
21	20 4	10 45	0 30	12 2	20 17	23 30	20 32	12 6	0 42	10 46	20 4	23 30
22	19 50	10 23	0 54	12 22	20 29	23 30	20 20	11 46	0 18	11 8	20 16	23 30
23	19 37	10 1	1 18	12 42	20 40	23 29	20 8	11 26	0 6	11 30	20 28	23 29
24	19 23	9 39	1 41	13 1	20 51	23 28	19 56	11 6	0 30	11 51	20 40	23 28
25	19 8	9 17	2 4	13 20	21 2	23 27	19 44	10 45	0 54	12 12	20 52	23 27
26	18 53	8 55	2 27	13 39	21 13	23 26	19 31	10 24	1 17	12 33	21 3	23 25
27	18 38	8 33	2 50	13 58	21 24	23 24	19 18	10 3	1 40	12 53	21 14	23 23
28	18 23	8 10	3 13	14 17	21 34	23 21	19 4	9 42	2 3	13 13	21 25	23 20
29	18 7	7 47	3 36	14 36	21 44	23 17	18 50	9 21	2 26	13 33	21 36	23 16
30	17 51		3 59	14 54	21 53	23 13	18 36	9 0	2 50	13 53	21 46	23 12
31	17 34		4 22		22 2		18 21	8 38		14 13		23 8

Totten Leser.

Ser hebt ghy beminde Leser / d'eerste deel vanden Spieghel der Zee-vaert / die ick door bede ende ernstelijck aenstaen van vrome Coopluyden / Schippers ende Stuerluyden voor d'eerste ende tot verbeteringhe hebbe laten uytgaen. Wel wetende dat door de cortheyt des tijts ende haesticheyt eenighe faulten (alst natuerlijck is) ghevonden sullen worden. Hieromme vriendelijck ende seer ernstelijck aen alle Constenaers ende Practisijnen opt stuck vande Zee-vaert / versoekende / die hier eenighe faulten sullen bemercken / my tself de vrymoedich aen te willen gheuen / want ick gheerne vande verstandighe onderricht begheere te zijn / op dat ick het tweede deel van dese Schaerte-bouck / inhoudende de gheheele Navigatien van Noorweghen / Sweden ende d'Ooster Zee welck ick metten eersten (met Godts hulpe) hier by meene te voeghen / d'ene mettet ander daer naer mach corrigeren ende perfecter in drucke sal moghen uyt laten gaen / daer een yeder Constenaer inde Zee-vaert bedreuen inne ghehouden is / omme de Neeringhe ter Zee / welck t'principael welvaeren van dese Nederlanden is / te helpen voorderen. Vaert wel.

Alenden Boeckbinder

AM nu dit Boeck wel ende te
recht te binden so sal den bin-
der een dick pampier achter aen
den rugghe vande Caerten pap-
pen ende bindent dan also in/ dat
die vrouwen een vinger breeet hoo-
gher uytsteken dā d'ander blade-
ren doen/ om als mē het Boeck al-
dus nu gebonden opslaet/ alle die
Caerten naert behooren moghen
black legghen ende also bequae-
melijck ten oorboire ende nut ge-
besicht werden.

ILLVSTRISSIMO .PRINCIPI.

AVRA SINO

Driestche mijlen 15. voor een graect

Vierwielige Europee maching cruyss naer
Generaal Pijschart van Europa se ver-
re die Zeeen seker ende Navigatiën stree-
kende syn. geprojectiert Door Exca-
tant Jansz. Wijkman van Eyndhuys.
Hier Prindicht ut io. laren.

Leges off Spaense vijlen 17. voor a graet

Driestche mijlen 15. voor een graect.

Labels on the map include: ISLANDIA, YSLANDIA, SWEDIA, NORWEGIA, DANIEN, POLEN, FRANKRIJCK, SPAENSCH ZEE, HISPA NIA, GALLISEN, BISCAYEN, CATALONI, CASONGE, PORTUGAL, ALGER, BARBIE, AIT, TORCIA, and many others. There are also various smaller labels for cities and regions.

Ghedaente en opdeninghe van dese onder beschreuen eijlanden, als men daer beneffens heen zeylt een myl ofte twee van v. leggende Amelandt.

Aldus verthoont hem Texel, als t' Oost te Noorden van v. es drie mylen.

Naerden. Aldus verthoont hem Huysduynen als t' Oost Zuydt Oost van v. drie mylen.

Aldus verthoont hem t'Ooch als t' dwars van v. leyt twee mylen.

Aldus verthoont hem Campertuyn en Egmont op Zee, als men daer beneffens zeylt.

Der Schelling

Die Zuyder Zee

toosteynde Vlielandt twesteynde.

Aldus es Orislandt ghedaen als hier beneden gheselt es, als de Caep op Schiermonicooch oost zuydt oost van v. staet te myle. Door Lucas Janz Wagenaar van Enchuyssen.

Weste Brieslandt

Cum Privilegio ad decennium.
Beschryvinge vande vermaerde stroomen, Tolie ende Tmaersdiep; opstreckende inde Zuyder Zee voer by Enchuyssen tot Amstredam, met alle de sande plaeten en ondiepte op de selue stroomen ghelegghen.

Amelandt

Den Abt

Der Schelling

Der Schelling

Der Schelling

Der Schelling

Der Schelling

Der Schelling

Der Schelling

Der Schelling

Der Schelling

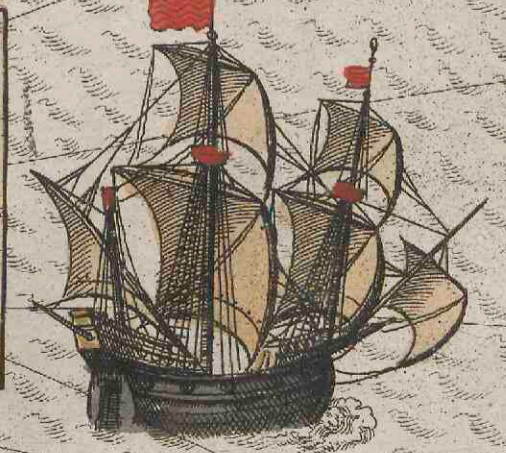
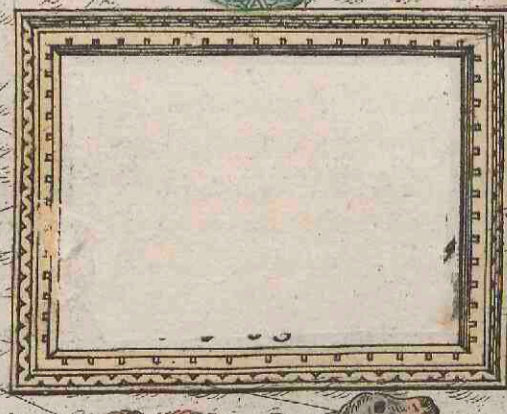
Der Schelling

Der Schelling

Der Schelling

Spaensche mylen tot 17 1/2 in een graedt.
Duytsche mylen tot 15 in een graedt.

Die Noordt Zee

Ioannes a Doetsen. f.

Aldus verthoont hem Sijndthollant tusche Haerlem en Scheuelinge; alsme daer beneffens heen zeylt.
 Santvoort. Noortrijck. Catwijk. Scheuelinghe.

Tlandt tuschen Scheuelinge en die Maesß.
 Scheuelinghe. Ter heijde. Sgravesande.

Gedaente vant Landt van Voorn, als men voer de maes is.
 Briel. Oostvoorn.

Beschrjvinghe vande Zeeusche Enlanden. Soe die op hare Strome geleghen zijn, met een deel vande Zee Custen van Vlaenderen en hollant.
 Lucas aegerigarius Enchusianus Inuentor.
 Cum gratia & Priuilegio ad decem.
 1. 5. 83.

PARS.
 Ioannes à doctinckum. fecit.
 S. Cathin.
 Middelkerck.

M A R I S S E P T E N T R I O N A L I S P A R S

Spaensche mijlen tot 17 1/2 in een graet.
 Duysche mijlen tot 15 in een graet.

Die Noord Zee

Aldus verthoont hem tlandt van Cales, als men wth den westen comen, om doer de hoofden te zeylen tusfen Doeuere en Cales.

Verthoeninghe vant Landt tusfen Nyeupoort en Cales, als men van bij oosten compt.

NORMAN Ou DIAE PARS

FLANDRIÆ PARS.

PICARDIÆ PARS.

Die Hoofden

Beschrijvinghe van de zee Custen van Vlaenderen, en Picardien, beghynnende van Nyeupoort tot Diepe, met de Vlaemsche bancke, begrepen de Engte tuschen Engelandt en Vranckryck, welckme de Hooffden noemyt.

Lucas avrigarius Enchusianus Inventor Ioannes a Doetinckhu frater

Spaensche mijlen tot 17 1/2 in ee graet.
Duytsche mijlen tot 15. in ee graet.

Dat duits. ANGLIÆ PARS.

Aldernex als men daer voorbij zeijft.

Garnzey alst dwars van v. is twee mijlen.

Cum Privilegio ad decemviro.

Caerte van die Zee Custen, Eens
daerff Normandien, en Brittanjen
met de Eylanden daer oerent ghelegen.
Doer Lucas Jansz Wagenaer van
Enchuyssen.

Ioannes à Doctecum fecit.

NOR-MANDISCHE
ZEE

BRITTAN
SCHE
ZEE

GARNZEY

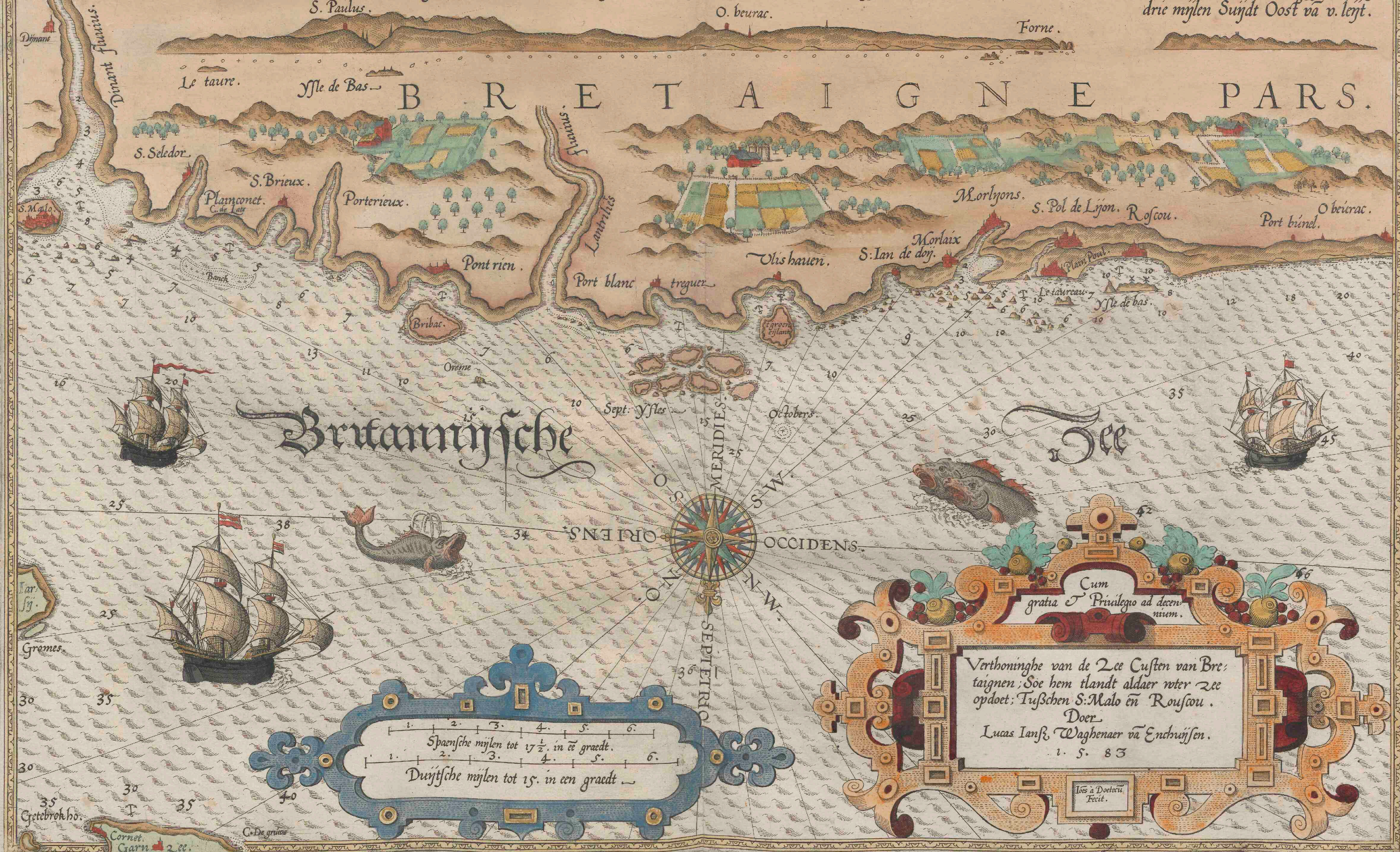
AL-
DER
NEX

BRITTANISCHE
ZEE

Spaasche
17 1/2
Mijlen
In
graedt.
tot
een
3
Duytsche
Mijlen tot 15. In een
graedt.

Aldus verthoont hem tlandt van Bretaignen ötrent S: Pouwels, als men twe mijlen van landt daer beneffens is zeylende ...

Aldus verthoont hem Heijßant, alst drie mijlen Sujdt Oost vā v. leyt.

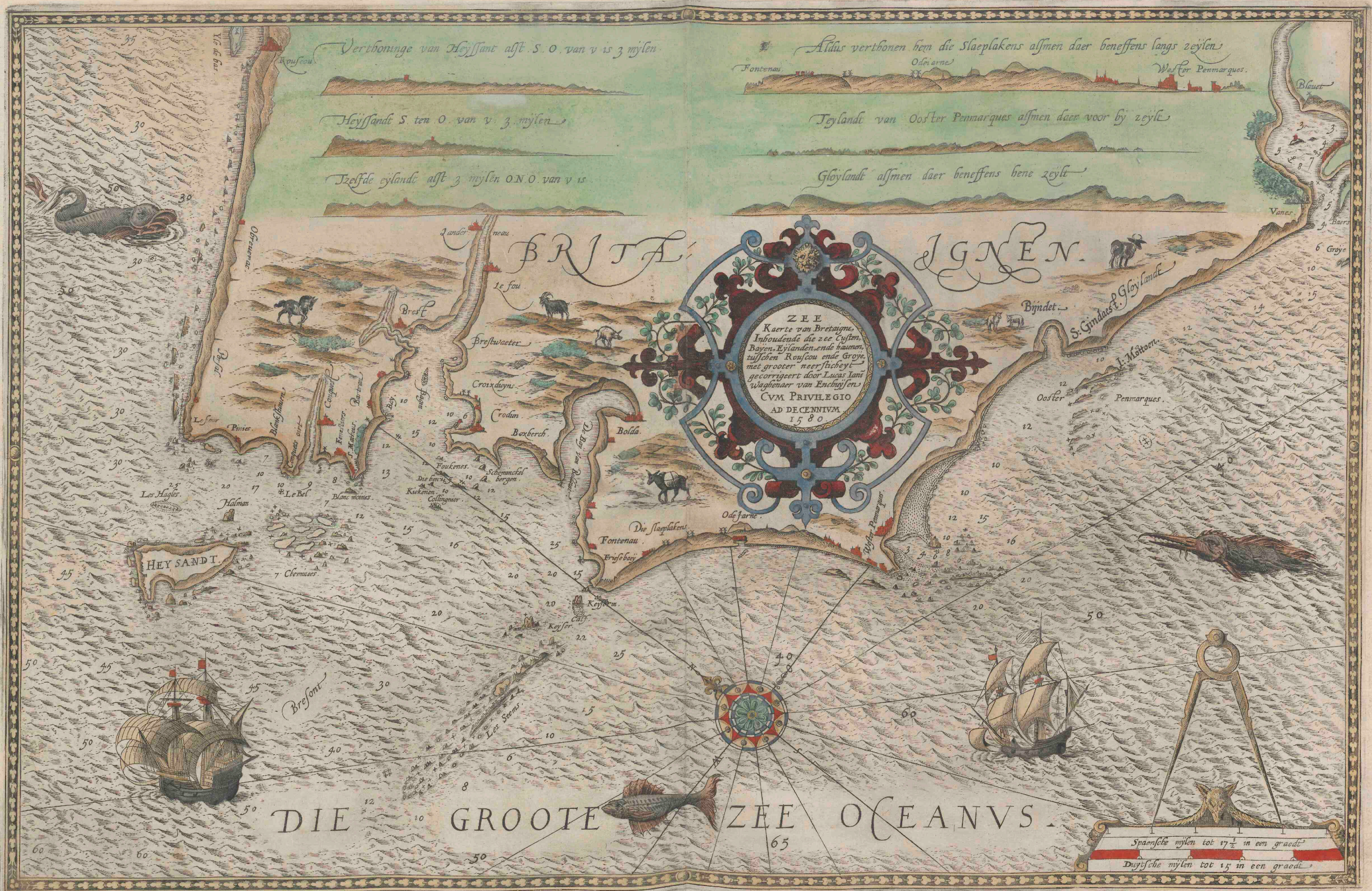

Britannische

Zee

1. 2. 3. 4. 5. 6. |
 Spaensche mijlen tot 17 1/2. in ee graedt.
 1. 2. 3. 4. 5. 6. |
 Duytsche mijlen tot 15. in een graedt

Cum gratia & Privilegio ad decennium.
 Verthoninghe van de Zee Cysten van Bre: taignen; Soe hem tlandt aldaer vter Zee opdoet: Tusschen S: Malo en Rouscou.
 Doer Lucas Iansz Waghenaeer vā Enckhuysen.
 1. 5. 83
 Los a Doctore fecit.

Verthoninge van Heyssant afst. S. O. van v is 3 mylen

Alldus verthonen hem die Slaeplakens als men daer beneffens langs zeylet

Heyssant S. ten O. van v. 3. mylen

Teylandt van Ooster Penmarques als men daer voor by zeylet

Zelfde eylandt afst 3 mylen O.N.O. van v is

Gloylandt als men daer beneffens hene zeylet

B R I T A N I E N

ZEE
Kaerte van Bretagne,
Inhoudende die zee Cysten,
Boyen, Eylanden ende haenen,
tusschen Ronstou ende Groye,
met grooer neerflicheyt
gecorrigeert door Lucas Jans
Waghenaer van Enchuyfens
CVM PRIVILEGIO
AD DE CENNIVM
1580

HEY SANDT

DIE GROOTE ZEE OCEANVS

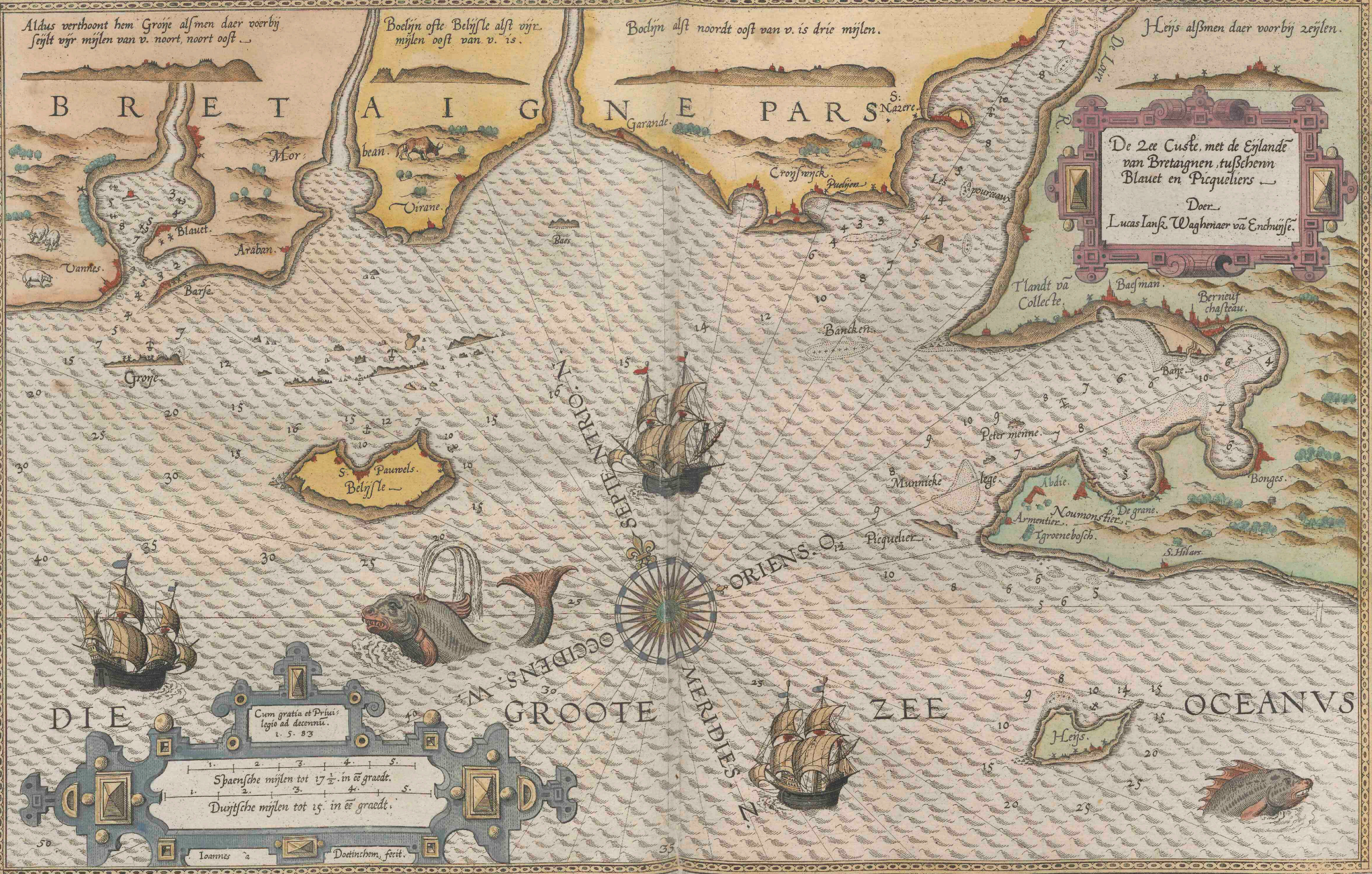
Spaensche mylen tot 17 1/2 in een graadt
Duytsche mylen tot 15 in een graadt

Aldus verthoont hem Groije als men daer voorbij
seylt vjr mylen van v. noort, noort oost

Boelijn ofte Belijle alst vjr
mylen oost van v. is.

Boelijn alst noordt oost van v. is drie mylen.

Heijs als men daer voorbij zeylen.

B R E T A I G N E P A R S

De Zee Custe, met de Eylande
van Bretaignen, tusshen
Blauet en Picqueliers
Doer
Lucas Janz. Waghenaeer vā Enchuyse.

Cum gratia et Privilegio
legio ad decennium.
1. 5. 83

Spaensche mylen tot 17 1/2. in ee graedt.
Duytsche mylen tot 15. in ee graedt.

Ioannes a Doetinchem, fecit.

DIE

GROOTE

ZEE

OCEANVS

SEPTENTRIO

ORIENTS

OCCEIDENS

MERIDIES

Garande.

S. Nazere.

Croijfwoyck.

Pudien.

Les Spouraux.

Tlandt vā
Collecte.

Baefman.

Berneuf
chasteau.

Bonges.

Abdie.

Noumonstier.

De grane.

Armentier.

Igroenebofch.

S. Hilar.

Heijs.

Vannes.

Araban.

Barfe.

Groye.

S. Pauvels.

Belijle.

bean.

Oirane.

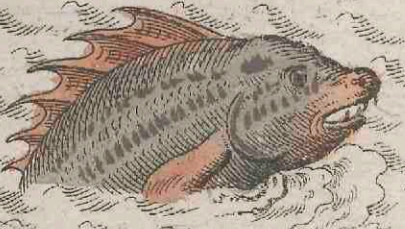
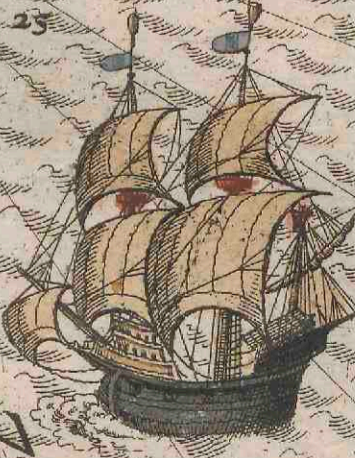
Bas.

Bancken.

Muanicke
lege.

Peter menne.

Picquelier.

Alsdus verthoont ende doet hem op het lant van Poictou afft tselffde. N. O. van v leyt ontrent 7 mylen

Alsdus verthoont hem tlandt van Sinten Martens eylandt affmen Poorthuis in zeylt

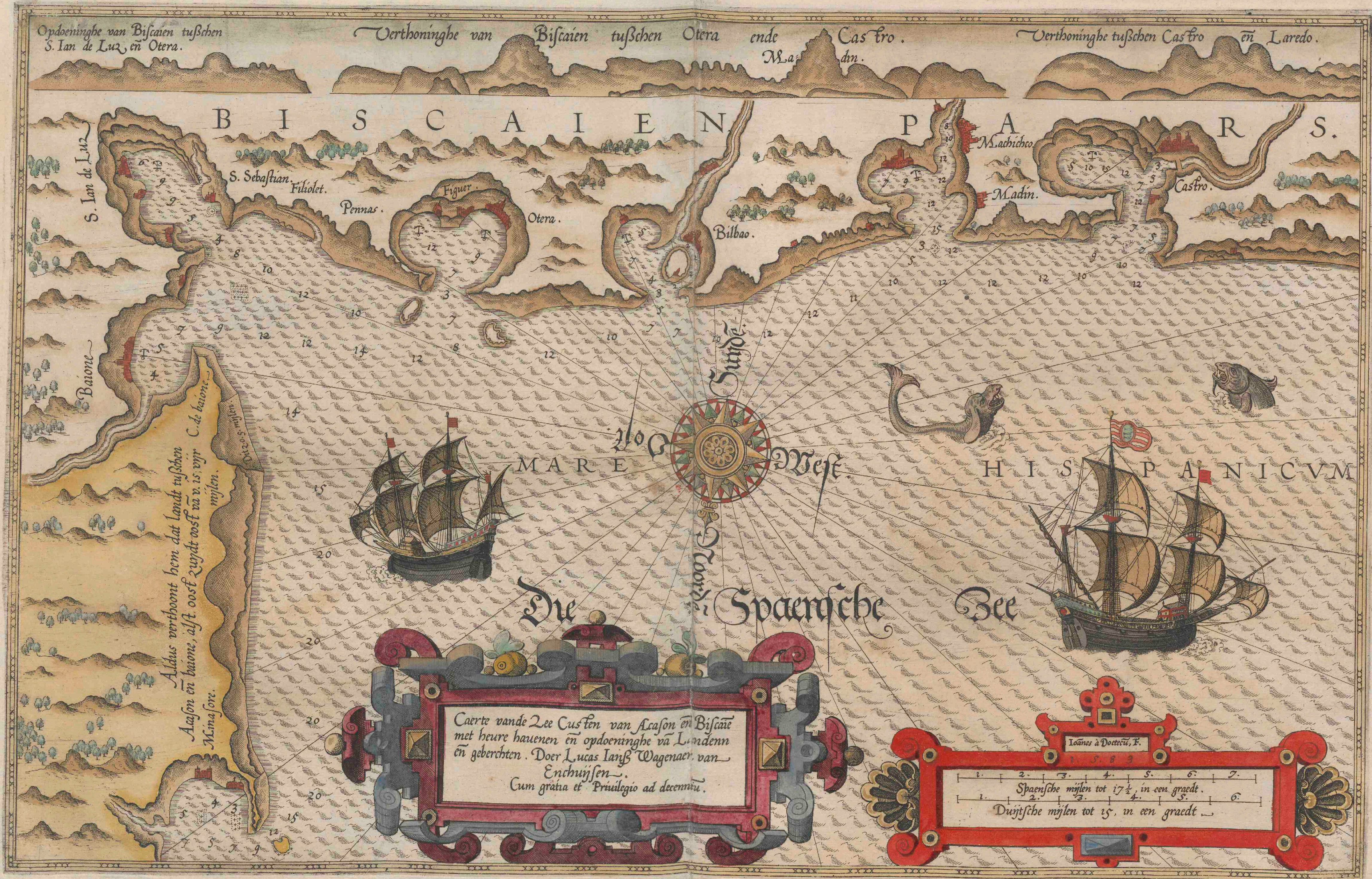
DIE ZEE CVSTE VAN
 tLandt van Poictou ende
 Bordeaux tuschen Puqueliers
 ende de Riviere van Bordeaux
 alsoe hem tlandt alsdaer vuyt
 der zee opdoet ende verthoont.

Spaensche mylen tot 17 1/2 in een graet.
 Duytsche mylen tot 15 in een graet.

Opdoeninghe van Biscaien tuschen
S. Ian de Luz, en Otera.

Verthoninghe van Biscaien tuschen Otera ende
Castro.

Verthoninghe tuschen Castro en Laredo.

Alaus verthoont hem dat landt tuschen
Acason en baione, alst oost zydt oost va v. 15. vijr C. de baione
mijlen.
Mingore.

Caerte vande Zee Cus ten van Acason en Biscaien
met heure hauenen en opdoeninghe va Londenn
en geberchten. Doer Lucas Iansz Wagenar. van
Enchnuysen.
Cum gratia et Priuilegio ad decennu.

Ioanes à Docteu, F.
1 2 3 4 5 6 7
Spaensche mijlen tot 17 1/2, in een graedt.
Duytsche mijlen tot 15, in een graedt

Aldus verthoont em̄ doet hem op tlandt van Biscaien tusſchen Laredo en Rio de Sella, als men daer beneffens is seylende —

Opdoeninghe en verthoninghe vande Lande van Biscaien tuschen Rio de Sella en Auiles. als men daer beneffens zeijlt —

B I S C A N I E N S I S P A R S .

Rio de Sella.

Villa Viciosa.

Sanfon.

Gyon.

Tores.

C. de Penmas.

Auiles.

DE GROOTE ZEE OCEANVS

P A R S .

Spanische mylen tot 17 1/2 in een graedt.

Duytsche mylen tot 15 in een graedt.

Die Caerte vande Zee-kusten
van Biscaien, Zeer quade ha-
uens voer groote schepen
tusche Rio de Sella en Auiles.
Doer
Lucas Langſ Wagenaer
Cum Priuilegio
ad decennum.
Ioannes a Docteu. F.

Aldus doet hem tlandt van Aviles vp.

Aldus verthoont hem tlandt van Ortegál, als dat vijff ofte seß
mylen Surijdt sijndt oos t van v. is.

Alfmen voer Aviles is

G A L I S S E N

Castropol.

Riba Deos

Noster Snyjore
alsa los Oeles.

Oviedo

Spaensche mylen tot 17½. in een graet.
Duytsche mylen tot 15. in een graet.

Die Zee Cusken van Galisien, van
Capo Dauiles off; tot Ortegál tho.
Doer.
Lucas Iansz. Waghenaeer vñ Enchuyssen.

Joannes a
Dortm. F.

Tras.

Luarca.

Vniuers.
de Brilo.
S. Cyprian.

Tlandt van Artedo.

Candas.

Artedo.

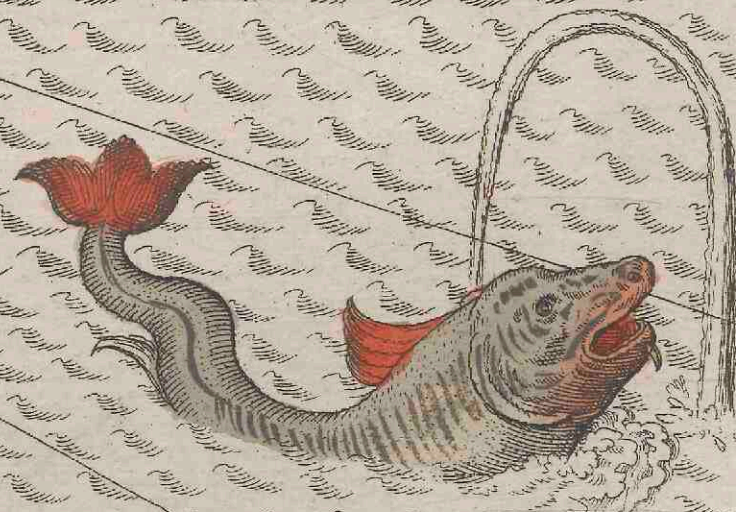
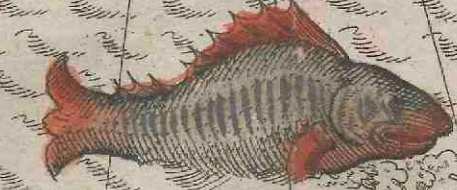
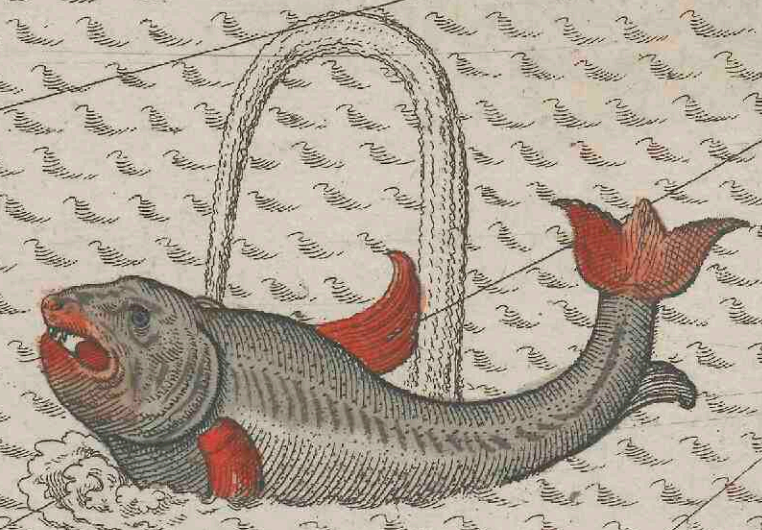
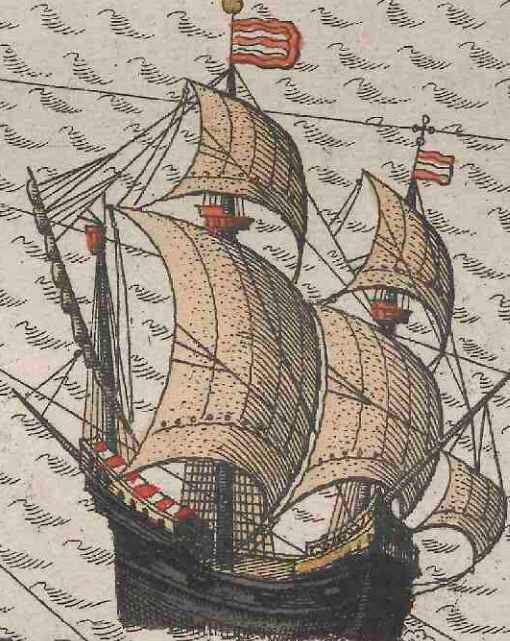
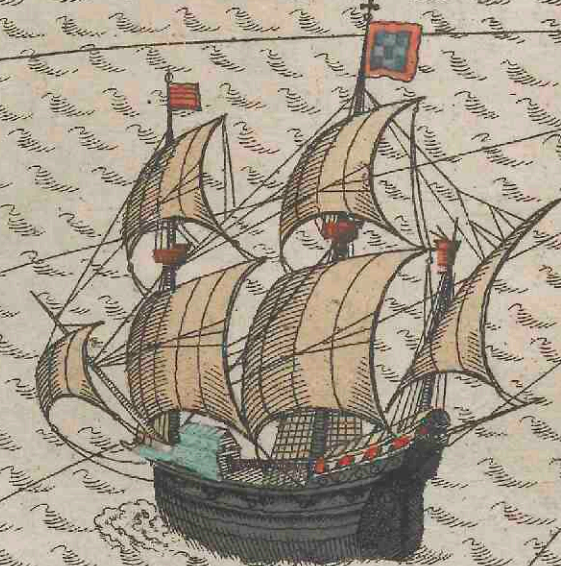
S. Marcus

Karins.

C. de Aviles.

I. Ciprian

Caste van
Ortegál.

H I S P A N I C V M

M A R I S

P A R S

Verthoeninghe van't Landt van Ortuhal alst 5. off 6. mijlen
Sijdt Sijdt Oost van v. is.

Aldus verthoont hem tlandt van Monsey; alsment gewaer wert
tussen Cizarga en C. de Coriane.

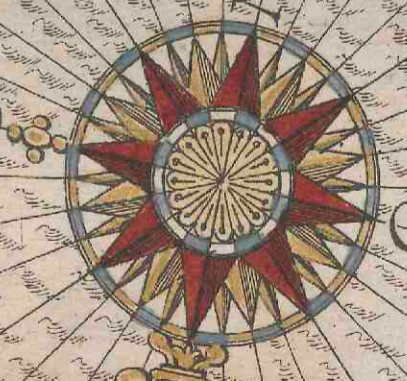
Monte Louro.

G A L E C I A P A R S.

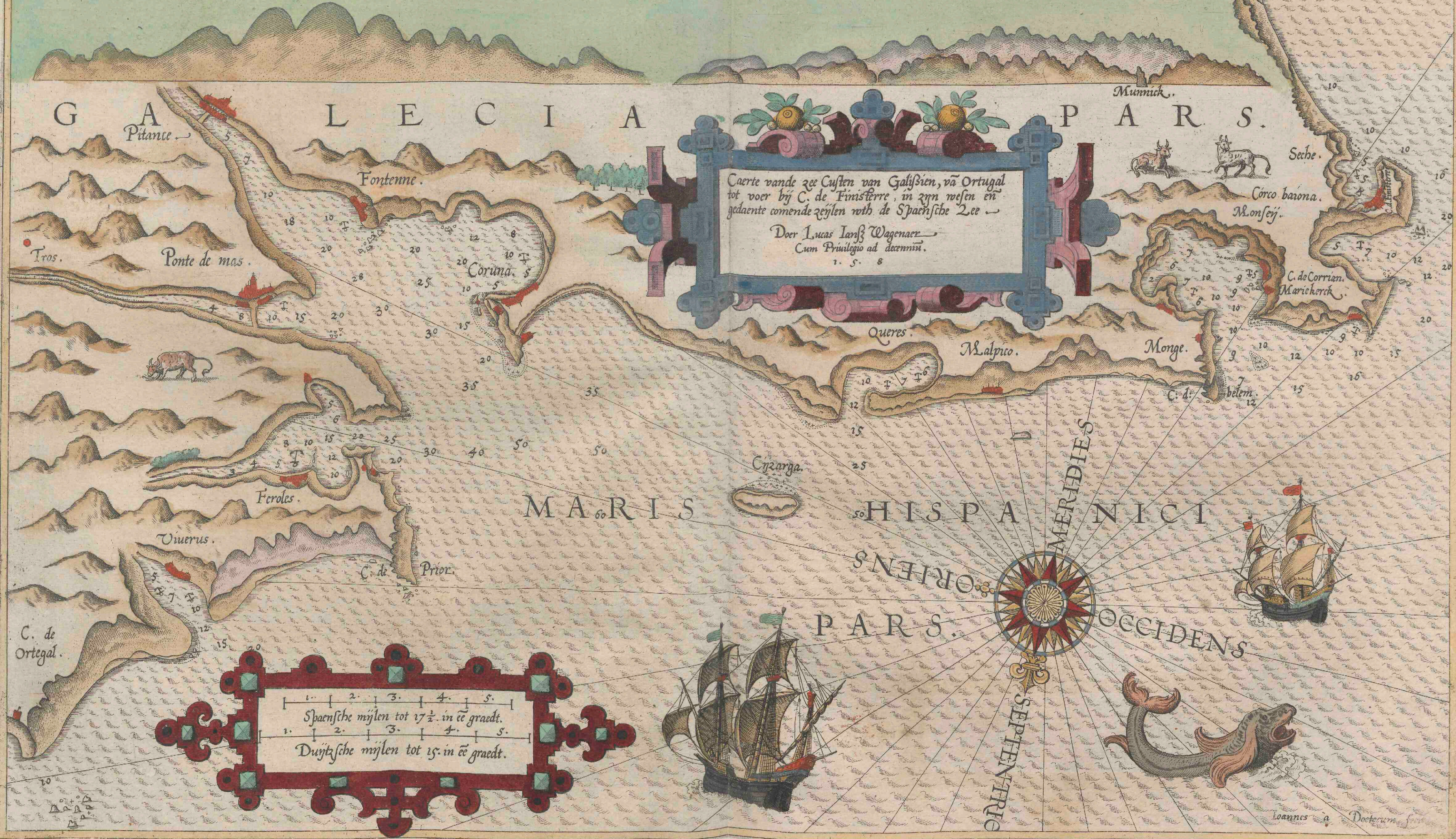
Caerte vande zee Custen van Galiszen, vā Ortuhal
tot voer bij C. de Finisterre, in zyn mesen en
gedaente comende zeylen wth de Spaensche Zee
Doer Lucas Iansz Wagenaer
Cum Privilegio ad decenniu.
1. 5. 8

1. 2. 3. 4. 5.
Spaensche mijlen tot 17 1/2. in ee graedt.
1. 2. 3. 4. 5.
Duytsche mijlen tot 15. in ee graedt.

M A R I S H I S P A N I C I
O R I E N S P A R S . O C C I D E N S

Ioannes a Doctorem

De cabo de finis terre Noordt oost van v. leijt
ijft aldus ghedaen.

Montelouro Oost Noordt oost van v. vijf
mijlen, soe is tlandt van
Muros aldus gedaen.

Alst hoge landt van Viana oost noordt oost van v. is vijf mijlen ofte sesse, Soe is die
gehackelde bouen Baione en tlandt va Viana aldus ghedaen

Cum Privilegio ad
decennium.

Beschrijvinge der Zee custen
van Galisien beginnende van
Capo de finis terre tot Camino,
gemaakt naet wese en gedaente

Lucas Aurigarius Inuentor

Ioannes à Doetecum
fecit.

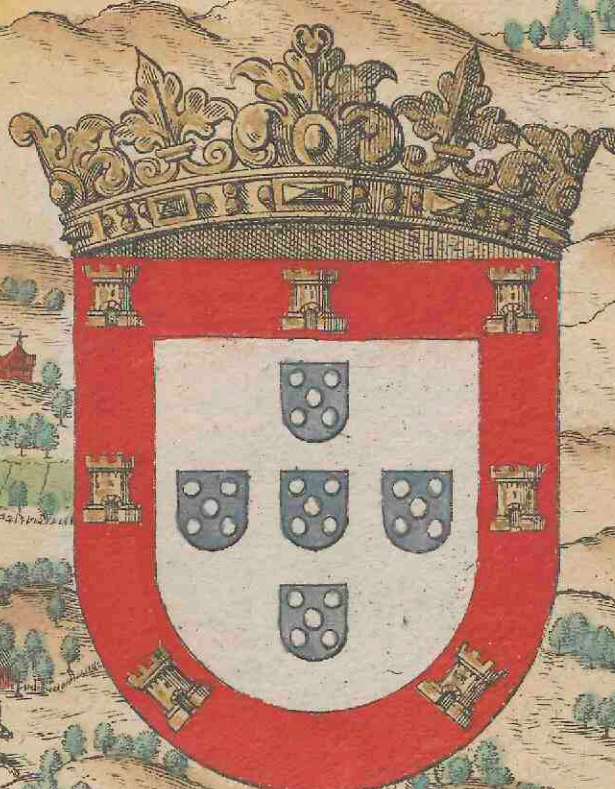
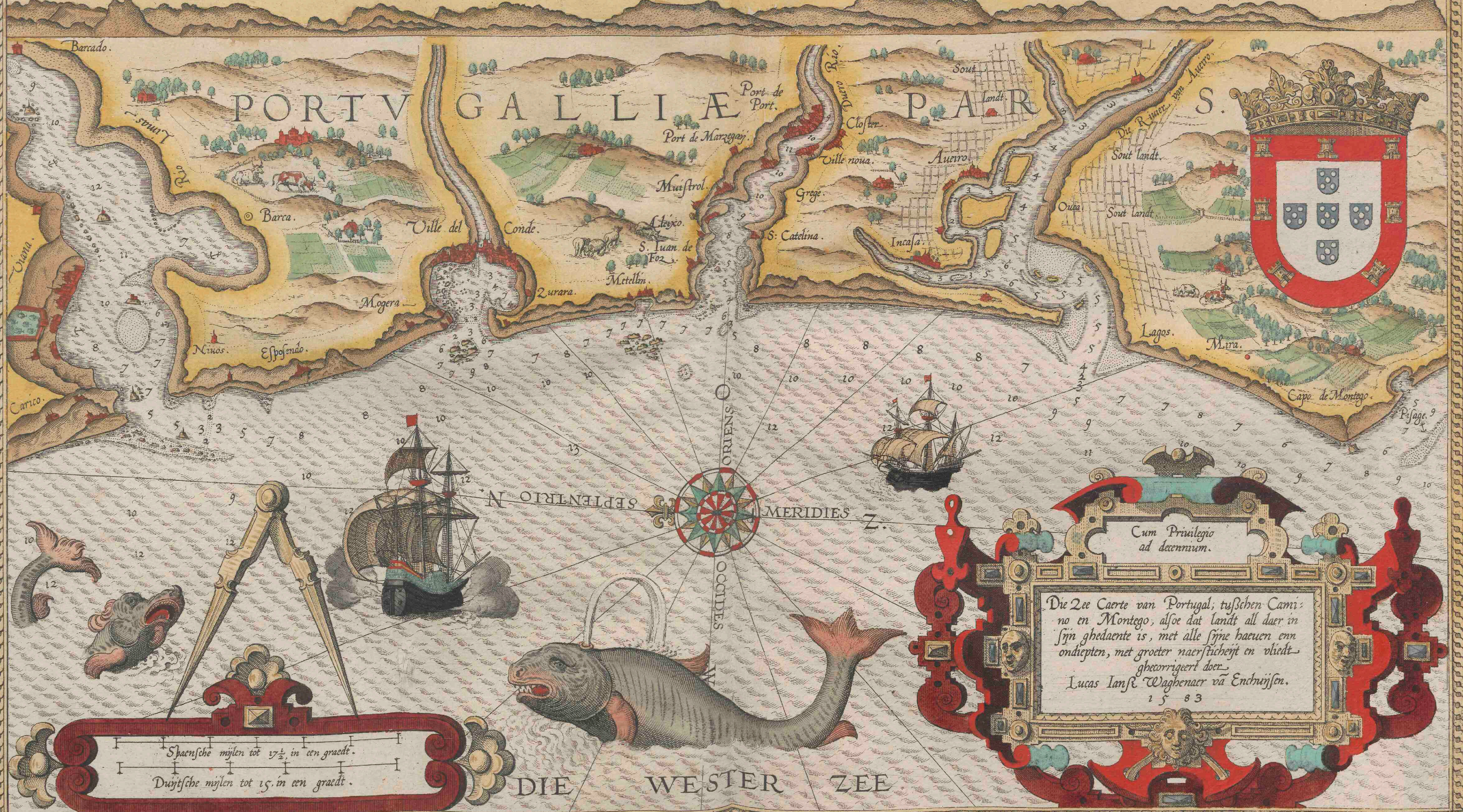
1. 5. 83

Gedaente en vpdoeringe vant Landt van Portugal, alst drie mijlen van v is, en daer beneffens Zeylt.

Sanc trego.

Als dit Swarte houeken oost te zijden van v leyt, soe ismen open voer die Riuier van Luciro.

Montego.

Cum Privilegio ad decennium.

Die Zee Caerte van Portugal, tusschen Cami-
no en Montego, alsoe dat landt all daer in
sijn ghedaente is, met alle sijne haeu en
ondiepten, met groeter naersicheijt en vliedt-
ghecorrigeert doer
Lucas Janse Waghenar vā Enchuisen.
1583

Spaensche mijlen tot 17½ in een graedt.
Duytsche mijlen tot 15 in een graedt.

DIE WESTER ZEE

Roxeyndt alst oost te zuyden vā v. is
vijf ofte vijff mylen.

Roxeyndt alst Noordt oost van v. is
vijf ofte vijff mylen.

Syntra

Syntra

P O R T V G A L L I Æ LIS BONA

Zee Caerte van Portugal, Daer inne begrepen
de vermaerde Coopstadt van Lisbone S:
Oues, met hare Riueren Soe hem die
selfde Landen verthoonen als men de Ri
uieren op en off zeylt.

Doer Lucas Iansz Wagenaer van
Endruyssen.

P A R S

Longe Roxent.

M.
de Roxent.

Syntra

C. de Roxent

MARIS OCCIDENTALIS

P A R S

SETVBAL

S. Oues.

T LANDT
VAN
TROIANEN

Palmo.

Alcouchete.

Palbas.

Couna.

Troia.

Los banques

Gatofray

Bolm

Belem

S.
Catelina

Syntra

M.
de Roxent.

Syntra

trafaria.

Lizembre.

Rio Dapofata.

C. de
Piziers.

C. de
Spichel.

Wes ter Zee

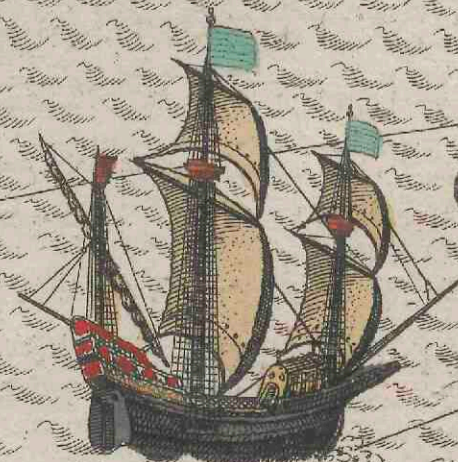
Spaensche mylen tot 17 1/2. in een graedt.

Duytsche mylen tot 15. in een graedt.

Cum Privilegio ad decennium.

Ioannes a Dostera. F.
1. 5. 83

Barlangas

Aldus verthoont hem tlandt ontrent Capo de S. Vincente. comēde wth den Noorden en daer beneffens Zeylen
 Oijgheberch.

Blauweberch

Salines

C. de S. Vincente.

Cartaya.

EL CON
 DADO

S. Miguel.

Salines.

Beschrijvinghe der Zee Custen vant Landt vā
 Argarbe. En ee deel vande Conclado. Soe hem tlandt
 aldaer verthoont en in ghedaente en wesen is.
 Doer Lucas Iansz Wagenaer vā Enchuisfen.
 Cum Privilegio ad decennium.

Toes a Doctecum F.

Tauilas.

Castro marin.

Molinas

Lepe.

Ferrona.

Aimonte.

Aliamur

REINO DO ALGARVE

Alaguas

Villa noua.

Faraon

Oijgheberch.

Oijgheberch

Fera gudo

Pera

Lagos

Sogres

S. Vincente.

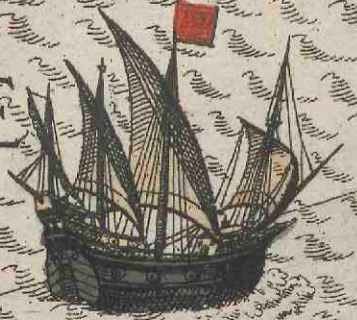
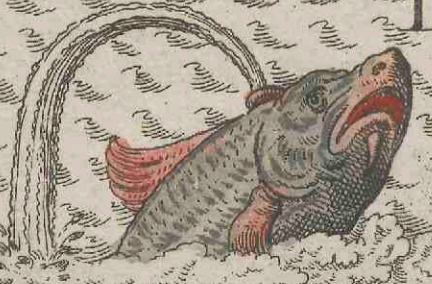
Bon puerto

C. de S. Vincente

C. de S.

Manua

DE GROETEN ZEE OCEANVS

2. 2. 3. 4. 5. 6.
 Spaensche mylen tot 17 1/2. in ee graedt.
 2. 3. 4. 5.
 Duytsche mylen tot 15. in een graedt.

Tlandt ofte gheberchte van Gibraltar.
alsmen de Straet in zeylt.

Thoge Landt achter Cales, ghenaeamt de Berch van Granaten, alsmen
tot Cales voor de Buij comyt zeylen.

Casa blanca.

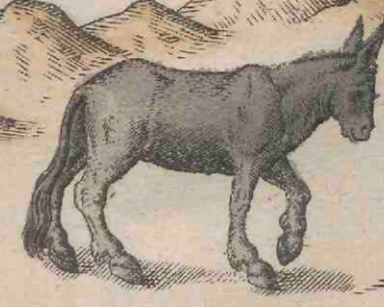
Granaet berch.

Sout pannē

Trebuxena.

A N D A L V Z I Æ P A R S.

Sout pannen

Puerto S. Maria.

Puerto Real.

Las Salinas

S. Lucar de Barrameda.

S. Maria.

Rota.

Baya de Cádiz.

Puerto de Suaco

La Isla de Cádiz.

Columnen van Hercules

Tariffa.

S. Pedro

Zee Cus ten
van Andaluzien
ghemaect naet wesen
en ghedaente, met zyn
Rivieren en Hauenenen.

Doer Lucas Jansz Wage
naer va Enchuyssen.
Cum Privilegio ad decennū.
1588

MARI S OCEANI ATLANTICI PARS

1. 2. 3. 4.
Spaensche mylen tot 17½. in ee graet.
1. 2. 3. 4.
Duytsche mylen tot 15. in een graet.

Begint van de Straet

Die Canael Van Brostu

Opdoeninghe vande Sorlinges, als die oost noort oost van v. syn twee mylen.

De Sorlinges als die zuyd oost van v. syn omtrent twee mylen.

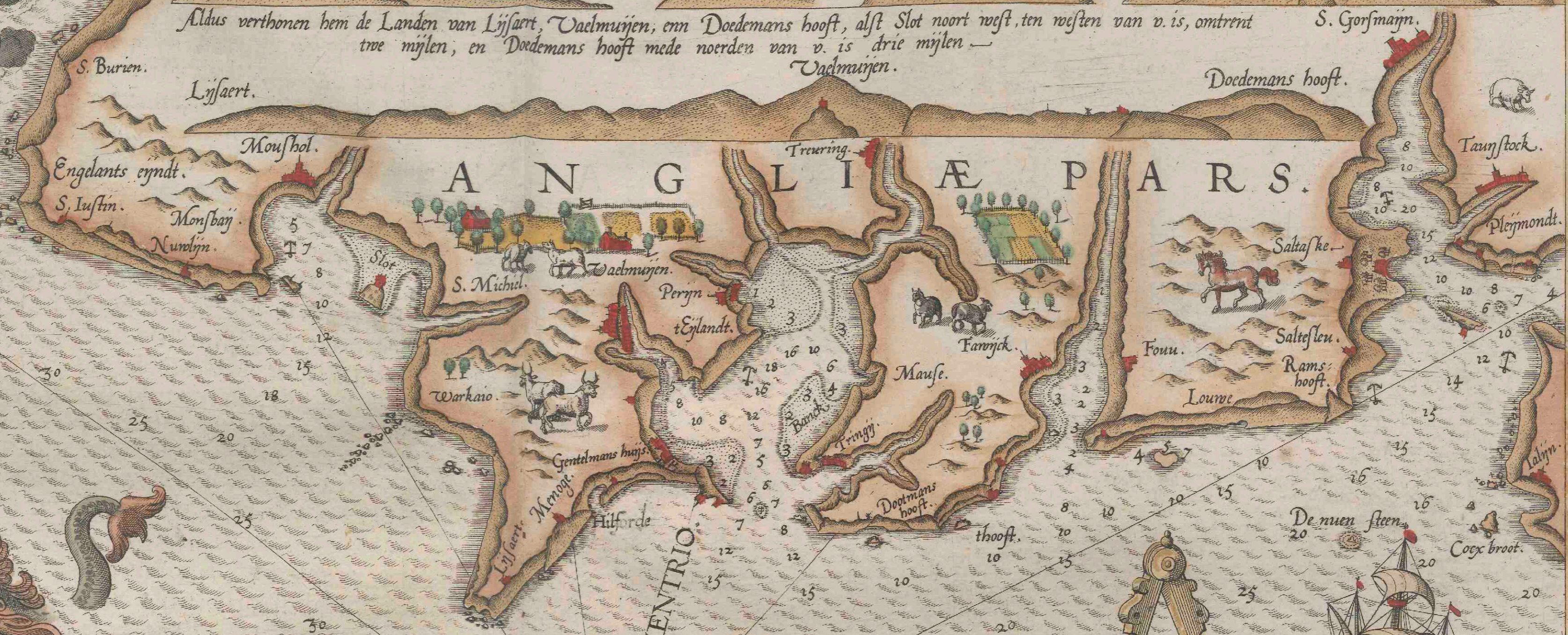
Engelants eyndt, soet hem verthoont comende wt de Spaensche zee.

Tlandt bij oosten, engelants eyndt, alst drie mylen oost noort oost va v. is.

Lijfaert, alst west eyndt, noort west van v. leyt een myl en oost eyndt Noorden twee mylen.

Vaelmuyen, alst Slot noort west ten westen van v. leyt, en Doedemans hooft drie mylen Noorden van v. is.

Aldus verthonen hem de Landen van Lijfaert, Vaelmuyen, en Doedemans hooft, alst Slot noort west, ten westen van v. is, omtrent twee mylen, en Doedemans hooft mede noerden van v. is drie mylen — Vaelmuyen.

DE SORLINGES

Die Canael tuschen Engelandt, ende Franckryck

Zee Caerte van Engelants Eynat, Alsoe hem iselste Landt verthoont beginnede van Sorlinges tot Pleymondt. door Lucas Iansz Waghenaeer van Enchuyssen.

Cum Privilegio ad decenniu. 1.5.8

Spaensche mylen tot 17 1/2 in een graedt. Duijtsche mylen tot 15 in een graedt.

Tlandt bij oosten Pleymuizen, als die hoochte van v. legghen drie, ofte vijf, mijlen, Noorden.

Tlandt bij westen Porthlandt, als men daer voorbij zeijlt; twee mijlen van v. zijn.

Gedaente van S. Andries Landt, twee mijlen van v. wesende.

ANGLIÆ PARS.

Tlandt van Dorthmuizen, als men daer voorbij zeijlen.

Wolkam. Goutster. Pleymouth. Clooster. Teyngton. Torbay.

Exmouth. Borthlyn. Birtport. Tflott. Porthlandt.

Dorcest. S. Andreas Landt.

Di Schers dorp. S. Petritius. S. Cotte gatt. J. Teyn. Dorthmouth. Yalin. S. Petritius. Gouster. Ramshoofst. Kooze broot. Nieuwe steen.

Exmouth. Borthlyn. Birtport. Tflott. Porthlandt. Tias van Porthlandt.

S. Andreas Landt. Tias van Porthlandt.

Die Canael

SEPTENTRIO. N. Noordt ten oosten. Noordt noordt oost. Noordt oost ten noorden. Noordt oost ten oosten. Oost noordt oost. Oost ten noorden. ORIENS. O. Oost ten zuiden. Zuidt oost ten oosten. Zuydt oost ten zuiden. Zuydt oost ten zuiden. MERIDIES. Z. Zuidt ten oosten. Zuidt ten oosten. OCCIDENS. W. West ten noorden. West noordt west. West ten zuiden. West zuidt west. Zuidt west ten westen. Zuidt west ten westen. Zuydt west ten zuiden. Zuydt west ten zuiden.

van

Beschrijvinghe der Zee-
custen van Engelandt,
tusschen Pleymouth en
Porthlandt, met zijne
principale havenen,
elcx in heure gedaente.

Cum gratia Privilegio ad decimum 1583

Lucas Jansz. Waghenar. van Enchusen Inuentor.

Spaensche mijlen tot 17½. in een graedt.

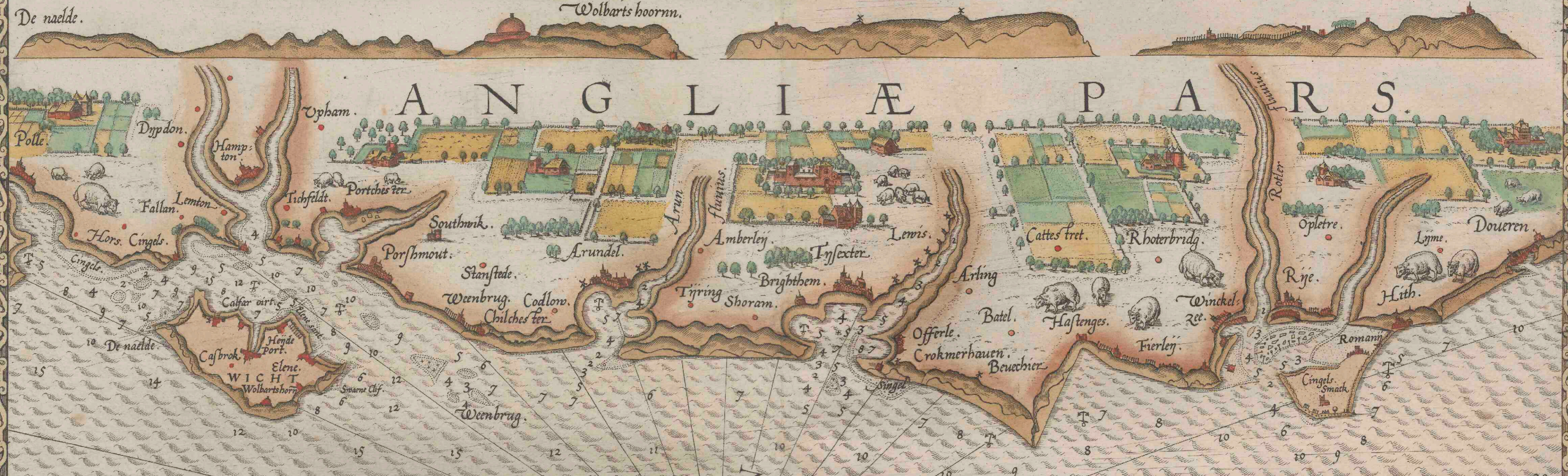
Draijfche mijlen tot 15. in een graedt.

Ioannes a Doetinchem fecit

Decorative cartouche with ornate scrollwork and a central panel containing text.

Teylandt van Wicht twee mijlen van v. daer voorby Zeijlende. Tlandt van Beuechier met de Seue cliften. Tlandt van Fierley als men daer voor by zeijlenn.

Die Canael tuschen Engelandt en Franckryck.

Spaensche mijlen tot 17 1/2. in een graedt.
 Duytsche mijlen tot 15. in een graedt.
 1. 5. 83

Beschryuanghe der Zee Custen van Engelandt
 tuschen Wicht ende Doueren, met die princi-
 pale hauenen ende gedaenten des selue Landts.
 Doer
 Lucas Iansz. Wagenaer vā Enckhuysen.
 Cum gratia et Priuilegio ad decennium.

Tlandt ontrent Doueren zijende doer de hoofden

Douers

S. Margaret

Grauesent

Ghedacnte vant Landt tusshen de Teemse, en Orforts nesse, als men bujten banden zijt.

Bornham

Brikelsen

Walton

Root Clif

A

N

G L I Æ P A R

S

De Zee Custen
tusshen Douere en
Orforts nesse, daer de Teemse
de Vermaerde Riviere va Lonen
gelagens is, met alle sanden on-
diepte, naer haren roefen en
ghedacnte.
Doer Lucas Janz Wage.

Spaensche mylen tot 17 1/2 in ee graedt.

Duytsche mylen tot 15. in ee graedt.

Whyrstaple

Roculuer

Sandwich

Norborow

Iohn

Marrngat

Deijl

Querus

S. Peter

Houck van Doueren

Goeyngb

Tvoor landt

Knock

Z

N

NOORDT

ZEE

Met Privilegie voor thyn Iaren.

